

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

**Okolnosti operace Dunaj v Karlových Varech a
její důsledky**

Aleš Kváča

Plzeň 2013

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra historických věd

Studijní program Historické vědy

Studijní obor Moderní dějiny

Diplomová práce

**Okolnosti operace Dunaj v Karlových Varech a
její důsledky**

Aleš Kváča

Vedoucí práce:

PhDr. Lukáš Novotný, Ph.D.

Plzeň 2013

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2013

.....

Rád bych na tomto místě poděkoval vedoucímu své diplomové práce PhDr. Lukáši Novotnému, Ph.D. za pomoc, trpělivost a cenné rady, díky kterým jsem mohl dovést tuto práci do úspěšného konce.

Také bych chtěl poděkovat Mgr. Janu Nedvědovi, zaměstnanci Muzea Karlovy Vary a specialistovi na dějiny Karlovarska ve 20. století se zaměřením na období komunistické totality, který mě vřele přijal, konzultoval se mnou danou problematiku a poskytl mi cenné rady a materiály (tištěný dokument Výsledky šetření činnosti okresní stranické organizace v Karlových Varech v letech 1968–69, ofocené výtisky *Pravdy*, ofocené zápisy z některých schůzí OV KSČ, fotografie aj.). Poděkování si zaslouží i ochotné paní archivářky a ostatní zaměstnanci Státního okresního archivu Karlovy Vary.

Obsah

1 ÚVOD	7
2 KARLOVY VARY V OBDOBÍ MEZI LEDNOVÝM PLENÁRNÍM ZASEDÁNÍM ÚV A VYHLÁŠENÍM AKČNÍHO PROGRAMU	13
2.1 LEDNOVÉ PLENÁRNÍ ZASEDÁNÍ ÚV KSČ A OHLASY V K. VARECH.....	13
2.2 KARLOVARSKÉ JARO	14
2.3 BŘEZNOVÁ OKRESNÍ KONFERENCE	16
2.3.1 16. března 1968	17
2.3.2 17. března 1968	18
2.3.3 18. března 1968	20
2.3.4 Pavelka do čela OV KSČ a podpora vojenského útvaru.....	21
2.4 DĚNÍ PO KONFERENCI.....	22
2.4.1 Schůze pléna okresního výboru	22
2.4.2 Schůze pléna Městského národního výboru	23
2.4.3 Odbory.....	24
2.4.4 Aktivita nestraníků.....	25
2.4.5 Obnovení stran Národní fronty	25
3 DĚNÍ VE MĚSTĚ PO VYHLÁŠENÍ AKČNÍHO PROGRAMU	27
3.1 VZNIK SPOLKŮ	28
3.2 PRVOMÁJOVÉ OSLAVY	29
3.3 TRIBUNA OTÁZEK A ODPOVĚDÍ	30
3.4 NÁVŠTĚVA A. N. KOSYGINA V KARLOVÝCH VARECH.....	30
3.5 REHABILITAČNÍ KOMISE	32
3.6 MEZINÁRODNÍ FILMOVÝ FESTIVAL	33
3.7 VOJÁCI VARŠAVSKÉ SMLOUVY V KARLOVÝCH VARECH	34
3.8 SVOLÁNÍ MIMOŘÁDNÉ OKRESNÍ KONFERENCE.....	35
3.8.1 Mimořádná okresní konference.....	35
4 MIMOŘÁDNÁ KRAJSKÁ KONFERENCE A NÁSLEDNÉ DĚNÍ VE MĚSTĚ	39
4.1 AKTIVITA OV KSČ A ZO	40
4.2 NÁRŮST TLAKU ZE STRANY SSSR.....	41
4.3 FOND REPUBLIKY	43
4.4 MÍTINK PŘED XIV. SJEZDEM.....	43
4.5 W. ULBRICHT V KARLOVÝCH VARECH	44
5 VPÁD VOJSK VARŠAVSKÉ SMLOUVY NA KARLOVARSKO ...	47
5.1 PRVNÍ DEN OKUPACE 21. SRPEN	48
5.2 DRUHÝ DEN OKUPACE ČTVRTEK 22. SRPNA	55
5.3 TŘETÍ DEN OKUPACE PÁTEK 23. SRPNA.....	58
5.4 ČTVRTÝ DEN OKUPACE SOBOTA 24. SRPNA	62
5.5 PÁTÝ DEN OKUPACE NEDĚLE 25. SRPNA	65

5.6 ŠESTÝ DEN OKUPACE PONDĚLÍ 26. SRPNA	67
5.7 SEDMÝ DEN OKUPACE ÚTERÝ 27. SRPNA	70
5.7.1 Moskevské dohody.....	71
5.8 OSMÝ DEN OKUPACE STŘEDA 28. SRPNA.....	72
5.9 DEVÁTÝ DEN OKUPACE ČTVRTEK 29. SRPNA.....	74
5.10 POSLEDNÍ SRPNOVÉ DNY	74
5.11 ŠKODY V OKRESE KARLOVY VARY ZPŮSOBENÉ OKUPACÍ.....	75
6 ZÁŘIJOVÝ VÝVOJ A NÁSLEDNÁ NORMALIZACE.....	78
6.1 PLÉNUM OV KSČ	78
6.2 ZASEDÁNÍ RADY ONV, MĚSTNV A MNV	80
6.3 KOORDINAČNÍ KOMISE	81
6.4 ČINNOST NÁRODNÍ FRONTY	82
6.5 STAV LÁZEŇSTVÍ.....	83
6.6 ZASEDÁNÍ PŘEDSEDNICTVA OV KSČ	85
6.7 STRANICKÝ AKTIV	87
6.8 PŘÍPAD 108.....	88
6.9 SPRÁVA STB PLZEŇ ODDĚLENÍ KARLOVY VARY – ZPRÁVA O ČINNOSTI ZA ROK 1968	89
6.10 NORMALIZACE A DŮSLEDKY.....	90
7 VÝROČÍ OKUPACE	94
8 ZÁVĚR.....	98
9 SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK.....	102
10 POUŽITÉ PRAMENY, LITERATURA A JINÉ ZDROJE	104
10.1 STÁTNÍ OKRESNÍ ARCHIV KARLOVY VARY.....	104
10.2 PERIODIKA	104
10.3 TIŠTĚNÉ PRAMENY	105
10.4 INTERNET	105
10.4.1 Ústav pro českou literaturu AV ČR – Digitalizovaný archiv ..	105
10.4.2 Digitaliovaná kronika Karlových Varů	105
10.4.3 Jiné	105
10.5 LITERATURA.....	106
10.6 VÝPOVĚDI PAMĚTNÍKŮ	107
10.7 FOTOGRAFIE.....	107
11 RESUMÉ	108
12 PŘÍLOHY	110

1 ÚVOD

Když jsem přemýšlel o tématu na diplomovou práci, prioritou pro mě bylo zůstat na svém „domácím hřišti“, tedy v rodném městě Karlovy Vary. Jelikož jsem se ve své bakalářské práci věnoval tomuto městu mezi lety 1938–1948, usoudil jsem, že dalším důležitým milníkem v historii Československa a tudíž i Karlových Varů je rok 1968.

Již v minulosti jsem navštěvoval přednášky, pořádané karlovarskými historiky, na nichž jsem se postupně seznamoval s různými obdobími dějin města. Rok 1968 jsem měl však vždy spojený pouze s událostmi v Praze. O tuto tematiku jsem se začal zajímat, trochu paradoxně poté, co jsem viděl výlohu jednoho malého baru v Karlových Varech. Výloha zobrazuje různé fotografie a nápisy (i v azbuce) právě z doby okupace sovětskými vojsky, což je velice úsměvné, uvědomíme-li si, že denně kolem prochází nemalé množství ruských turistů. Namátkou vybírám např.: *„Co Čech to muzikant, co Rus to okupant.“*¹ V mládí jsem rok 1968 v Karlových Varech zaznamenal díky vyprávění o sovětských tancích, které vjely na most kpt. Jaroše, jenž se poté zbortil. K této události se vztahovala i anekdota, která pravila, že posádka přijíždějícího tanku se domnívala, že značka „5t“ znamená 5 tanků.

Název práce je „Okolnosti operace Dunaj v Karlových Varech a její důsledky“. K tomu, abychom pochopili veškeré okolnosti vpádu vojsk Varšavské smlouvy z 21. srpna 1968 do Československa a jejich následný příchod do lázeňského města, se budeme muset vrátit minimálně do ledna 1968, kdy byl prvním tajemníkem ÚV KSČ zvolen Alexander Dubček. V československé společnosti zavládl duch optimismu, že by se něco mohlo přeci jen změnit a že KSČ bude hybatelem, který se postaví za reformy a celý demokratizační proces aj.

¹ Viz. příloha č. 5.

Lidé se po letech nebáli otevřeně diskutovat o politice, postupně byla rušena cenzura a tisk této možnosti, po letech se upřímně vyslovit, hojně využíval. To je patrné i v týdeníku *Stráž míru*. Pročítáme-li jej od ledna 1968, tak na nás dýchne atmosféra tehdejší optimistické doby. Pokud bych byl čtenářem v těchto letech, jistě bych měl v porovnání se staršími ročníky týdeníku pocit, že jsem dobře informován, že vím, co se děje. Z článků je patrné, že se komunisté všech organizací ve městě i okrese chtěli aktivně zapojit do tehdejšího obrodného procesu.

Situace v Karlových Varech byla navíc od jiných měst a okresů velice specifická. Karlovy Vary byly vždy vnímány jako „výkladní skříň republiky“.² Nejen proto, že zde pobývalo mnoho zahraničním turistů a lázeňských hostů ze všech koutů světa, ale i proto, že zde od konce druhé světové existovala německá menšina. Tato menšina byla samozřejmě zvyklá si v domácnostech naladit německojazyčné vysílání rozhlasu a televize ze SRN nebo si na stáncích zakoupit německojazyčný tisk – *Prager Volkszeitung*, což bylo jediné periodikum tohoto typu vycházející v Československu. Anglicky hovořící návštěvníci zase měli přístup k *Timesům*. Tyto jinak nedostatkové tiskoviny mohli zahraniční hosté dostat v hotelech, kde pobývali. Jen stěží si můžeme představit, že v době, kdy internet nebyl sotva ani v „prenatální“ fázi, mohli zahraniční hosté vydržet bez svého obvyklého informačního zdroje. Pomocí těchto cest se mohly městem volně šířit nevyžádané informace, které mohly více než v jiných městech či okresech formovat mínění místních obyvatel. Toto všecko si velice dobře uvědomovalo i OV KSČ v Karlových Varech a tuto problematiku mnohokrát projednával na svých schůzích.

Tak jako v minulosti, kdy se v Karlových Varech potkávali na léčení vojáci znepřátelených armád, aniž by se jeden druhého museli bát, tak i v této době se dalo hovořit o střetávání hostů s odlišným světonázorem a

² VYLITA, B. a kol., *Karlovy Vary na přelomu tisíciletí*, Karlovy Vary 2001, s. 214.

ideologií a to, aniž by se jeden druhého museli bát.

Cílem této práce je na základě studia archivních dat a dalších dostupných historických pramenů jako např. dobových tiskovin rekonstruovat krizové srpnové události ve městě. Samotná práce je rozdělena do šesti kapitol, které jsou většinou dále děleny do podkapitol. V závěru práce je pak obrazová příloha.

V úvodní kapitole bude mapována situace ve městě od počátku roku 1968 v souvislosti se zvolením A. Dubčeka do čela KSČ. Nastíněna bude atmosféra ve městě – kulturní život aj. v kontextu uvolňujících se poměrů v tomto případě „Karlovarského jara“ (např.: výstavy, koncerty), vliv Západu na dění ve městě. Jednou z otázek je, jakým způsobem se k celému procesu stavěli představitelé a občané Karlových varů, do jaké míry proces podporovali či nikoliv a jak se postavili k dění po 21. srpnu 1968. Významnou událostí celorepublikového významu byla březnová konference OV KSČ, kde zaznělo mnoho ostré kritiky do vlastních řad. S tím také souvisí následné dění ve městě – vznikaly různé spolky (KAN, K231 aj.), obnoveny byly strany Národní fronty a nebývalou aktivitou hýřili jak straníci, tak i nestraníci.

Další kapitola se věnuje dění ve městě po vyhlášení Akčního programu. Karlovy Vary byly také místem důležitých mezistátních setkání mezi představiteli SSSR a ČSSR, mě budou zajímat především okolnosti návštěvy předsedy sovětské vlády Alexeje Nikolajeviče Kosygina. Důležitou událostí léta je Mezinárodní filmový festival, v kterém se samozřejmě atmosféra této doby značně odráží. K dispozici mám i prameny k činnosti karlovarské StB, která mapovala příjezdy zahraničních novinářů i styky Karlovaráků se zahraničními hosty. Již v této době se městě vyskytli vojáci vojsk Varšavské smlouvy, a to v souvislosti s vojenským cvičením na území Československa. Zmíněna bude i mimořádná okresní konference, jež se nesla v poněkud jiném duchu než

konference březnová.

Na mimořádnou konferenci okresní pak v následující kapitole navazuje konference krajská. Tou dobou již narůstal tlak ze strany SSSR na vedení KSČ. V prostoru Karlovarska byly nalezeny zbraně z období druhé světové války, což bylo v sovětském tisku později využito pro povzbuzení československého obyvatelstva v boji proti kontrarevoluci. Zcela zásadní je i návštěva Waltera Ulbrichta v Karlových Varech. Zanedlouho po ní vkročila vojska Varšavské smlouvy do Československa.

Následující kapitola je celá věnována vpádu vojsk do Karlových Varů a situaci, která poté nastala. Bude zde ukázáno, jakým způsobem jednali představitelé města se zástupci vojsk. Na základě dochovaných fotografií analyzují „lidovou tvořivost“ karlovarských obyvatel, aneb jakým způsobem místní lidé reagovali na příjezd vojsk a vyslovovali svůj nesouhlas s příjezdem tanků do města. Zajímá mě, která místa si lidé vybírali (zdi, budovy, sovětské transportéry, sochy, památníky), aby je mohli „zkrášlit“ protisovětskými hesly, jaká hesla se vyskytovala nejčastěji a zdali okupanti nějak proti tomuto jednání zasahovali, popřípadě jak. Je zřejmé, že události v Karlových Varech nebyly tak dramatické jako v Praze, přesto se zde naskýtá otázka, kolik lidí bylo během srpna 1968 zraněno, zatčeno nebo dokonce usmrceno, jaké materiální škody vojska napáchala. Co se týče místního tisku, zde bude zajímavé zjistit, jakým způsobem byly události interpretovány.

V předposlední kapitole bude ukázáno, jakým způsobem probíhala normalizace v Karlových Varech. Důležitým úkolem bude také zjistit, kdy a jak docházelo k výměnám kádrů ve správě města právě během normalizace. Má pozornost se bude upínat i k výročí okupace – jakým způsobem se chystali lidé zareagovat na toto datum a jaká opatření chystali politici. Zde by měl být nejvíce vidět obrat v postupu OV KSČ vůči vlastním obyvatelům v Karlových Varech po srpnu 1968.

Co se týče pramenů, klíčovými v tomto případě jsou fondy OV KSČ v Karlových Varech. Jedná se o zápisy ze schůzí pléna OV KSČ za rok 1968, výjimečně 1969. Díky permanentnímu jednání předsednictva mezi 21.–30. srpnem 1968 můžeme den po dni mapovat tehdejší události. Dále se jedná o schůze předsednictva OV KSČ za rok 1968. Není ani možné, aby v práci byla zmíněna všechna zasedání, která se konala. Důraz je povětšinou kladen na ty významné nebo alespoň významnější. Velký prostor je úmyslně věnován např. okresní konferenci z března 1968, neboť se domnívám, že v celém polednovém vývoji na Karlovarsku hrála zcela klíčový charakter – její závěry byly prodiskutovávány na schůzích ještě mnoho měsíců po jejím skončení. Podobnou pozornost si vysloužila i mimořádná konference Okresního výboru (OV) KSČ z konce června 1968. Dalším důležitým dokumentem jsou Výsledky šetření činnosti okresní stranické organizace v Karlových Varech v letech 1968–69, které zpracovala Krajská kontrolní a revizní komise (KKRK), Okresní kontrolní a revizní komise (OKRK) a OV KSČ v Karlových Varech v roce 1970. Nemůžu opomenout ani dobový tisk – týdeník *Stráž míru* vydávaný okresním národním výborem v Karlových Varech a deník *Pravda* vydávaný krajským výborem KSČ v Plzni. Jedním ze stěžejních pramenů je i Kronika Karlových Varů za rok 1968, kterou měl tehdy na starost Vladislav Jáchymovský. Její originál je uložen ve Státním okresním archivu Karlovy Vary. Nutno podotknout, že kronika je celá v elektronické podobě na stránkách SOkA Karlovy Vary, což je velice nápomocné a praktické. Zajímavé informace mi poskytly také spisy Správy StB Plzeň oddělení Karlovy Vary, které na svých stránkách zveřejnil Ústav pro studium totalitních režimů. Dalším on-line dostupným pramenem byl deník *Rudé právo* vydávaný orgánem ÚV KSČ.

K sehnání je i mnoho článků v periodikách vydaných po roce 1989, které byly většinou publikovány v den výročí okupace. Jedná se o

Karlovarský deník, Karlovarské noviny, Týdeník Karlovarska, Sokolovský deník a Stráž míru, která v roce 1990 nabídla celý „seriál“ článků o klíčových událostech roku 1968 v Karlových Varech. Zajímavé je, že tyto články psali přímí aktéři událostí, kteří stáli v čelních pozicích správy města a zastávali myšlenky obrodného procesu. Během normalizace pak byli ze strany zpravidla vyloučeni.

Klíčovou literaturou ke zpracování tohoto tématu je kniha Alfreda Hyny *Československá krize 1967–1970 a západní Čechy*, vydaná ZČU. Kniha se zabývá vojenským obsazením Západočeského kraje a obsahuje i mnohé užitečné informace týkající se Karlovarska nebo Karlových Varů. Událostem roku 1968 se věnuje Anna Fidlerová ve svém konferenčním příspěvku *Rok 1968 v Karlových Varech*. Dále můžeme jmenovat např. knihy Daniela Povolného *Vojenské řešení Pražského jara 1. a 2. díl* nebo knihu *Karlovy Vary na přelomu tisíciletí* od kolektivu autorů pod vedením Břetislava Vylity. Drtivá většina knih týkající se okupace nebo Pražského jara neposkytuje dostatek informací k dění v různých regionech, zejména v případě menších lokalit (Karlovy Vary nebyly tehdy ani krajským městem).

2 Karlovy Vary v období mezi lednovým plenárním zasedáním ÚV a vyhlášením Akčního programu

2.1 Lednové plenární zasedání ÚV KSČ a ohlasy v K. Varech

Počátkem ledna pokračovalo plenární zasedání ÚV KSČ. Zde se rozhodlo o rozdělení nejvyšších stranických funkcí. Na návrh Oldřicha Černíka byl do funkce prvního tajemníka zvolen A. Dubček.³ Zároveň plénum přijalo usnesení o vypracování Akčního programu KSČ. Tím fakticky odstartovalo reformní proces tzv. „Pražského jara“.⁴

Karlovarské stranické vedení se s výsledky plenárního zasedání ÚV KSČ seznámilo 11. ledna během zasedání rozšířeného pléna OV KSČ.⁵ Schůzi řídil Čestmír Fremer, vedoucí tajemník OV KSČ Karlovy Vary. Drtivá většina přítomných s postupem ÚV souhlasila a podpořila jej.⁶ Mnozí delegáti upozorňovali na nedostatek informací z jednání ÚV KSČ, možná právě z tohoto důvodu nebyla reakce karlovarské veřejnosti zprvu tak výrazná.⁷ Zaznělo také upozornění na neustále se zvyšující vliv západních sdělovacích prostředků.⁸ Netradiční byly i názory, že členové OV KSČ by neměli zároveň zastávat vysoké funkce v hospodářských

³ Dalšími navrhovanými kandidáty byli J. Smrkovský, O. Šik, B. Laštovička, J. Lenárt. ŠIK, O., *Jarní probuzení – Iluze a skutečnost*, Praha 1990, s. 165.

⁴ KAPLAN, K., *Československo v letech 1967–1969*, 4. část, Praha 1993, s. 13.

⁵ SOkA K. Vary, fond OV KSČ v Karlových Varech, karton 17, inv. číslo 45. Zápis ze zasedání pléna OV KSČ 1–6/1968, 17. zasedání pléna OV KSČ, s. 5.

⁶ Č. Fremer: „*Plně souhlasím a podporuji postup ÚV a vítám rezoluci, která dává směr a ukládá – v nejvyšších orgánech zabezpečit postup leninských metod a řešit všechny zábrany, které se mnohou stát velkou brzdou dalšího pokroku*“ nebo „*oceňuji, že ÚV dokázal prosadit správnou linii a považují lednové jednání za historické.*“ Tamtéž.

⁷ Větší informovanost se OV KSČ snažil řešit tím, že se na aktivech ZO KSČ četly výňatky z protokolů ÚV KSČ. Výsledky šetření činnosti okresní stranické organizace v Karlových Varech v letech 1968–1969. Zpracoval KKRK, OKRK a OV KSČ v Karlových Varech, 1970, s. 9, autoři neuvedeni.

⁸ Z. Novosad (oborový ředitel karlovarského Porcelánu): „*Ke stranické disciplíně že by měla platit i určitá diskrétnost. Myslím, když se připravují takové zásahy, někdo ty návrhy připravuje a je podivuhodné, jak se tyto věci dostávají ven*“, dále pak „*...tady Němci poslouchají západoněmecký rozhlas a televizi, potom to říkají mezi lidmi a jak to máme vysvětlovat, když sami nic nevíme.*“ Soudruh Pavel (náměstek ředitele Imperial): „*Nedovedu si představit, když je takové vážné jednání, že se to ví venku. Před vánocemi bylo v Times, že se u nás svádí boj o moc na politické bázi, že jde o to, zda „starý pán“ si moc udrží, nebo zda nastoupí mladý a v případě, kdyby nastoupil mladý, že by nastal obrat ve směru ekonomiky a obchodu se Západem.*“ SOkA K. Vary, fond OV KSČ v K. Varech, karton 17, inv. číslo 45. Zápis ze zasedání pléna OV KSČ 1–6/1968, 17. zasedání pléna OV KSČ, s. 15–22.

organizacích.⁹ I přes veškeré připomínky přijalo plénum nic neřešící usnesení.¹⁰ Schválena rezoluce měla opět spíše obecný charakter, ale vyskytla se zde i o něco zajímavější informace: „*Oceňujeme otevřený, kriticky rozvážný a soudružský způsob jednání při řešení metod práce, který povede k aktivitě a zvýšení akceschopnosti strany.*“¹¹ Potvrdil se tak nově nastupující politický kurs.

2.2 Karlovarské jaro

Jak již bylo zmíněno v úvodu této kapitoly, kulturní dění v Karlových Varech zaznamenávalo nebývalý rozmach oproti letům minulým. Odehrála se celá řada divadelních představení, koncertů, výstav aj.

Nejzajímavější je dle mého názoru koncert v Národním domě, jež pořádali členové Městského výboru ČSM K. Vary v sobotu 2. března, a to pod názvem „*Den hippies*“. Dalo by se očekávat, že v této době bude o koncert velký zájem, nicméně opak byl pravdou – účast byla velmi malá. Odpoledne hrála skupina George and Beathovens¹² a druhá skupina The Primitives Group ani nedorazila.¹³ Organizátoři koncertu si neopomněli „rýpnout“ do místního obyvatelstva: „*Dovolte ještě malou poznámku. Každý z nás v tuto akci tolik věřil. Ale karlovarské obecnstvo je buď už tak kulturně vyspělé, že jej skupiny těchto jmen a tohoto umění už nezajímají anebo je naopak už nic nezajímá. Po takovýchto zkušenostech*

⁹ Soudruh Pavel: „*Už celý rok bylo ve vzduchu, jak bude nadále možno kumulovat vyšší funkce. Sám myslím, že je správné, že tak ÚV jednal a závěry budeme jednoznačně přenášet do ZO.*“ Soudruh Havlíček na téma kumulace řekl: „*Souhlasím, že neslouží prospěchu věci a kvalitě vykonávané funkce.*“ a také konstatoval, „*že je třeba všestranně zlepšit informace.*“ Tamtéž, s. 2 a s. 13.

¹⁰ „*Plénum OV KSČ rozšířené o členy OKRK projednalo závěry plenárního zasedání ÚV KSČ z prosince a ledna 1968 a schvaluje souhlasnou rezoluci, která bude odeslána ÚV KSČ.*“ Tamtéž, s. 1.

¹¹ Tamtéž, s. 6.

¹² Zpíval autor a interpret vítězná píseň Zlatého slavíka 1967 Náhrobní kámen P. Novák. Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 11., s. 1.

¹³ „*Měli jsme za to, že pořad bude zajímat větší počet lidí než 180. Sál byl poloprázdný a představení tím pádem prodělečné. Naději jsme neztráceli a spoléhali na večer. Skupina The Primitives Group sice přes ujednání nepřijela, ale stejně se ukázalo, že ani o tuto skupinu není zájem. Na večerní představení bylo v sále 250 lidí a prodělali jsme opět...*“ Tamtéž. Bližší informace ke kapelám: <http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/>

*se kulturní akce s mimokarlovarskými skupinami těžko pořádají.*¹⁴

Zajímavé výstavy připravovala Galerie umění Karlovy Vary. V lednu mohli lidé shlédnout scénické návrhy, architektonické projekty a obrazy Bedřicha Feuersteina nebo výběr z děl Alfreda Justitze. Oběma výstavami chtěla galerie umění cílevědomě přispět k seznámení veřejnosti s předními představiteli našeho avantgardního plodného období mezi dvěma světovými válkami.¹⁵ V březnu dále uvedla galerie „Holandské krajinářství 17. století“.¹⁶ V témže měsíci se také konaly tradiční Dny krátkého filmu za zvyšujícího se zájmu ze zahraničí.¹⁷ Výborně se Karlovaráci prezentovali také ve světě. Nebývalého úspěchu dosáhla karlovarská malířka Jindra Husáriková, která vystavovala své obrazy v pařížské Galerii d'Institut.¹⁸ Pro změnu v Itálii zaujal profesor karlovarské střední keramické školy Vlastimil Květenský se svou keramikou.¹⁹

Dalším důkazem postupného uvolňování poměrů bylo vzpomnutí narození prvního čs. prezidenta T. G. Masaryka, ale i úmrtí Jana Masaryka. V tisku se dokonce objevovaly výzvy k prošetření jeho údajné sebevraždy.²⁰ Lidé prahli po informacích, o čemž svědčí fakt, že téměř všechny noviny byly denně vyprodány již dopoledne. Obyvatelé s napětím očekávali nové zprávy o ekonomické reformě Oty Šika. Největší vliv na demokratizaci kulturního a společenského života však měla okresní

¹⁴ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 11., s. 1.

¹⁵ „Výběr z díla Alfreda Justitze (1879–1934) je částečnou rehabilitací jednoho ze zakladatelů českého moderního umění, vždyť poslední Justitzova výstava byla již před 33 lety a teprve loni v Jihlavě.“ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 3., s. 3.

¹⁶ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 10, s. 1.

¹⁷ Přihlášena byla Anglie, Belgie, Francie, Itálie, NSR, USA a samozřejmě také státy východního bloku Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 12, s. 2.

¹⁸ V týdeníku „Arts et Loisiers“ napsal kritik R. Charmet k její výstavě v Galerii d'Institut: „Jedinečné a doslova nabitě kompozice Češky Jindry Husárikové evokují živelný, úsměvný svět – tak jak je blízký našemu vlastnímu poznání.“ http://www.galerie-chagall.cz/autori/husarikova_j_k2.pdf Vyhledáno 12. 3. 2013.

¹⁹ LINHARTOVÁ, A., *Rok v karlovarské kultuře*. In: Lázeňský časopis, rok 1966, č. 12.

²⁰ Kronikář V. Jáchymovský poznamenal: „Mohu s klidným svědomím napsat, že je to strhující doba, ve které žijeme.“ FIDLEROVÁ, Anna, *Rok 1968 v Karlových Varech*. In: Historický sborník Karlovarska VI, SOKA Karlovy Vary, 1998, s. 229.

konference KSČ, o jejíchž výsledcích se hovořilo po celé republice.²¹

2.3 Březnová okresní konference

Jak již bylo řečeno, největší vliv na demokratizaci ve všech sférách společenského života měla okresní konference KSČ v Karlových Varech za účasti člena KV a předsedy KNV v Plzni Jana Pelnáře,²² a předsedy KKRK Ladislava Kořánka. Konference se konala v Grandhotelu Moskva (dnes Pupp) a na tehdejší dobu se zde udály věci nikým neočekávané. Původní termín pro konání konference byl stanoven na 16.–17. březen. Průběh konference byl však velice bouřlivý. Přihlásilo se totiž 77 řečníků, a aby dostal prostor každý, vymohli si delegáti prodloužení konference o jeden den.²³

Nepředstavitelné se stalo skutečností – pořadatelům se tato akce poněkud vymkla z rukou. Zaznělo zde mnoho ostré kritiky nejen ke krajskému a okresnímu vedení, odborovým organizacím, ale i vůči vedení v Praze. To bylo zcela šokováno. Řeč byla o politických procesech v 50. letech, pochybných justičních praktikách, nešvarech v ekonomice, kultuře či školství. Byla vyjádřena veliká nespokojenost nad tím, že v návrhu složení nového okresního výboru jsou opět kumulovány politické a hospodářské funkce, že je v něm málo řadových členů přímo z výroby. Z tohoto důvodu bylo na kandidátky zařazeno více dělníků, lékařů, ale i pracovníků školství a kultury. Mnoho výhrad měli delegáti k činnosti tajemníků odpovídajících za úsek průmyslu (Antonín Husička), zemědělství (František Novák) a ideologie (Marie Bešťáková). Průběh

²¹ Oblasti bývalých Sudet, obydlené převážně novousedlíky, patřily od konce války vždy k pevné opoře komunistické strany, o to více byly výsledky konference překvapující. Důležitým faktorem zde byla mládež, jejíž podíl v celkové populaci karlovarského kraje od konce války narůstal. Tamtéž, s. 226.

²² J. Pelnář: původně zedník, od roku 1945 v KSČ, absolvent Vysoké školy politické ÚV KSČ, v letech 1968–1970 ministr vnitra, od ledna 1969 člen Sněmovny národů Federálního shromáždění do konce funkčního období v roce 1971. V letech 1969 až 1971 člen České národní rady. <http://forum.valka.cz/viewtopic.php/t/83024> Vyhled. 5. 4. 2013.

²³ <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=RudePravo/1968/3/19/1.png> Vyhled. 10. 12. 2012.

konference v prvních dvou dnech přiměl KV KSČ svolat na večer 17. března předsednictvo.²⁴

2.3.1 16. března 1968

Konferenci zahájila Marie Bešťáková: „*Jednání naší konference spadá do období, kdy celá naše strana, i občané naší země po prosincovém a lednovém plénu ÚV s naprostým souhlasem přijímají nastoupený proces demokratizace v celé straně a v celé společnosti. Jistě i naše dvoudenní jednání bude odpovídat tomuto duchu a bude přípravou komunistů na Karlovarsku důsledně realizovat jeho závěry.*“²⁵

Po volbě pracovního předsednictva byl delegátům předložen návrh programu a jednací řád konference – tím však tradičně jednomyslný průběh obdobných konferencí skončil. Sotva bylo jednání zahájeno, už se hlásili někteří delegáti konference s připomínkami týkajícími se jednacího řádu. Bešťáková uzavřela tyto otázky tím, že se k nim účastníci vrátí druhý den ráno při zahájení jednání. Tímto bylo zahájení konference ukončeno a na řadě byla zpráva vedoucího tajemníka OV KSČ Čestmíra Fremra.²⁶

Fremer přednesl ostatním členům zprávu okresního výboru obsahující celkové shrnutí k činnosti a k výsledkům okresní organizace za období mezi konferencemi.²⁷ Vyjádřil se k lednovému plénu ÚV KSČ a přijatá opatření říjnového, prosincového a lednového pléna ÚV KSČ označil za historická. Kritizoval domácí média, protože o změnách ve vedení strany se členové pléna OV dozvěděli ze zpravodajství zahraničních agentur, předmětem kritiky se stal i široce rozvětvený státní

²⁴ SOKA K. Vary, f. OV KSČ Karlovy Vary, kart. 3, inv. číslo 18. Zápis o průběhu konference ve dnech 16.–18. 3. 1968. Zpráva volební komise pro okresní konferenci KSČ v Karlových Varech, s. 247

²⁵ Tamtéž, s. 8.

²⁶ Tamtéž, s. 53–57.

²⁷ Poslední okresní konference se konala 26.–27. 3. 1966. Většina účastníků se domnívala, že zpráva za volební období 1966–1968 je příliš obsáhlá a nebyl dostatek času k jejímu nastudování. Tamtéž, s. 10.

aparát. Demokratizační program evidentně podporoval.²⁸ Dle něj mohl OV hodnotit situaci tak, že Karlovarsko stojí za demokratizačním procesem a chce mu také svým dílem přispět.²⁹

Po Fremerovi se k řečnickému pultu postavil pověřenec ÚV KSČ Jan Pelnář, přímý účastník zasedání ÚV KSČ. *„Byl jsem pověřen ÚV KSČ seznámit účastníky konference s jednáním prosincového a lednového pléna ÚV KSČ.“*³⁰ Dokázal si získat sympatie delegátů svým souhlasným stanoviskem k plénům ÚV a podporou progresivního směru ve straně. Smyslem Akčního programu podle něj nebylo formulovat konkrétní úkoly, ale zásadní politický pohled na současnou etapu a její potřeby. Měla se stát jakýmsi nástupem k řešení veškerých problémů.

V neposlední řadě si vyjádřil i k samotným Karlovým Varům. Karlovy Vary kromě svých revolučních a pokrokových tradic jsou také místem, kam zajíždí na léčení lidé ze zahraničí, a proto jsou jakousi výkladní skříní socialistického zřízení a poznatky hostů ovlivňují lidi za hranicemi.³¹ Jak se duch lednového pléna projeví v Karlových Varech, bude pro zahraniční hosty měřítkem celé země. Zároveň také podle kvality skla a porcelánu a jiných exportních výrobků budou v cizině posuzovat schopnosti našich lidí a celé výroby našeho státu.

2.3.2 17. března 1968

Po oficiálních zprávách a referátech byla zahájena diskuze, která pokračovala celou neděli. Delegáti se pozastavili u zprávy k činnosti

²⁸ „Proto půjde teď o to, abychom se zamýšleli nad veškerou svojí činností, hledali a odstraňovali všechno, co by se procesu realizace závěrů XIII. sjezdu a závěrům lednového pléna bránilo.“ Z poznámek J. Nedvěda. Archiv autora.

²⁹ SOKA K. Vary, f. OV KSČ Karlovy Vary, kart. 3, inv. číslo 18. Zápis o průběhu konference ve dnech 16.–18. 3. 1968. Zpráva volební komise pro okresní konferenci KSČ v Karlových Varech, s. 61–67.

³⁰ Tamtéž, s. 109.

³¹ „Bude proto záležet na vás, soudružky a soudruzi, jak nové směry přijaté lednovým zasedáním ÚV naší strany budete uvádět v život.“ Tamtéž, s. 134.

okresní stranické organizace za uplynulé období. Byli nespokojení, protože zpráva byla pouze jakýmsi statistickým výkazem převážně úspěchů a byla sestavována podle starých praktik. Ve zprávě vůbec nebyl zohledněn duch demokratizačního procesu, jenž hýbal jak společností, tak i stranou.³² Důležitým požadavkem a cílem byl požadavek demokratizace. Ten nebyl plněn při volbách ve vyšších stranických orgánech, což jasně ukazoval návrh nové kandidátky.³³ Mnozí se ve svých příspěvcích nebáli otevřít problematiku padesátých let. Nejvýraznějším řečníkem byl Dr. Zdeněk Braun – tehdejší okresní prokurátor a člen třetí rehabilitační komise. Jasně ukázal, že ve skutečnosti o všech procesech rozhodovaly orgány strany a státní bezpečnosti. Soudy jejich formální rozhodnutí jen potvrzovaly.³⁴

V podvečer 17. března se dopracovala volební komise k závěru po téměř dvanáctihodinovém jednání. Výsledek šokoval nejen předsednictvo KV KSČ ale i ty, kteří nebrali sílící hlasy o nutné změně příliš vážně. Na volební kandidátce totiž nebylo jak jméno vedoucího tajemníka OV KSČ Č. Fremra, tak ani jména ostatních tajemníků.³⁵

³² J. Navara: „...je rozhodně milou novinkou skutečnost, že jsme ji (zprávu) dostali alespoň několik dní předem, ale tím spíš pro nás v organizaci KSO bylo nemilé, že obsah zprávy za touto pokrokovou formou očividně pokulhává. Zpráva poctivě vypočítává, co bylo vykonáno na tom kterém úseku činnosti, bohužel ale nikde není patrné, že by se pokoušela o hlubší hodnocení politické činnosti OV, právě ve světle posledních zasedání ÚV, či snad dokonce o skutečně upřímný, sebekritický pohled na práci OV, jeho předsednictva a jeho jednotlivých členů.“ Tamtéž, s. 138.

³³ B. Kohout: „Podíváme-li se na jména obsažená na kandidátce, vidíme, že ve většině zde zůstávají soudruzi staří, kteří jsou voleni mnohde již poněkolikáté. Bohužel musí právě tito soudruzi jistě také nést plnou zodpovědnost za případné chyby a nedostatky a měli by především sami sebekriticky uvážit své další setrvání v daných funkcích, přijmout kritiku, která se k nim vztahuje.“ Tamtéž, s. 184.

³⁴ Z. Braun: „Minulý systém práce měl svého nositele – stranickou mašinérii, kterou neztotožňuji s aparátem. Systém mimo mašinérie potřeboval i moc. Vytvořil si ji v justici. Bezpečnost, prokuratura, soud. Podle Stalinovy teze o zostřování třídního boje je povinností strany odhalovat třídní nepřátele a likvidovat je. Justice měla být nositelem a vykonavatelem tohoto třídního boje. Byla to oficiální stranická linie.“ Stráž míru, roč. 25 (1990), č. 7, s. 1. a Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 15, s. 1.

³⁵ Důvodem tohoto rozhodnutí bylo především zvážení jejich činnosti po lednovém zasedání pléna ÚV KSČ. SOkA K. Vary, f. OV KSČ Karlovy Vary, kart. 3, inv. číslo 18. Zápis o průběhu konference ve dnech 16.–18. 3. 1968. Zpráva volební komise pro okresní konferenci KSČ v Karlových Varech, s. 245. Podle výpovědi M. Syrového o nezvolení stávajících kandidátů rozhodovala zákulisní jednání. Z rozhovoru Jana Nedvěda s M. Syrovým z 23. 4. 2013.

2.3.3 18. března 1968

V pondělí 18. března se konal poslední den konference. Všichni tajemníci OV KSČ dostali prostor, aby mohli obhájit svá předešlá stanoviska. Bohužel pro ně již nikoho přesvědčit nedokázali. I přes jistou sebekritičnost zdůrazňovali spíše své osobní zásluhy.³⁶ Bylo již však pozdě na to, aby se mohly názory účastníků konference jakkoliv změnit. Delegáti nezvolili nikoho z dosavadních tajemníků. Ani většina ostatních navrhovaných členů se zvolení nedočkala.³⁷ Hlavním důvodem jejich opětovného nezvolení bylo vyčkávací stanovisko k lednovému plénu ÚV KSČ. I přes všechny tyto výtky byli odstupující členové odměněni za své zásluhy a obětavost v uplynulém období potleskem a poděkováním.³⁸ V závěru měl ještě jednou slovo Jan Pelnář. Podle jeho názoru „konference prokázala jasnou progresivnost, kterou KV i ÚV KSČ jistě uvítají“.³⁹ Vyjádřili svůj dík novinářům, pracovníkům rozhlasu a televize za jejich pomoc obrodnému procesu po lednovém plénu.

Schválené usnesení již plně odpovídalo Akčnímu programu, nabádalo jak postupovat po jeho schválení – mj. do dvou měsíců rozpracovat na podmínky okresu, uspořádat celookresní besedu k jeho objasnění s pozvanými zástupci ÚV. Myšlenky této „revoluční“ konference se rychle začaly šířit celým krajem.⁴⁰

³⁶ Fremer se hájil tím, že ve straně pracuje již 23 let, má podíl na měnové reformě, na kolektivizaci na Domažlicku a nikoho do kriminálu neposlal. Přál si, aby byl ještě doplněn na kandidátku stejně jako ostatní tajemníci. Kál se, že do Karlových Varů nesvolal velký aktiv a že za špatnou situaci týkající se informovanosti nemůže, neboť sám dobře informován nebyl. Tamtéž, s. 261–266.

³⁷ Z 49 členů a kandidátů starého výboru zvolili delegáti 28 členů a kandidátů nového OV KSČ a 21 členů a kandidátů bylo doplněno nových. SOkA K. Vary, f. OV KSČ Karlovy Vary, kart. 3, inv. číslo 18. Zápis o průběhu konference ve dnech 16.–18. 3. 1968, s. 5.

³⁸ „Volební a návrhová komise se usnesly upřímně poděkovat všem odstupujícím členům OV a OKRK KSČ za obětavost, s níž vykonávali svěřené funkce v uplynulém období. Přáli bychom si, aby všichni odstupující členové OV a OKRK přijali průběh konference a volbu nových členů jako objektivní proces výměny voleného okresního orgánu při současné změně stylu stranické práce.“ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 13, s. 2.

³⁹ SOkA K. Vary, f. OV KSČ Karlovy Vary, kart. 3, inv. číslo 18. Zápis o průběhu konference ve dnech 16.–18. 3. 1968, s. 337.

⁴⁰ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 13, s. 2.

2.3.4 Pavelka do čela OV KSČ a podpora vojenského útvaru

Dne 18. března se v průběhu konference konalo první zasedání nově zvoleného OV KSČ. Přítomni byli i Jan Pelnář a L. Kořalka. Velké překvapení nastalo při volbě okresního tajemníka strany. Nebyl zvolen nikdo z favorizovaných kandidátů.⁴¹ V čele stanul Leopold Pavelka, jenž byl jednomyslně zvolen na úkor dosavadního tajemníka Č. Fremra, kterého volební komise delegátům výslovně nedoporučila, stejně jako ostatní tři uchazeče z řad tajemníků okresního výboru. Leopolda Pavelku nám blíže představuje *Stráž míru* z 26. března.⁴²

V této době již za progresivními silami stojí i komunisté z vojenského útvaru 8038 a celý městský výbor KSČ. Ze své členské schůze v celoštátní organizaci zaslali redakci *Stráže míru* obsáhlý dokument.⁴³ Zároveň také odsoudili jednání generála Šejny a pozastavili se nad jeho závratně rychlou vojenskou kariérou.⁴⁴ Díky své otevřenosti a demokratičnosti vzbudila konference nebývalý zájem veřejnosti. Měla také

⁴¹ K tomuto Pelnář poznamenal: „*My jsme včera po jednání konference zajeli do Plzně, kde jsme požádali soudruhy z KV, aby bylo svoláno mimořádné předsednictvo, které se sešlo. Tam jsme informovali o situaci, že dosavadní funkcionáři asi nebudou zvoleni, že bude nutno udělat taková opatření, aby to bylo v souladu OV s KV.*“ SOKA K. Vary, f. OV KSČ Karlovy Vary, kart. 17, inv. číslo 45. Zápisy ze zasedání pléna OV KSČ, 1. zasedání pléna 18. 3. 1968, s. 12.

⁴² „*Soudruh Pavelka se narodil 15. 9. 1922 v rodině armádního důstojníka. V r. 1941 ukončil maturitou studia na gymnasiu, téhož roku byl zatčen (gestapem za účast v levicovém hnutí) a po propuštění v r. 1942 totálně nasazen. Od počátku r. 1944 žil v ilegality jako funkcionář odbojové skupiny Předvoj. Členem KSČ je od r. 1945 a až do roku 1953 pracoval jako organizační tajemník a vedoucí tajemník v Jihlavě, Gottwaldově a v Karlových Varech (zde žije od roku 1953). V ovzduší kultu osobnosti byl stíhán a vyloučen ze strany. V roce 1965 byl rehabilitován a bylo mu vráceno členství, okamžitě se zapojil do stranické práce v ZO KSČ.*“ *Stráž míru*, roč. 23 (1968), č. 13, s. 1.

⁴³ „*Každý chceme v našich podmínkách udělat vše pro to, aby progresivní myšlenky nebyly umlčeny starými metodami práce stranického aparátu. Věříme, že zdravé klima ve straně, které se po lednovém plénu tak spontánně vytváří a které ovládlo naši stranu i celou naši společnost, vytváří ty nejlepší předpoklady, aby na příštím plenárním zasedání ÚV KSČ se mohly progresivní síly opřít o širokou podporu stranických řad při prosazování všech progresivních myšlenek v chystaném akčním programu.*“ *Stráž míru*, roč. 23 (1968), č. 12., s. 1.

⁴⁴ Šejna nedostudoval gymnázium, pracoval jako dělník, od roku 1946 v KSČ, v roce 1954 se stal poslancem Národního shromáždění. V roce 1968 byl vedoucím tajemníkem hlavního výboru KSČ na ministerstvu národní obrany. Zpronevěřil větší množství osevnického semena, jetele a vojtěšky – proto „semínkový generál“, machinace s prodejem ojetých armádních aut. Měl být vydán k trestnímu stíhání, byl však varován, v únoru 1968 utekl do Itálie. Později žil v USA a do roku 1976 zde pracoval pro CIA. <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/192945-seminkovy-general-sejna-podvodnik-ci-politicky-uprchlik/> Vyhled. 15. 4. 2013; MENCL, V. a kol., *Osm měsíců Pražského jara 1968*, Praha 1991, s. 43.

pozitivní vliv na následující stranické a odborářské schůze – ty pokračovaly v duchu otevřenosti a kritičnosti. Schválené dokumenty a závěry z Karlovarska převyšovaly závěry ostatních konferencí v kraji. I KV KSČ oceňoval, jakým způsobem si soudruzi na Karlovarsku vybrali „představitel s přirozenou důvěrou“, jež zastávají proreformní postoje.⁴⁵

2.4 Dění po konferenci

Březnová konference měla samozřejmě na následující dění v Karlových Varech a celém okrese nezanedbatelný vliv. Nebývalou aktivitu začaly vyvíjet stranické organizace. Probíhalo více schůzí, které se často protahovaly, což bylo do této doby velice neobvyklé. Výměna názorů k aktuálním politickým a společenským problémům byla daleko otevřenější a také účast na schůzích byla o poznání vyšší.⁴⁶

2.4.1 Schůze pléna okresního výboru

Další schůze nově zvoleného OV KSČ v Karlových Varech se konala 27. března. Účastníkem zasedání byl i zástupce KV KSČ Ladislav Karda, jenž seznámil přítomné s jednáním posledního zasedání KV KSČ. Uvedl, že okresní konference v Karlových Varech byla z pohledu KV hodnocena negativně.⁴⁷

V samotném závěru zasedání byli přisedící členové pléna obeznámeni s kandidaturou Ludvíka Svobody do funkce prezidenta. Sami

⁴⁵ HYNA, A., *Československá krize 1967–1970 a západní Čechy*, ZČU, Plzeň 2001, s. 37.

⁴⁶ FIDLEROVÁ, *Rok 1968 v Karlových Varech*, s. 229.

⁴⁷ Na L. Kardu vzápětí reagoval M. Syrový: „Nechci tě kritizovat, já tě neznám..., ale bylo by třeba, aby si soudruzi na krajském výboru uvědomili, že se podepsali na situaci, která vznikla tím, že všichni tajemníci z OV odešli, že vina krajského výboru je v tom, jak příprava konference probíhala. Víme, že vedoucí tajemník Č. Fremer ukazoval, že je všechno v pořádku. Na okresní konferenci se pak ukázalo, že někteří lidé stávají otázku zbytečnosti krajských orgánů, protože v rozhodující době nestáli jejich členové v čele, ale stali se brzdou informací dole.“ SOKA K. Vary, f. OV KSČ Karlovy Vary, kart. 17, inv. číslo 45. Zápisy ze zasedání pléna OV KSČ, 2. zasedání pléna OV KSČ z 27. 3. 1968, s. 25.

také měli navrhnout svého delegáta, který se volby bude účastnit.⁴⁸ Usnesení dále schvalovalo všechny uskutečněné volby a zavázalo se do měsíce připravit pro plénum OV KSČ „návrh projektu řízení stranické činnosti v naší okresní organizaci v duchu Akčního programu...“ a „vyzvat svým provoláním pracující v okrese a všechny jejich organizace k plnění akčního programu okresní organizace“.⁴⁹

2.4.2 Schůze pléna Městského národního výboru

Ve stejný den, tedy 27. března, se konala schůze pléna MěstNV. MěstNV k tomuto zasedání vydal stanovisko, ve kterém vyjádřil podporu lednovému plenárnímu zasedání ÚV KSČ a nové politické linii spočívající na demokratických zásadách.⁵⁰

Členové MěstNV se dále zavázali k rozvíjení Karlových Varů jakožto předního lázeňského města naší země: „V němž najdou lidé ze všech světadílů možnost upevnění svého zdraví a přesvědčit se názorně o demokracii vyspělé socialistické společnosti.“⁵¹ Členové zasedání přislíbili zajištění předvolební přípravy i vlastní volby tak, aby byli zvoleni takový poslanci, „kteří mají všechny předpoklady progresivního přístupu k řešení nových náročných úkolů“.⁵² Výbor se obrátil i k občanům města, ti mohli zasílat připomínky a návrhy k řešení problémů společenského i hospodářského života ve městě.⁵³ V závěru stanoviska vyjadřuje plenární

⁴⁸ V konečném schváleném usnesení pléna se píše: „Plénum OV KSČ souhlasí s návrhem předsednictva ÚV na kandidaturu s. Svobody na funkci presidenta republiky. Současně informuje o mínění některých členů OV o kandidatuře s. Císaře, které odpovídá části mládeže, zvláště studující. OV schvaluje jako delegáta, který přednese tento návrh MUDr. Karla Bureše.“ S. Ríchnr naznačil, že s Č. Císařem se počítá do funkce tajemníka ÚV na úsek školství a kultury. Tamtéž, s. 30–34.

⁴⁹ Tamtéž, s. 34.

⁵⁰ Mj. se v něm píše: „Považujeme obrodný proces za zvláště závažný v naší pohraniční oblasti, a to vzhledem ke složitému historickému, politickému, ekonomickému a kulturnímu vývoji. Cítíme se zavázání dát volný průchod všemu pokrokovému, progresivnímu a demokratickému, neboť jsme přesvědčeni, že tento obrodný proces splňuje přání a tužby našeho lidu a je v souladu s našimi tradicemi i úlohou našeho státu v současném světovém dění.“ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 14, s. 2.

⁵¹ Tamtéž.

⁵² Tamtéž.

⁵³ Výbor se domníval, že „jen vysoká a trvalá aktivita našich občanů je zárukou nového stylu práce

zasedání přesvědčení, že specifické podmínky při budování socialismu ve spojení s demokratizací a humanismem budou respektovány, upevní jednotu obou našich národů, jednotu všech pracujících a přispějí k posílení autority ČSSR jak v mezinárodním komunistickém hnutí, tak ve světovém dění.⁵⁴

2.4.3 Odbory

Ve druhé polovině března usilovali pracující na Karlovarsku o přehodnocení dosavadní úlohy odborů. K tomuto učinil první krok aktiv funkcionářů okresních odborových svazů Revolučního odborového hnutí (ROH) a velkých ZO v okrese, konající se 26. března v Národním domě. Jaroslav Kosnar, předseda Krajské odborové rady (KOR) a člen pléna Ústřední rady odborů (ÚRO) v úvodu svého projevu hovořil o způsobu a výsledku deformací, jimiž bylo postiženo i Revoluční odborové hnutí, referoval i o průběhu posledního plenárního zasedání ÚRO.⁵⁵ Aktivní účastníci aktivu jej ale přerušili a dožadovali se zahájení diskuze. Ta také byla vzápětí zahájena a více jak 20 diskutujících jen dokumentovalo na denní praxi příčiny a následky neudržitelného poslání odborů v dosavadní činnosti. Nelíbila se jim tzv. balanc tří židlí – odborová židle, stranická židle a židle ředitele závodu, která podporovala protekci, politiku „spolurozhodování“ bez faktických práv. Za souhlasného potlesku přítomných označil předseda ZV ROH PS Karlovy Vary Hlinovský dosavadní funkci odborů jako „*služku pro všechno a pro každého*“.⁵⁶

V bouřlivé atmosféře se odehrávala výroční odborářská konference stavební správy n.p. Stavby silnic a železnic. Z této konference vzešla

volených orgánů národního výboru, zárukou toho, že započatý proces demokratizace bude úspěšně rozvíjen.“ Tamtéž.

⁵⁴ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 15, s. 1–2.

⁵⁵ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 14, s. 1.

⁵⁶ „*Na konkrétních příkladech ilustroval formálnost v práci odborů, kdy např. ústřední výbor odborového svazu schválil dodatek ke kolektivní smlouvě bez ohledu na vyjádření základních organizací, kdy převládal zájem podniku na úkor hájených zájmů pracujících, požadoval zveřejnění rozpočtu ÚRO atd.*“ Tamtéž.

rezoluce, v které byla vyslovena nedůvěra aparátu ROH. Dle nich se z odborů měl stát skutečná zástupce všech pracujících. Požadovali svolání mimořádného sjezdu odborářů, revizi dosavadních stanov ROH a úplné a neformální právo na stávkou.⁵⁷

2.4.4 Aktivita nestraníků

Během března se k o poznání vyšší aktivitě probudila i společnost na Karlovarsku. První hesla se objevovala na ohradách a lokomotivách. Občané sepsali petici, v níž požadovali, aby se třída Čs. armády přejmenovala na třídu T. G. Masaryka (tak je tomu v současnosti) a usilovali i o návrat názvů jiných ulic. V březnu byl znovu založen Junák a v dubnu se ustavilo jeho okresní velitelství – střediska Pagoda pro chlapce a Plamen pro dívky.⁵⁸ Na úkor Svazarmu a jako výraz nesouhlasu s jeho politikou vznikly Autoklub a Aeroklub. Obnovena byla tělovýchovná jednota Sokol. Jeho přípravný výbor byl vytvořen v Karlových Varech 18. dubna a do jeho čela se postavil Karel Wendlík.⁵⁹ Vznikl Klub přátel Karlových Varů nebo přípravný výbor vesničky SOS v Doubí.

2.4.5 Obnovení stran Národní fronty

Obnovovány byly i některé politické strany. Po dvaceti letech se díky činnosti malého okruhu členů probudila Československá strana socialistická (ČSS) – její ústřední výbor zasedal v Karlových Varech ve druhé polovině března.⁶⁰ Strana pořádala i veřejné schůze. Ve svém projevu se tajemník ÚV ČSS S. Olšák vyjádřil k otázce Národní fronty.

⁵⁷ Tamtéž.

⁵⁸ Do čela okresního velitelství Junáka byli zvoleni: K. Růžička, M. Pludek, A. Nesnídal, J. Baštář, J. Donda, S. Jirčík, M. Honsa a M. Čáchová. Vedoucím střediska Pagoda Karlovy Vary se stal T. Lašík, vedoucím střediska Plamen pak O. Gajová. Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 15, s. 3.

⁵⁹ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 18, s. 2.

⁶⁰ ÚV ČSS zasedal 22. a 23. 3. 1968. <http://www.portafontium.cz/chronicle/soap-kv/00196-mesto-karlovy-vary-1968-2> Vyhled. 5. 3. 2013.

Uvedl, že ČSS podporuje tuto instituci za předpokladu, že si všichni zúčastnění budou rovni. Pouhé proklamace o vedoucí úloze KSČ nemají podle něj opodstatnění – o přízeň voličů je třeba usilovat.⁶¹

OV KSČ se ovšem snažil eliminovat vzrůstající zájem o jiné politické strany.⁶² Proto zorganizoval na 19. dubna veřejnou besedu k aktuálním událostem v Československu. Člen ÚV KSČ Antonín Kapek vystoupil s hlavním referátem. Obyvatelé však nejevili velký zájem o besedu, dorazilo pouze 220 lidí.⁶³ O tři dny později uspořádala svoji besedu také ČSS, účastnili se jí její vedoucí představitelé a zástupci tisku Svobodného slova. Na tuto besedu dorazilo o poznání více lidí – 860 a beseda měla velký ohlas. S tím souvisí i nárůst odevzdaných přihlášek do ČSS ale i do Československé strany lidové (ČSL).⁶⁴ Tyto akce již KSČ ve spolupráci s StB dobře monitorovala a na zasedání pléna OV KSČ 24. dubna o nich byla podána podrobná zpráva.⁶⁵ Další akci pod názvem Pravda o TGM uspořádala ČSS 27. května v Národním domě v K. Varech. Autor knihy „Tomáš G. Masaryk“ Milan Machovec ale nepřišel.⁶⁶ I tak se neustále zvyšoval zájem o prvního prezidenta a o obnovení jeho památky. S velkým zájmem se setkala tzv. tribuna otázek a odpovědí, která se konala 20. května pod záštitou ČSL. Této akci se zúčastnilo 1200 lidí. K této příležitosti vydala ČSL propagační letáky, v nichž lákala do svých řad nové členy. Dne 22. června se uskutečnila okresní konference ČSL.⁶⁷

⁶¹ Domníval se též, že je nutné zbavit se státního monopolu vlastnictví a podporovat drobné živnostníky kvůli zlepšení služeb obyvatelstvu a požadoval navrácení tiskáren. V závěru se přihlásil k odkazu T. G. Masaryka. Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 26, s. 1.

⁶² Na plenárním zasedání OV KSČ řekl M. Doubek: „Byl jsem na tom shromáždění Čs. strany socialistické a chtěl bych říci, že vidím, že to dělají chytře. Že některé ty jejich otázky, které byly nadhozeny, jdou na tělo.“ SOkA K. Vary, fond OV KSČ v Karlových Varech, kart. 17, inv. č. 45. Zápis ze zasedání pléna OV KSČ 1968, 20 zasedání pléna ze dne 28. 2. 1968, s. 8.

⁶³ <http://www.portafontium.cz/chronicle/soap-kv/00196-mesto-karlovy-vary-1968-2> Vyhled. 5. 3. 2013.

⁶⁴ Tamtéž.

⁶⁵ Zprávu podal Dr. K. Mejzlík a mj. uvádí: „Zdůrazněno bylo, že strana neusiluje o opozici vůči KSČ, neboť to by ji nutilo negovat vše, co dělají komunisté.“ Vysloven byl požadavek rychlého rozvoje drobného podnikání aj. SOkA K. Vary, fond OV KSČ v Karlových Varech, kart. 17, inv. č. 45. Zápis ze zasedání pléna OV KSČ 1968, 20 zasedání pléna ze dne 28. 2. 1968, s. 16.

⁶⁶ Tamtéž.

⁶⁷ Tamtéž.

3 Dění ve městě po vyhlášení Akčního programu

Nově složené předsednictvo OV KSČ mělo svoji první schůzi 1. dubna. K objasnění Akčního programu strany měla být svolána celookresní beseda. Zároveň bylo schváleno svolání OV KSČ ke všem občanům Karlovarska, aby se přičinili o vytvoření Akčního programu.⁶⁸ Akční program vzešel ze zasedání ÚV KSČ ve dnech 1.–5. dubna.⁶⁹

To, že členové OV KSČ brali obrodný proces zcela vážně, dokazuje fakt, že v polovině dubna přistupovali k dalším výrazným opatřením. Věnovali se vypracování a představení nového způsobu vedení celé organizace KSČ v okrese, které šlo v některých případech ještě dál než Akční program a byl v podstatě odmítnutím vedoucí role KSČ. Tzv. „Projekt řízení okresní organizace KSČ v Karlových Varech“ byl schválen předsednictvem OV KSČ na jeho zasedání 16. dubna a byl vypracován na obecné úrovni, aby se jeho autoři vyhnuli obsáhlému elaborátu, který by hatil kreativitu v jednotlivých stranických organizacích – to také jeho autor A. Hrotek, který jej vypracoval s pomocí OV KSČ pro organizaci a vědecké řízení, zdůvodnil na zasedání pléna OV KSČ 24. dubna.⁷⁰

Vedoucí tajemník L. Pavelka rozebral situaci v okrese. Uznal odpovědnost naprosté většiny všech komunistů za minulý stav i za

⁶⁸ „Obracíme se k Vám všem... Chceme vytvořit Akční program okresu Karlovy Vary, který by se v souladu se zásadami akčního programu strany stal politickou základnou pro další rozvoj okresu, základnou nikoliv strnulou, ale stále otevřenou pokroku a iniciativě.“ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 14, s. 1.

⁶⁹ Snaha o prosazení socialistické demokracie v řízení všech stránek života společnosti a zajištění všech demokratických práv každého občana: svobody projevu, shromažďování, spolčování, pobytu a pohybu aj. KSČ si ponechávala i nadále vedoucí roli ve společnosti, v jejím pojetí však došlo k zásadním změnám: „...neuskutečňuje svou vedoucí úlohu tím, že vládne nad společností, ale tím, že nejoddaněji slouží jejímu svobodnému socialistickému rozvoji...“ BENČÍK, A., *Rekviem za Pražské jaro. Důvěrná informace o přípravě a provedení srpnové intervence varšavské pětky v Československu 1968*. Třebíč 1998, s. 34.

⁷⁰ K tomu uvedl M. Doubek, tajemník OV pro ideologickou práci: „Předpokládali jsme, že vrcholným orgánem bude NF a strana určitým partnerem, která si v těchto orgánech musí vybudovat takovou pozici, aby vedoucí úloha strany byla zabezpečena. Z těchto důvodů bylo chápáno také zrušení kádrového pořádku.“ Otázky, které se týkají celé společnosti řešit a projednávat zásadně ve spolupráci s širokou veřejností. Přijímat podněty všech občanů. Kvalita práce a charakteru každého člena strany je v očích veřejnosti měřítkem úrovně práce celé strany. Celé znění Projektu řízení okresní organizace KSČ v Karlových Varech. In: SOkA K. Vary, f. OV KSČ Karlovy Vary, kart. 100, inv. číslo 84. Zápis ze zasedání POV KSČ 1–6/1968, 3. zasedání POV KSČ ze dne 16. 4. 1968, s. 7–14.

budoucí nápravu. Zdůraznil, že i ostatní politické strany Národní fronty souhlasí s Akčním programem KSČ a že nemají v úmyslu tvořit žádnou opozici. Zásadní formou stranické práce se mají stát schůze, jejichž těžiště má být od masového pořádání přeneseno do konkrétních míst jako např. závodů. Druhým projednávaným bodem byl výše zmíněný „*Projekt řízení okresní organizace KSČ*“. Posledním bodem pak bylo ustanovení a schválení dočasné komise OV a OKRK pro řešení žádostí o rehabilitaci neoprávněně potrestaných nebo vyloučených členů ze strany v karlovarském okrese.⁷¹

3.1 Vznik spolků

Dne 11. dubna svolala Purkyňova lékařská společnost schůzi všech lékařů a lékárníků karlovarského okresu.⁷² K 30. dubnu byl v Tuhnicích v restauraci U Stadionu za účasti dvou stovek občanů z řad bývalých vězňů a hostů založen klub K231, do jehož čela byl zvolen Jan Ježek. Na schůzi promluvil i předseda ústředního výboru K231 z Prahy.⁷³ Ke slovu se dostávaly i vznikající Kluby angažovaných nestraníků (KAN) utvářející se převážně v karlovarském divadle a lékařských pracovištích – později dosáhly počtu několika set členů. Založení KAN inicioval Vladimír Kulhánek.⁷⁴ Přípravný výbor KAN se konal 1. července v Karlových Varech v Národním domě. Do čela KAN byl zvolen František Brož, místopředsedou pak Vladimír Kulhánek. Na tuto besedu byli pozváni všichni občané Karlových Varů, lázeňští hosté a všichni další příznivci této politické organizace.⁷⁵ Dne 10. července byl v závodě Stavomontáže Karlovy Vary vytvořen přípravný výbor Výboru na obranu občanských

⁷¹ Členy této komise byli A. Pancová, M. Janoušková, F. Najman, F. Hladký, A. Tóth, V. Hubka a I. Dyrč. Tamtéž, s. 1–2.

⁷² „*Za velké účasti byly projednávány organizační, zájmové a politické otázky a po referátech bylo rozhodnuto založit v Karlových Varech Spolek lékařů českých. Tento orgán bude napříště vystupovat jako oficiální zástupce všech v něm sdružených lékařů karlovarského okresu.*“ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 1, s. 1.

⁷³ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 20, s. 2.

⁷⁴ Karlovarské noviny, 21. 8. 1998, č. 195, s. 1.

⁷⁵ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 27, s. 2.

svobod.⁷⁶

3.2 Prvomájové oslavy

V neplánovanou manifestaci se změnila i netradičně se konající oslava Prvního máje, kterou měly v režii MěstNV a MNV (místní národní výbor).⁷⁷ V tento den někdo do výlohy Domu potravin umístil ručně malovaný obraz T. G. Masaryka na koni.⁷⁸ Do karlovarského Letního kina, kde se oslavy odehrávaly a to bez tradičního průvodu městem z důvodu stavebních úprav města, dorazilo na 5000 občanů i lázeňských hostů. Mnoho lidí mělo na svých oděvech připnutý rudý karafiát a k vidění byly i uniformy legionářů, odbojářů a skautů. Celou manifestaci započal jménem NF předseda městského výboru KSČ Milan Syrový.⁷⁹ Velký zájem vzbudil hlavní projev z úst vedoucího tajemníka OV KSČ L. Pavelky.⁸⁰ Poté, co skončila oficiální část manifestace, se na pódiu místo politiků objevili pražští umělci, konkrétně orchestr vojenské hudby Metronom se svým zábavným programem. Vysoká účast obyvatel je zajímavá i z toho důvodu, že nebyla povinná. Nikdo předem neobdržel žádné organizační pokyny a k vidění nebyla žádná propagandistická hesla, jak tomu bývalo zvykem. Pouze Městský výbor vydal oficiální plakát a letáčky, aby vzbudil zájem obyvatel.⁸¹

⁷⁶ Smyslem činnosti Výboru, uvádí se kromě jiného v prohlášení „*je především plné občanské úsilí o naplnění všech občanských svobod ve smyslu Deklarace lidských práv, jak je proklamovala v roce 1948 OSN. Chceme podporovat všechno lidsky důstojné, čím byl zahájen obrodný proces od ledna 1968 – chceme československý osvícený socialismus, chceme plné svobody tisku a slova.*“ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 1, s. 1.

⁷⁷ HYNA, *Československá krize*, s. 50.

⁷⁸ Pravda, 13. 5. 1968, č. 114, s. 1.

⁷⁹ Přítomni byli i zahraniční hosté: Předseda vlády NDR W. Stoph a místopředseda vlády NDR A. Abusch. Tamtéž.

⁸⁰ Mluvil o aktuálním společenském a politickém procesu, označil Akční program za východisko a nikoliv závěr stávající politiky. K občanům směřoval výzvy KSČ a NF, aby se aktivně zapojili do politického utváření socialistické demokracie. Také vyslovil svůj názor, že socialistické zřízení není možné bez demokracie. Pravda, 2. 5. 1968, č. 106, s. 1–2.

⁸¹ <http://www.portafontium.cz/chronicle/soap-kv/00196-mesto-karlovy-vary-1968-2> Vyhled. 5. 3. 2013.

3.3 Tribuna otázek a odpovědí

Další významnou akcí byla tzv. tribuna otázek a odpovědí s Otou Šikem a Eduardem Goldstückerem v Národním domě, která se konala 14. května. Zde se tísnilo asi 1500 posluchačů a na mnoho dalších zájemců se nedostalo. Hosté dostali přes 600 otázek a ani zdaleka je nedokázali všechny zodpovědět. Ota Šik odpovídal na otázky ekonomického charakteru velmi zasvěceně, podrobně, otevřeně a srozumitelně. Rozebral původ i příčiny hospodářských obtíží a zabýval se cestami k jejich odstranění.⁸² Profesor Goldstücker odpovídal na řadu otázek kolem procesů. Jeho odpovědi byly věcné, kritické a vyznačovaly se citlivým chápáním i vlastními zkušenostmi.⁸³ Za zmínku stojí i přednáška předního českého filozofa Milana Machovce v Muzeu Karla Marxe (nyní Zlatý klíč) na téma „Humanismus Masarykův a Marxův“ z 21. května.⁸⁴

Tou dobou už se také objevovaly první protesty odpůrců nového politického kursu. Pomocí letáků či dokonce dopisů prezidentovi, v nichž žádali o zásah vůči sdělovacím prostředkům, se snažili celou situaci zvrátit.⁸⁵ Tato anonymní akce však narazila na jasné odmítavé stanovisko ze strany karlovarské veřejnosti.⁸⁶

3.4 Návštěva A. N. Kosygina v Karlových Varech

Dne 17. května zahájil svou návštěvu Československa předseda

⁸² Pravda, 16. 5. 1968, č. 117, s. 1–2.

⁸³ Na otázku, jestli má být svobody projevu hodně nebo méně, odpověděl: „*Všechno špatné se u nás dělo vždycky z nedostatku svobody, nikdy z jejího nadbytku...*“ a zdůraznil také, že „*KSČ zůstane v rozvoji socialistické demokracie vedoucí silou.*“ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 21, s. 1.

⁸⁴ FIDLEROVÁ, *Rok 1968 v Karlových Varech*, s. 229–231.

⁸⁵ Letáky byly tohoto znění: „*Dělníku! Snaží se Tě přesvědčit, že už nepatříš k avantgardě. Zítra přijdou s požadavkem čistky ve Tvé straně, z níž Tě vyloučí jako reakcionáře, aby se na Tvé místo dostal jeden z těch intelektuálů, kteří dnes žádají návrat k době Masaryka, Chvalkovského a Háchy. Dělníku! Je to možné, že bys lhostejně pozoroval, jak Tvou stranu, stranu dělnické třídy budou přeměňovat na apolitický diskusní klub? Nikoliv! Žádná podpora požadavkům totalitního obviňování dosavadního složení ÚV. Nepřipustíme ztrátu zkušených kádřů, kterým stále věříme.*“ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 23, s. 2.

⁸⁶ <http://www.portafonium.cz/chronicle/soap-kv/00196-mesto-karlovy-vary-1968-2> Vyhled. 5. 3. 2013; Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 23, s. 1–2; HYNA, *Československá krize*, s. 57.

rady ministrů Sovětského svazu a člen politbyra ÚV KSSS A. N. Kosygin. Oficiálně přiletěl na pozvání předsednictva ÚV KSČ a vlády ČSSR na krátkou dovolenou a léčení, které podstoupil v Karlových Varech.⁸⁷ Na letišti přivítali Kosygina členové předsednictva ÚV KSČ, v čele s A. Dubčekem.⁸⁸ Delegace se přesunula na Pražský hrad, kde ji již očekával prezident Ludvík Svoboda. Oboustranné rozhovory se samozřejmě týkaly dalšího rozvíjení přátelských vztahů a spolupráce mezi oběma zeměmi.⁸⁹ Ačkoliv byl teprve květen, domnívat se, že se nový politický kurs v naší zemi se setkal u sovětských přátel s pochopením, mi přijde poněkud odvážné! Návštěva tak vysoce postaveného muže jakým byl A. N. Kosygin, jehož ruský publicista a spisovatel Viktor Andrijanov nazval hlavním inženýrem Sovětského svazu, nebyla náhodná.

Po setkání na Pražském hradě odjel 21. května Kosygin do Karlových Varů, kde v lázeňském domě Javorina zahájil svůj léčebný pobyt. Více než léčbě se zde Kosygin věnoval politickým záležitostem. Tentýž den přijal k přátelskému rozhovoru vedoucího tajemníka OV KSČ L. Pavelka. V rozhovoru o tom, co Československo potřebuje ke stabilizaci politických a hospodářských poměrů, vyjádřil Kosygin přesvědčení, že Československo může očekávat plnou podporu SSSR. Dne 22. května v dopoledních hodinách přijal Kosygin předsedu Městského národního výboru v K. Varech Josefa Kocourka a přislíbil mu účast na slavnosti Hold Karlu IV., která se měla konat 25. května.⁹⁰ Dne

⁸⁷ „Dále se předpokládá, že pobyt A. N. Kosygina v ČSSR bude využit pro pokračování ve výměně názorů s československými vedoucími činiteli o otázkách zajímavých obě strany.“ <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=RudePravo/1968/5/18/1.png> Vyhled. 15. 12. 2012.

⁸⁸ Dále s předsedou Národního shromáždění J. Smrkovským, předsedou vlády O. Černíkem, ministrem zahraničních věcí J. Hájkem a mnohými dalšími. Přítomen byl pochopitelně i velvyslanec Sovětského svazu v Československu S. V. Červoněnko a pracovníci velvyslanectví. Tamtéž.

⁸⁹ „Rovněž projednávání politických problémů ukázalo, že se dnes v Československu nastoupená cesta dalšího rozvoje socialismu setkává u našich sovětských přátel s pochopením. Poutá-li vývoj v naší zemi pozornost celé světové veřejnosti i řady vlád evropských a zámořských států, je přirozené, že jej stejně pozorně sledují i naši nejbližší přátelé a spojenci, jejichž samozřejmým zájmem je, aby velké dílo socialismu nebylo nikým ohroženo a aby se jednota socialistických zemí upevňovala.“ Dále se v článku hovoří o tom, že každý národ a každá strana musí postupovat podle svých vlastních podmínek, potřeb a tradic. <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=RudePravo/1968/5/19/1.png> Vyhled. 15. 12. 2012.

⁹⁰ Kosygin se nechal podrobně informovat o situaci v okrese a o postoji jednotlivých sociálních vrstev k obrodnému procesu v Československu. Velice se zajímal o problematiku vztahů mezi mládeží a KSČ a o

22. května se uskutečnila další schůzka s čelnými čs. představiteli A. Dubčekem a O. Černíkem, kteří do Karlových Varů přiletěli z Prahy společně s velvyslancem S. V. Červoněnkem. Neexistuje však žádný úřední záznam o tom, co se projednávalo. Údajně mělo jít o ekonomické a hospodářské záležitosti. Zajímavá byla odpověď A. Dubčeka na otázku zpravodaje ČTK, který se prvního tajemníka ÚV KSČ zeptal, jaký je cíl setkání. Odpověď byla stručná – „*jako dobří hostitelé jedeme na návštěvu*“.⁹¹ Na mě osobně taková odpověď působí poněkud vyhýbavě. Věděl již v této chvíli A. Dubček, že situace je vážná? Po schůzce se Kosygin objevil na veřejnosti za obrovského zájmu a pozornosti lázeňských hostů. Ochotně se podepisoval a během jeho procházky lázněmi jej doprovázelo mnoho lidí včetně hostů ze SSSR. Dva dny po této schůzce Kosygin svůj pobyt předčasně ukončil. Na zpáteční cestě znovu navštívil prezidenta Ludvíka Svobodu na Pražském hradě a druhý den odletěl z Prahy do vlasti. Na Ruzyňské letiště se s ním přišli rozloučit členové předsednictva ÚV KSČ A. Dubček, O. Černík, D. Kolder aj.

3.5 Rehabilitační komise

Zhruba v polovině roku 1968 začaly na úřadech a v institucích vznikat rehabilitační komise. Celý tento proces byl legalizován na základě zákona o soudní rehabilitaci č. 82/1968 Sb. S účinností od 1. srpna 1968. V Karlových Varech byla dočasná komise OV KSČ a OKRK ustavena 24. dubna. Jejím úkolem bylo řešit žádosti o rehabilitaci neoprávněně potrestaných nebo vyloučených členů strany v okrese.⁹² Od dubna narůstal i počet žádostí o rehabilitace nestranické.⁹³

názory pracujících v závodech. Pravda, 23. 5. 1968, č. 123, s. 1.

⁹¹ <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=RudePravo/1968/5/23> Vyhled. 15. 12. 2012.

⁹² Členy této komise byli: A. Pancová, M. Janoušková, F. Najman, F. Hladký, A. Tóth, V. Hubka a I. Dyrč. Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 18, s. 1–2.

⁹³ Došlo k obnově tzv. jáchymovského případu, který se týkal čtrnácti pracovníků Jáchymovských dolů odsouzených za údajnou velezradu a sabotáž. Senát krajského soudu v Plzni rozhodl o neopodstatněnosti těchto obvinění a konstatoval, že rozsudek státního soudu neodpovídal procesním předpisům. Rovněž se prokázalo násilí při vyšetřování. Součástí rehabilitací tvořil i případ tzv. ilegálních sociálních demokratů

V červnu 1968 byl v *Rudém právu* otištěn článek Leopolda Pavelky, shrnující nové zásady krajské politiky.⁹⁴ Dalším odmítnutím vedoucí úlohy KSČ byl tzv. „Projekt řízení stranické činnosti“, jemuž odpovídá tzv. „Návrh změn organizační struktury okresní organizace“ ze 17. května 1968.⁹⁵ Do 18. června přišlo na okresní prokuraturu v Karlových Varech 12 žádostí o přezkoumání soudních rozhodnutí, jednalo se především o případy z let 1950–1956, přičemž některé rozsudky byly vyneseny mimo okres nebo dokonce i mimo kraj.⁹⁶

3.6 Mezinárodní filmový festival

Do kontextu těchto událostí zapadá i kulturní událost roku v Karlových Varech – Mezinárodní filmový festival. Ve dnech 5.–15. června 1968 se ve městě konal jeho 16. ročník a ve srovnání s předchozími ročníky můžeme zaregistrovat jisté změny. Diváci se mohli setkat s novými trendy v zahraničních filmech, kterým zdatně konkurovaly snímky tzv. československé nové vlny. Přijíždělo i více významných tvůrců, herců a hereček ze Západu, zejména z Francie, Itálie, ale i jiných zemí. Ještě dodejme, že velkou cenu – Křišťálový globus získal Jiří Menzel se svým filmem *Rozmarné léto*.⁹⁷

(mj. 12 z Karlových Varů). Ti byli odsouzeni za velezradu, když údajně dostávali instrukce z pražského ústředního vedení a ze zahraničí. Nové projednání této záležitosti prokázalo, že neexistovalo žádné ústředí ani pokyny ze zahraničí. HYNA, *Československá krize*, s. 49.

⁹⁴ „Nehodláme řídit ZO KSČ prostřednictvím aktivistů OV KSČ; organizace a politické strany soustředěné v NF mají být řízeny shora, z centra a mají být rovnocennými partnery KSČ; zrušením kádrového pořádku uskutečnit přirozený výběr vedoucích funkcí v okrese; funkcionáři NV nemají čekat, až budou odvoláni a mají se zřítí dobrovolně svých funkcí. Ne OV KSČ a příslušné územní stranické orgány, ale základní organizace KSČ ve státních a jiných orgánech mají rozhodovat, kdo má být ponechán ve vedoucí funkci.“ Výsledky šetření činnosti okresní stranické organizace v Karlových Varech v letech 1968–69. Zpracoval: KKRK, OKRK a OV KSČ v Karlových Varech, 1970, s. 14–15, autoři neuvedeni.

⁹⁵ Cílem bylo zrušení 95 základních organizací KSČ v orgánech státní správy, organizací na školách aj. FIDLEROVÁ, *Rok 1968 v Karlových Varech*, s. 229.

⁹⁶ SOkA K. Vary, f. OV KSČ Karlovy Vary, kart. 4, inv. číslo 19. Zápis o průběhu konference ze dne 30. 6. 1968, s. 32.

⁹⁷ Na festivale bylo prezentováno 24 filmů z 16 zemí. Mezi významnými hosty byli např.: T. Curtis (USA), M. Jancsó (Maďarsko), F. Lederer (USA), K. Loach (VB). <http://www.kviff.com/cz/o-festivalu/historie-rocniky/1968/> Vyhled. 14. 3. 2013.

Ze zprávy StB za první pololetí roku 1968 vyplývá, že velká pozornost byla věnována novinářům a filmařům z kapitalistických států a zaměstnancům cestovní kanceláře NUR z NSR. Zvýšená míra pozornosti byla těmto lidem věnována právě během 16. MFF. Bylo provedeno vytipování 35 osob z řad karlovarských občanů, kteří ubytovávali cizince z kapitalistických zemí. V objektech lázeňství se provádělo získávání důvěrnické sítě k získání poznatků na cizince tam ubytovaných. Dále byly registrovány styky občanů se zahraničními hosty, údajnými členy cizí rozvědky. Obyvatelé žádající o vycestování na Západ museli povinně na pohovor ohledně účelu cesty, stejně jako Čechoslováci přijíždějící do Karlových Varů z těchto zemí za příbuznými. Zaznamenávány byly i pokusy Karlovaráků o emigraci do NSR nebo Rakouska.⁹⁸

3.7 Vojáci Varšavské smlouvy v Karlových Varech

Již na konci června se na Karlovarsku vyskytovaly jednotky armád SSSR. Konalo se totiž cvičení států Varšavské smlouvy na našem území a ve vojenském prostoru Doupov probíhalo 26. června taktické cvičení čs. a sovětských vojáků. Dne 24. června přijal předseda ONV v Karlových Varech a 30. června zorganizoval OV velkou mírovou slavnost v letním kině ku příležitosti čs.-sovětského přátelství.⁹⁹

Neustále probíhala zasedání pléna a předsednictva OV KSČ. Předsednictvo se připravovalo na mimořádnou okresní konferenci. Během dalších červnových schůzí bylo také projednáváno a schváleno „*Programové prohlášení OV KSČ*“, zveřejněné 18. června ve *Stráži míru*. Tento dokument vycházel z Akčního programu a určoval hlavní směry politické práce OV KSČ pro nejbližší období. Hlavním úkolem bylo upevnit

⁹⁸ Tamtéž.

⁹⁹ Velitelem cvičení byl maršál Jakubovskij. VANČURA, J., *Naděje a zklamání. Pražské jaro 1968*, Praha 1990, s. 55; <http://www.portafontium.cz/chronicle/soap-kv/00196-mesto-karlovy-vary-1968-2> Vyhled. 6. 3. 2013.

jednotu strany.¹⁰⁰

3.8 Svolaání mimořádné okresní konference

Nezadržitelná situace si vyžádala svolání další okresní konference. V reakci na květnové zasedání ÚV KSČ však tentokrát s přízviskem mimořádné. Konference byla připravována a organizačně zajišťována již od schůze pléna OV KSČ, které se jednalo 11. června.¹⁰¹ Dále se staví za progresivní síly, odmítají zdiskreditované představitele a prosazují důslednou očistu strany. Prosazují svobodu myšlenky, tisku, shromažďování, spolčování a pohybu, což již všechno mnohokrát zaznělo v minulosti. Následovala schůze pléna 25. června, kde byly laděny poslední detaily okresní konference, podány návrhy na delegáty konference krajské a celorepublikové.¹⁰²

3.8.1 Mimořádná okresní konference

Konference se konala v neděli 30. června v Národním domě v Karlových Varech a jejím hlavním úkolem bylo zvolení delegátů na mimořádnou krajskou konferenci.¹⁰³ Za ÚV KSČ se konference zúčastnil Jaroslav Frýbert,¹⁰⁴ který vystoupil po zprávě volební komise a shrnul význam květnového pléna ÚV KSČ. Informoval o nových stanovách

¹⁰⁰ Tamtéž; Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 24, s. 1.

¹⁰¹ V programovém prohlášení se např. dočítáme: „*My, komunisté okresu Karlovy Vary, chceme stát v čele veškerého úsilí o uskutečnění socialistické demokracie, svobodného, šťastného a spokojeného života všech občanů bez rozdílu třídní či skupinové příslušnosti, národnosti, světového názoru, věku i pohlaví.*“ SOkA K. Vary, f. OV KSČ Karlovy Vary, kart. 17, inv. číslo 45. Zápisy ze zasedání pléna OV KSČ 1968, 7/18. 4. zasedání z 11. 6. 1968, s. 49.

¹⁰² Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 24, s. 1.

¹⁰³ Dalším cílem konference bylo doporučit 12 delegátů na XIV. mimořádný sjezd KSČ. Tajné volby mohly být zahájeny až ve večerních hodinách kolem 21 hodiny. V nich bylo zvoleno 37 delegátů a 4 náhradníci pro krajskou konferenci a 12 delegátů a 1 náhradník pro sjezd. SOkA K. Vary, f. OV KSČ Karlovy Vary, kart. 4, inv. číslo 19. Zápis o průběhu konference ze dne 30. 6. 1968. Zpráva mandátové komise, s. 126; Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 29, s. 1.

¹⁰⁴ Důstojník ČSLA, později čs. armády. Za ministra obrany generála M. Vacka jmenován předsedou centrální rehabilitační komise Federálního ministerstva obrany, ve funkci potvrzen ministrem obrany L. Dobrovským (setrval v ní až do roku 1992). Jeden z čelných představitelů Vojenské Obrody v letech 1990–1992. <http://www.cibulka.net/nnoviny/nn2000/nn0400/obsah/b/04.htm> Vyhled. 20. 7. 2013.

strany, o připravovaném XIV. mimořádném sjezdu a značnou část svého referátu věnoval činnosti Pillerovy komise a rehabilitacím. V závěru bylo delegáty schváleno stanovisko shrnující všechny důležité body konference a o půlnoci ji účastníci zakončili Internacionálou.¹⁰⁵

V poměrně rozsáhlé zprávě hodnotil L. Pavelka přípravu a průběh březnové konference.¹⁰⁶ Vyjádřil obavy z přátel ze socialistických zemí „často více, či méně zastírané a více či méně ostře formulované vyvolávaly, či posilovaly nervozitu“.¹⁰⁷ Okomentoval pomalost postupu ÚV, jeho nekonsolidovanost, zesilující se tlak konzervativních sil způsobující projevy protisocialistických a antikomunistických či jen nekomunistických tendencí. Vyzdvihoval, že do stranického života výrazněji vstupuje dělnictvo.¹⁰⁸ Distancuje se od členů strany, kteří páchali zločiny či je inspirovali.¹⁰⁹ Podporoval rozvoj činnosti NF za účasti ostatních politických stran, přičemž upozornil na vzrůstající počet členů v těchto stranách. Ve zprávě se Pavelka věnuje i odborové problematice. Pozornost je zde dokonce věnována stavu církevní politiky¹¹⁰ nebo neuspokojivému objasňování trestné činnosti.

Po Pavelkově vystoupení následovala diskuze. Převážná část delegátů se zabývala vnitrostranickým životem (návrhy na změnu stanov, vyslovení podpory OV KSČ, kritizovali nedostatečný zájem OV o problematiku zemědělství atd.),¹¹¹ zpomalením demokratického procesu

¹⁰⁵ SOkA K. Vary, f. OV KSČ Karlovy Vary, kart. 4, inv. číslo 19. Zápis o průběhu konference ze dne 30. 6. 1968, s. 10; Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 28, s. 1–2; Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 27, s. 1.

¹⁰⁶ Podle jeho slov „probíhala za nebyvalé aktivity většiny základních organizací“ a která „dokázala, že demokratizační proces pronikl do organizací, ne však už do předbřeznového OV a k jeho bývalým tajemníkům.“ SOkA K. Vary, f. OV KSČ Karlovy Vary, kart. 4, inv. číslo 19. Zápis o průběhu konference ze dne 30. 6. 1968, s. 19–42.

¹⁰⁷ Tamtéž, s. 20.

¹⁰⁸ „Dělnictvo se projevuje v této etapě ne jako opora konzervativních sil a tendencí, jak někteří mylně počítali, ale naopak jako síla stojící za Dubčekem a progresivním jádrem strany.“ Tamtéž, s. 20.

¹⁰⁹ „Ty strana musí vyloučit a musí zvážit i jejich případné soudní stíhání“ a od všech „kteří třeba z dobrého úmyslu a s upřímné snahy prospět socialismu se jako nositelé deformací zkompromitovali.“ Tamtéž, s. 23.

¹¹⁰ „Jen neustálý dialog s jinými myšlenkovými koncepcemi, tedy také náboženskými, může probouzet marxismu jeho opravdu vedoucí postavení, jeho vědecký charakter.“ Tamtéž, s. 36.

¹¹¹ K problematice zemědělství se vyjádřil delegát Nechmač: „V našem okrese byla mimo tajemníka

vyplývající z toho, že po neúplných kádrových změnách nedochází vůbec ke změnám institucionálním.¹¹² Další kritizovanou oblastí byla činnost OKRK. K tomuto tématu delegátka Inka Pospíšilová označuje členy OKRK „za schopné třeba znovu pověsit Clementise“.¹¹³ Tuto stať však delegáti rázně odmítli. Patrné zklamání panovalo z Programového prohlášení OV KSČ. Bylo až příliš obecné a nekonkrétní.¹¹⁴

Důležitým tématem, jemuž konference věnovala pozornost, byla informovanost vnitro i mimo stranická. Mezi diskutujícími panovaly značné neshody. Od poměrně konzervativních myšlenek,¹¹⁵ na které reagovali zástupci médií protestem,¹¹⁶ až po myšlenky pokrokové.¹¹⁷ Delegáti se v souvislosti s informovaností vyjadřovali i k *Stráži míru* a jejímu návratu pod vydavatelství OV KSČ.¹¹⁸

Na konferenci se probíralo i v tisku zveřejněné prohlášení Dva tisíce slov. Delegáti obdrželi „*Stanovisko předsednictva OV KSČ k prohlášení Dva tisíce slov*“.¹¹⁹ POV ocenilo, že se v článku objevily myšlenky Akčního

zrušena i zemědělská komise OV. Vcelku raritní případ. Měl by tedy i ÚV zrušit tuto komisi. Domníváme se, že to není účelné rozhodnutí. Netoužíme sice po tom, aby nám bylo stále opakováno: Sej, málo dojiš, pozdě sklízíš, včera jsi měl mít splněno obilí, jak to že ti chybí 4 vagony?“ SOKA K. Vary, f. OV KSČ Karlovy Vary, kart. 4, inv. číslo 19. Zápis o průběhu konference ze dne 30. 6. 1968, s. 115.

¹¹² F. Jiránek (Poliklinika Toužim): „...vývoj mě plně neuspokojuje, a sice proto, že dle mého názoru nepostihuje dostatečně rychle a neuplatňuje se v plně šíří ve všech složkách a na všech stupních. Příčinou toho je, že ve velké většině případů nebyly dosud vyřešeny kádrové otázky od ÚV až po poslední MNV.“ SOKA K. Vary, f. OV KSČ Karlovy Vary, kart. 4, inv. číslo 19. Zápis o průběhu konference ze dne 30. 6. 1968, s. 53.

¹¹³ FIDLEROVÁ, *Rok 1968 v Karlových Varech*, s. 229; SOKA K. Vary, f. OV KSČ Karlovy Vary, kart. 4, inv. číslo 19. Zápis o průběhu konference ze dne 30. 6. 1968, s. 129.

¹¹⁴ Programové prohlášení OV KSČ bylo zveřejněno 18. 6. ve *Stráži míru*, roč. 23 (1968), č. 25, s. 1.

¹¹⁵ A. Štillerová (Karlovarské sklo Moser) řekla: „Redaktoři jsou placeni stranou, a tak jí musí sloužit. Nemohou si dovolit vystupovat s vlastními názory, pokud nejsou v souladu se stanoviskem strany.“ Delegát Hruška: „Tohle by měli lidé skutečně všechno vědět. Že prostě redaktoři hledají 10 lidí, aby počítali nudle v polívce, a třeba udělají z kriminalisty úplného andílka...“ Tamtéž, s. 59–60.

¹¹⁶ „My, komunističtí novináři, zúčastnění na okresní konferenci v Karlových Varech, se ohrazujeme proti vystoupení s. Hrušky... Dále se ohrazujeme proti všeobecné kritice na všechny novináře, tedy i komunisty a proti jejich označení za pisálky.“ Tamtéž, s. 84 a s. 147.

¹¹⁷ J. Gregor (Škoda Ostrov): „Ve stranickém tisku by mělo být více polemických článků, které by konfrontovaly krajní názory. Plně se stavíme za zrušení cenzury.“ Tamtéž, s. 78.

¹¹⁸ M. Vaněk (Učňovská škola č. 1, K. Vary) poznamenal: „*Stráž míru* by měla být stranickým mluvčím, tribunou strany a ne informátor pavlačové politiky.“ Tamtéž, s. 140. „Pro zlepšení stavu informací na našem okrese doporučujeme, aby se *Stráž míru* stala orgánem vydávaným OV KSČ, aby měla svou redakční radu a aby byly provedeny podle uvážení OV doplňky a změny v její redakci.“ Stanovisko mimořádné okresní konference KSČ v K. Varech 30. 6. 1968. *Stráž míru*, roč. 23 (1968), č. 28, s. 1–2.

¹¹⁹ „Při hodnocení tohoto prohlášení vychází POV KSČ z myšlenky, že autor i podepsaní signatáři byli

programu, i moudrý a přiměřený postoj A. Dubčeka k tomuto článku. Předsednictvo ÚV KSČ jej však odsoudilo, na což reagovali někteří delegáti OV – jedni jej podporovali a považovali reakci ÚV za příliš ostrou, druzí projevíli naopak obavy a to zejména z těch pasáží, které připouštěly pokračování v reformách a to i bez ohledu na stanovisko KSČ. Z následné diskuze je čitelné, že většina delegátů se Stanoviskem POV ztotožnila, což potvrzuje i závěrečná zpráva z konference.¹²⁰

Charakter mimořádné červnové konference byl však poněkud jiný oproti konferenci březnové. V této době již byla informovanost veřejnosti dostatečná a proces obrodného procesu na Karlovarsku nabýval na masové podpoře. Bylo čím dál tím více zřejmé, že se vyhraňovaly různé názorové skupiny. K první skupině patřili delegáti podporující urychlení demokratizačního procesu a vyjadřující souhlas s provoláním Dva tisíce slov. Velké očekávání měli od mimořádného sjezdu, protože se domnívali, že budou odstraněni konzervativní členové ÚV KSČ. Druhá skupina delegátů vyjadřovala spíše obavy o „osud socialismu“, které lze vyčíst z jejich postoje k tisku nebo odmítavému a kritickému stanovisku k provolání Dva tisíce slov. Není jistě překvapením, že tuto skupinu tvořila část starších komunistů, zástupci zemědělců a jiných uličních výborů.

vedení zájmem pomoci obrodnému procesu, který byl nastoupen naší stranou a veřejností v letošním roce.“ Dále pak: „*POV KSČ je toho názoru, že i v budoucnu může dojít k uveřejňování jiných dobře míněných názorů, o jejichž významu budeme mít pochybnosti. Z toho důvodu je podle názoru POV KSČ pozornost, kterou zmíněnému článku věnovaly některé orgány a sdělovací prostředky, poněkud přehnaná.*“ SOKA K. Vary, f. OV KSČ Karlovy Vary, kart. 4, inv. číslo 19. Zápis o průběhu konference ze dne 30. 6. 1968, s. 16.

¹²⁰ „*Ztotožňujeme se se stanoviskem POV k výzvě 2000 slov, protože toto stanovisko považujeme za velmi rozumné, uvážlivé, takové, jak je třeba v podobných případech postupovat.*“ SOKA K. Vary, f. OV KSČ Karlovy Vary, kart. 4, inv. číslo 19. Zápis o průběhu konference ze dne 30. 6. 1968, s. 4.

4 Mimořádná krajská konference a následné dění ve městě

Jak již naznačily předchozí kapitoly, letní měsíce roku 1968 nebyly v Karlových Varech vůbec poklidné. Obrodný proces nabíral na intenzitě. Po mimořádné okresní konferenci následovala konference krajská. Dále probíhaly přípravy k XIV. sjezdu KSČ i k svobodným volbám. Představitelé států Varšavské smlouvy již začínali projevovat jisté tendence zasahovat do vnitrostátních záležitostí Československa kvůli nespokojenosti s reformním vývojem. V Západočeském kraji také nejspíše poprvé zaznělo upozornění na možnost zásahu zvenčí v „*Provolání komunistů kulturní fronty*“. Ti jej 5. července adresovali krajské konferenci a prostřednictvím *Pravdy* i „*všem pokrokovým občanům*“.¹²¹

Ve dnech 6.–7. července se konala mimořádná krajská konference v Plzni. Účastnilo se jí více jak 300 delegátů. S hlavním referátem, zahrnujícím hodnocení celkové situace, vystoupil vedoucí tajemník KV KSČ L. Karda. Za ÚV KSČ se konference zúčastnil a vystoupil František Kriegel, ale i jiní členové ÚV.¹²² Většina delegátů vyjádřila plnou podporu urychlení tempa všech reforem. Z příspěvků jiných delegátů vyplývá jistý rezervovaný postoj proti tzv. konsolidaci, ke které bylo čs. komunistické vedení tlačeno tím sovětským. Této otázce se hlavní referující nejspíše takticky vyhýbali.¹²³ Na konferenci byli takové voleni delegáti pro XIV. mimořádný sjezd KSČ a projednávány návrhy pro širší výběr členů ÚV.¹²⁴

¹²¹ HYNA, *Československá krize*, s. 63.

¹²² J. Vacek za karlovarskou delegaci uvedl, že „*od sjezdu mimo jiné požaduje, aby určil způsoby, jak respektovat uvnitř strany i hlas menšiny, která může být leckdy osvícenější než masa straníků. Dále žádal, aby byli hodně rychle a klidnou cestou z vedoucích míst ve státním aparátu odstraněni straníci diletanti, jimž se členství ve straně stalo zdrojem nové existence, které se drží zuby nehty. Upozornil, že pokud k tomu nedojde, pak strana ve volbách neobstojí.*“ Tamtéž, s. 60–62. Jiří Navara vytýkal ÚV přehnaně tvrdé stanovisko k výzvě Dva tisíce slov: „*Místo troubení na poplach a do útoku, přicházíme v centru i v základních organizacích s dobrou, pozitivní politikou, kterou získáme lidi. Místo apriorního podezřívání přicházíme s důvěrou a teprve potom si všimějme, jak je nám splácena.*“ <http://www.portafontium.cz/chronicle/soap-kv/00196-mesto-karlovy-vary-1968-2> Vyhled. 5. 3. 2013.

¹²³ HYNA, *Československá krize*, s. 60–62.

¹²⁴ Za okres K. Vary byli nominováni: M. Braško, J. Černý, V. Havlík, A. Hrotek, V. Hruška, K. Mareš, J.

4.1 Aktivita OV KSČ a ZO

Přibližně v polovině července byl zveřejněn dopis, který vedení KSČ obdrželo od pěti států Varšavské smlouvy.¹²⁵ Jak ÚV KSČ, tak i OV KSČ zaujal k tomuto dopisu odmítavé stanovisko. Dne 16. července se sešlo předsednictvo OV KSČ, aby mj. hodnotilo předešlou mimořádnou konferenci. Předsednictvo OV KSČ zaslalo předsednictvu ÚV KSČ dopis týkající se schůzky ÚV ve Varšavě.¹²⁶ Dne 18. července zasedal mimořádně OV KSČ a OKRK, spolu s delegáty XIV. sjezdu strany a členy aktivu. OV jednal o otevřeném dopisu z Varšavy a následném stanovisku ÚV. V následném stanovisku jen potvrdil OV KSČ v Karlových Varech naprostý souhlas s odpovědí předsednictva ÚV KSČ.¹²⁷

Na pracovištích podniků jako např. Karlovarský porcelán či Karlovarské sklo se konaly mimořádné schůze a zaměstnanci byli informováni o situaci. Většina obyvatel bez ohledu na stranickou příslušnost byla toho názoru, že stanovisko bratrských stran vyplývá pouze z nedostatečné informovanosti o situaci v Československu a domnívali se, že svůj díl viny nesou i čs. zastupitelské úřady. Účastníci zasedání poté jednohlasně schválili dálnopis ÚV KSČ.¹²⁸ Poté, co byl

Němec, J. Novotný, J. Parnahaj, L. Pavelka, A. Štillerová, E. Veselý a J. Vlasák, což jsou titíž kandidáti zvolení již na červnové okresní konferenci. Pravda, 9. 7. 1968, č. 163, s. 2.

¹²⁵ Dospěli k tezi, že v Československu vznikla situace, kdy ohrožení základů socialismu v zemi ohrožuje i zájmy ostatních socialistických zemí, a že KSČ není schopna této situaci čelit. MENCL, V. a kol., *Osm měsíců Pražského jara 1968*, s. 125.

¹²⁶ „Stavíme se bez výhrad za orientaci zahraniční politiky podle Akčního programu KSČ, jejímž základem je spojenectví s SSSR, ostatními socialistickými státy a v duchu proletářského internacionalismu i spolupráce se všemi dělnickými stranami a jinými pokrokovými silami ve světě. Proletářským internacionalismem rozumíme vzájemné vztahy rovnoprávnosti, samostatnosti, nevměšování, respektování historických a jiných národních zvláštností při budování socialismu.“ SOkA K. Vary, f. OV KSČ Karlovy Vary, kart. 101, inv. číslo 84. Zápisy ze zasedání POV KSČ 1968, 7–12/1968, 10. zasedání z 16. 7. 1968, s. 10.

¹²⁷ Mj. se v něm píše: „Dopis pěti bratrských stran vychází zřejmě z řady nesprávných informací, KSČ se nevzdává své vedoucí úlohy, jak se snad naši přátelé domnívají... Slova o socialistické cestě naší republiky nejsou fráze. Totéž platí i o naší orientaci zahraničně politické a o přátelství se Sovětským svazem a ostatními zeměmi Varšavské smlouvy. Plně podporujeme odpověď předsednictva našeho ústředního výboru. Oceňujeme její věcnost, rozvážnost, pravdivost. Ztotožňujeme se s ní bez výhrad.“ SOkA K. Vary, f. OV KSČ Karlovy Vary, kart. 17, inv. číslo 45. Zápisy ze zasedání pléna OV KSČ 1968, 6. zasedání z 18. 7. 1968, s. 12.

¹²⁸ „Plně podporujeme odpověď předsednictva. Oceňujeme její věcnost, rozvážnost, pravdivost a ztotožňujeme se s ní bez výhrad. Domníváme se, že ÚV KSČ v podstatě skončil svou práci květnovým

zveřejněn dopis států Varšavské smlouvy a následná reakce předsednictva ÚV KSČ, začaly i stranické organizace v karlovarském okrese odesílat na předsednictvo ÚV KSČ a předsednictvo vlády ČSSR mnoho rezolucí s vyjádřením podpory. Autor městské kroniky V. Jáchymovský uvádí, že jednou z reakcí na dopis z Varšavy bylo zabavování německého tisku zakoupeného v Československu návštěvníkům z NDR na hranicích (*Volkszeitung* aj.). V souvislosti s touto politickou situací trpělo také karlovarské lázeňství, některé skupiny hostů ze Sovětského svazu ani do Karlových Varů nedorazily.¹²⁹

4.2 Nárůst tlaku ze strany SSSR

Za provokaci můžeme označit událost z poloviny července, jež měla obyvatele republiky povzbudit proti kontrarevoluci. V oblasti Karlových Varů se měl nalézat tajný sklad zbraní dodaný z USA, kterého měli využít sudetští revanšisté. Veřejná bezpečnost také nakonec našla zbraně a munici v několika bařozích s nápisy „Nord-West-Orail-Pack“ mezi obcemi Arnoltov a Mýtina na Sokolovsku. Tuto anonymní informaci otiskl moskevský deník *Pravda*.¹³⁰ Následná odborná expertíza na Kriminallistickém ústavu v Praze ukázala, že výrobcem byla skutečně americká firma a že datum výroby bylo někdy z období druhé světové války. Obaly zbraní byly podle expertízy zhotoveny z látky vyráběné tehdy v NDR. Nikdy však nebyl odhalen záměr ani vlastník tohoto úkrytu zbraní. Navíc byly zbraně umístěny v bařozích s ruskými nápisy a právě to vedlo k domněnce, že se jedná o provokaci sovětské KGB. S čímž souhlasila i

plénem. Skutečnými reprezentanty strany jsou podle našeho názoru dnes delegáti sjezdu, jejichž zástupci se účastní zasedání ÚV KSČ. Proto požadujeme, aby měli právo vyjádřit názory svých organizací a aby jejich hlas byl brán jako hlas krajských a okresních organizací, které zastupují. Jestliže ÚV KSČ nedokáže zaujmout jednoznačné stanovisko na podporu svého předsednictva, požadujeme okamžité svolání všech delegátů sjezdu, kteří názor celé strany vyjádří přesněji a kompetentněji.“ Pravda z 19. 7. 1968, roč. 49, č. 172, s. 2.

¹²⁹ <http://www.portafontium.cz/chronicle/soap-kv/00196-mesto-karlovy-vary-1968-3> Vyhled. 7. 3. 2013.

¹³⁰ Celkem se našlo 5 vaků se zbraněmi, ovšem 19. 7. sovětská Pravda přinesla senzační článek o celém zbrojním skladu. POVOLNÝ, D., *Vojenské řešení Pražského jara 1968. Invaze armád Varšavské smlouvy*, Praha 2008, s. 70; FIDLEROVÁ, *Rok 1968 v Karlových Varech*, s. 231.

naprostá většina občanů.¹³¹

Tisková kampaň států Varšavské smlouvy vůči Československu nabírala na intenzitě. I přesto stála karlovarská společnost neustále za Dubčekem a celým vedením země. Dne 23. července vyšel na titulní straně *Stráže míru* článek „*Přátelství ano – ne však vměšování!*“, ve kterém vyjadřují podporu Dubčekovi a rozhořčení nad hlasy z některých socialistických států lékaři, sestry a provozní zaměstnanci výzkumného ústavu balneologického v Karlových Varech a členové stranické organizace Československých státních lázní v Karlových Varech. Den poté vydal ONV Karlovy Vary rezoluci, v níž se komunisté i nekomunisté stavěli bezvýhradně za stanovisko předsednictva ÚV KSČ, uvítali by klidný a rozhodný postoj KSČ.¹³² Dne 26. července bylo zveřejněno „*Poselství občanů*“. Ve dnech 27.–28. července se objevily u hlavní pošty v Karlových Varech stoly s podpisovými archy.¹³³ Za jediný den se podepsalo 3702 lidí a to i lázeňských hostů. Lidé tomu říkali „*stavět se do fronty na svobodu*“, ve které se diskutovalo o aktuálních problémech. Po chvíli přistavili stroze namalovanou tabuli s nápisem: „*Socialismus, spojenectví, suverenita, svoboda.*“¹³⁴ Ani v následujících dnech neustávalo zasílání dopisů, rezolucí a telegramů pracujících Karlovarska, kteří vyjadřovali svou podporu politice vedení KSČ. Zároveň odmítali jakýkoliv nátlak a vměšování se do vnitrostátních záležitostí. V tomto duchu formulovali svá stanoviska uliční organizace, závody a jiné instituce. Další archy s podpisy občanů okresu byly ÚV KSČ odeslány na podporu při jednání s představiteli ÚV KSSS.¹³⁵

¹³¹ HYNA, *Československá krize*, s. 67.

¹³² *Stráž míru*, roč. 23 (1968), č. 30, s. 1.

¹³³ *Pravda*, 28. 7. 1968, č. 180, s. 1–2.

¹³⁴ Mnozí občané se neomezovali jen na podpisy a přidávali různé poznámky: „*Soudruhu Dubčeku, vy jste náš a my jsme s vámi!*“ – „*Ať se dílo podaří!*“ – „*Nikdy jsme nebyli kvádrem jako teď!*“ – „*Stojíme za vámi a nezapomeňte, že pravda vítězí!*“ – „*Vydržet, nepovolit!*“ – „*Dubčeku, vydržte a půjdou za vámi všichni!*“

Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 32, s. 2.

¹³⁵ *Pravda*, 1. 8. 1968, č. 183, s. 2.

4.3 Fond republiky

Počátkem srpna se ve *Stráži míru* čím dál tím více začínaly objevovat zprávy o tzv. Fondu republiky, do kterého lidé i podniky z Karlovarska přispívali. Prvním podnikem v kraji a zároveň karlovarském okrese, který se rozhodl odpracovat mimořádnou směnu, jejíž výtěžek poté věnoval na Fond republiky, byl n.p. Pozemní stavby Karlovy Vary.¹³⁶ Co se týče nevýrobních úseků, přispěli na Fond jako první zástupci OV KSČ.¹³⁷ Mimořádných směn v podnicích na Karlovarsku jen přibývalo, jmenujme např. Okresní správu spojů nebo Komunální služby, i oni věnovali na Fond nějaké to procento ze svého platu.¹³⁸ Přibývalo občanů, kteří přispívali finančními dary. Bylo uspořádáno i mnoho sbírek.¹³⁹

4.4 Mítink před XIV. sjezdem

V této době vrcholí přípravy na dlouho očekávaný XIV. sjezd KSČ. Dne 5. srpna se v budově Lázní III. konal mítink svolaný OV KSČ. Došlo zde k setkání pracovníků karlovarské kulturní fronty s delegátem pro XIV. sjezd strany tajemníkem Svazu filmových a televizních umělců Ludvíkem Pacovským. Ten důkladně informoval posluchače o jednání v Čierné nad Tisou a v Bratislavě. Ve svém projevu poznamenal, že k úspěšnému jednání mezi našimi a sovětskými představiteli přispěla i podpora rozhodujících evropských komunistických stran, a že výsledek schůzky v Bratislavě je zakončením za případem kolem varšavského dopisu. Podporu předsednictvu ÚV KSČ v jednání v Čierné vyjádřili např.

¹³⁶ Mimořádnou směnu absolvovali pracovníci volnou sobotu 10. srpna. Této směny se mělo zúčastnit 5000 zaměstnanců podniku. *Stráž míru*, roč. 23 (1968), č. 32, s. 1.

¹³⁷ Jejich příspěvek na konto č. 2171 zřízené u Státní banky československé odevzdali 2. srpna svůj dobrovolný příspěvek ve výši 1–4 % ze svého měsíčního platu. Následovali je i zástupci Městského národního výboru s úctyhodným příspěvkem 100 000 Kčs a 2 % své hrubé mzdy 7500 Kčs. Tamtéž.

¹³⁸ Komunální služby věnovali dokonce 50 tisíc Kčs. ze svého rezervního fondu. Tamtéž.

¹³⁹ V Čs. státních lázních a v lázeňských sanatoriích bylo ke dni 13. 8. vybráno asi 15 tisíc Kčs. Sbirky probíhaly i na provozovnách, prodejnách a skladech karlovarských Potravin. Ke stejnému dni jako v předchozím případě byl výsledek odhadován asi na 40 tisíc Kčs. Výbor Svazu protifašistických bojovníků v Karlových Varech přispěl 3 tisíce Kčs. *Stráž míru*, roč. 23 (1968), č. 33, s. 1–2.

účastníci konference ROH při OVHS Karlovy Vary (okresní vodohospodářská správa).¹⁴⁰ Hovořil o deformacích v minulosti.¹⁴¹ Nutno podotknout, že Pacovského vystoupení bylo až příliš optimistické a že si výsledky obou jednání velice idealizoval a kvůli tomu zavládlo mezi karlovarskými obyvateli jisté uspokojení. Západočeské instituce a veřejnost striktně odmítaly pokusy o vměšování zvenčí. Mohlo by se říci, že celou situaci poněkud podcenily, a proto s intervencí nikdo nepočítal. Karlovarsko patřilo mezi okresy, kde optimismus předčil veškeré obavy z intervence a protireformního zásahu.¹⁴² K této situaci přispěla i konference delegací KSČ a SED, která se konala 12. srpna v Karlových Varech.

4.5 W. Ulbricht v Karlových Varech

Podporu Dubčekovi vyjádřil i generální tajemník Sjednocené socialistické strany Německa (SED) W. Ulbricht. Ten se v Karlových Varech objevil 12. srpna. V pondělí krátce po půl 11 na karlovarském letišti přistálo zvláštní letadlo s československou delegací v čele s A. Dubčekem.¹⁴³ V zajetí reportérů se pozdravili s občany Karlových Varů, kteří naší delegaci připravili na letišti vřelé uvítání včetně předání květin a provolání slávy Dubčekovi. Na 2000 obyvatel bylo autobusy dopraveno na letiště a každý z nich chtěl členům čs. delegace vyjádřit sympatie stiskem ruky.¹⁴⁴ Na jednom z uvítacích transparentů stálo: „*Stojíte nám za to – dáme všechno zlato!*“¹⁴⁵ Než dorazila delegace NDR, setkali se zástupci města s delegací v salónku letiště. Zde předal do rukou A. Dubčeka

¹⁴⁰ „Rozhodování o budoucnosti naší společnosti, o formě socialismu v Československu je výhradní záležitostí našeho lidu, jehož zkušenosti a vyspělost jsou zárukou, že budování socialismu nebude ohroženo.“ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 32, s. 1.

¹⁴¹ Zmínil se např. o zákazech filmů, divadelních her a vydávání knih, hovořil také o tehdejší situaci v souvislosti se svobodou tisku a shromažďování. Pravda, 6. 8. 1968, č. 187, s. 2.

¹⁴² HYNA, *Československá krize*, s. 68.

¹⁴³ Dále byli přítomni: O. Černík, J. Smrkovský, D. Kolder, J. Lenárt a velvyslanec ČSSR v Berlíně V. Kolář. <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=RudePravo/1968/8/13/1.png> Vyhled. 20. 12. 2013.

¹⁴⁴ FIDLEROVÁ, *Rok 1968 v Karlových Varech*, s. 233.

¹⁴⁵ Pravda, 13. 8. 1968, č. 193, s. 1.

úřadující náměstek předsedy městského národního výboru v Karlových Varech A. Řáda dopis, v němž funkcionáři a pracující vítají obě delegace.¹⁴⁶ Dubček poděkoval karlovarským představitelům za uvítání a prohlásil, že pozval představitele NDR při vědomí společných cílů – „uděláme vše, aby naše země a bratrské strany v základních otázkách postupovaly jednotně, protože to prospěje ČSSR, mezinárodnímu komunistickému hnutí i naší vzájemné spolupráci“.¹⁴⁷ Půl hodiny po československé delegaci přistál letoun s výsostnými znaky NDR.¹⁴⁸ Viditelně unavení politici oficiálně uvítali delegaci SED a poté se státníci přesunuli na kolonádu do lázeňského domu Javorina (dnes Mignon), kde v pravé poledne zasedli ke společnému stolu. Téměř celou cestu z letiště lemovali lidé, kteří provolávali slávu Dubčekovi.¹⁴⁹ Odezva karlovarských občanů velice překvapila východoněmecké delegáty. Na rozdíl od schůzky s Kosyginem zde již bylo komuniké obstaráno, obsahovalo však jen obecné nic neříkající fráze.¹⁵⁰ Druhý den se konala tisková konference, kde byla pouze potvrzena dřívější ujednání s NDR.¹⁵¹ Na otázky adresované čs. straně odpovídal Dubček. Řekl, že KSČ počítá s dalšími dvoustrannými schůzkami, a to nejen se signatáři varšavského dopisu, ale i s ostatními komunistickými stranami.¹⁵² Ve skutečnosti si tuto schůzku vynutil W. Ulbricht. Na oko chtěl dát najevo, že podporuje kurs jednání z Čierné nad Tisou a Bratislavě. Pravdou ale bylo, že spíše zjišťoval, jaké

¹⁴⁶ Práví se v něm mj.: „Naše lázeňské město vytvoří k vašemu nadcházejícímu jednání vhodnou atmosféru k dosažení příznivých výsledků. Věříme, že tak jako v Čierné a v Bratislavě vysvětlíte přítomným zástupcům spřátelené země za oba naše národy správnost naší po-lednové politiky, našich snah a tužeb.“ <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=RudePravo/1968/8/13/1.png> Vyhled. 19. 12. 2013.

¹⁴⁷ Tamtéž.

¹⁴⁸ Za NDR dorazili kromě W. Ulbrichta také W. Stophen, G. Mittag, E. Honnecker, H. Axen a velvyslanec NDR v Praze P. Florin. POVOLNÝ, *Vojenské řešení Pražského jara 1968. Invaze armád Varšavské smlouvy*, s. 82.

¹⁴⁹ Trasa vedla kolem Imperiálu, Richmondu, Leninovým (dnes Divadelním) náměstím, Vřídelní a Sadovou ulicí. <http://www.portafontium.cz/chronicle/soap-kv/00196-mesto-karlovy-vary-1968-3> Vyhled. 8. 3. 2013.

¹⁵⁰ <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=RudePravo/1968/8/13/1.png> Vyhled. 19. 12. 2013.

¹⁵¹ Jednalo se např. o Ulbrichtova tvrzení: „Evropská bezpečnost je možná jen za předpokladu naprosté rovnoprávnosti. Vy jste v jiné situaci než my a my na to bereme ohled. I NDR jde k socialismu demokratickou cestou.“ Pravda, 14. 8. 1968, č. 194, s. 1–2.

¹⁵² „Zbývají nám však jen tři týdny do sjezdu, a v této časové tísní uspořádáme na nejvyšší úrovni už jen schůzku s rumunskými soudruhy.“ Na dotaz, do jaké míry uvažuje o koordinované ochraně hranic s NSR, reagoval Dubček takto: „Ochrana našich hranic s NSR je výlučně naší záležitostí. Vzali jsme na sebe všechny závazky, vyplývající ze socialistického společenství a ochráníme své hranice jako suverénní stát. Máme k tomu dostatek sil a prostředků.“ Tamtéž.

jsou záměry čs. vedení.¹⁵³ Na tiskové konferenci sice dával čs. „chybám“ velkorysý pardon, avšak po této schůzce odeslal do Moskvy alarmující zprávu, v níž konstatoval, že situace je dále neudržitelná a že Praha nehodlá dohody z Čierné a Bratislavy akceptovat.¹⁵⁴ Veřejnost se na základě svých dojmů z tiskové konference a schůze mylně a příliš optimisticky domnívala, že žádná intervence nehrozí.

Veškerý slibný rozvoj byl však příliš progresivní, aby na něj komunističtí představitelé SSSR, Polska, Maďarska, NDR¹⁵⁵ a Bulharska jen přihlíželi. Až příliš se obávali liberálních reforem v Československu a toho, že by se tyto myšlenky mohly začít šířit do jejich zemí. Vše bylo nutné utnout již v zárodku, a tak se vojska Varšavské smlouvy (s výjimkou Rumunska) dohodla na vojenském zásahu.

¹⁵³ HYNA, *Československá krize*, s. 68.

¹⁵⁴ KURAL, V. a kol., *Československo roku 196*, 1 díl: obrodný proces. Praha 1993, s. 148.

¹⁵⁵ Poslední výzkumy naznačují, že vojska NDR (s výjimkou spojovacích jednotek a některých styčných důstojníků) vojska NDR nepřekročila hranice. http://www.rozhlas.cz/zpravy/zahranici/_zprava/486176 Vyhled. 23. 4. 2013.

5 Vpád vojsk Varšavské smlouvy na Karlovarsko

V noci z 20. na 21. srpna vtrhla vojska států Varšavského paktu do Československa, a to na povel ministra obrany SSSR maršála Andreje Antonoviče Grečka.¹⁵⁶ Jejich první kroky však narážely na rozhodný a spontánní odpor, jehož představitelé se s ohledem na poměr sil snažili nevyprovokovat žádnou násilnou akci. Pozemní operaci měly na starost 3 armádní skupiny (A, B, C). Západočeský kraj „měla na starosti“ skupina armád „B“, skládající se ze sovětských a východoněmeckých divizí. Tato skupina postupovala od prostoru Görlitz, Zittau, Dresden, Klingenthal. Do Karlových Varů mířila skupina postupující ve směru Klingenthal – Karlovy Vary – Plzeň. K překročení hranic divizemi SSSR došlo v prostoru hraničního přechodu Klingenthal a Boží Dar. Odtud pokračovaly jednotky dále přes Jáchymov směrem na Karlovy Vary. Ze strany sovětského vedení panovala obava ze srážek se silami NATO, proto usilovalo o to, aby jeho jednotky nevnikly na území NSR. Z tohoto důvodu rozmístili sovětské vojáci 5 divizí jižně od hlavní tepny a vedlejších silnic ve směru Karlovy Vary – Plzeň – České Budějovice na linii ve vzdálenosti přibližně 5 kilometrů od území NSR.¹⁵⁷

Do okresu Karlovy Vary vstoupila vojska 20. srpna po 23. hodině. První kontakt s „osvoboditeli“ zaznamenali příslušníci pohraničních oddílů Sboru národní bezpečnosti (SNB) a Oddělení pohraniční kontroly (OPK) na hraničním přechodu s NDR – okamžitě byli odzbrojováni a zajišťováni. K prvním zablokovaným útvarům v pásmu postupu Karlovy Vary - Plzeň patřila karlovarská 20. motostřelecká divize a její podřízené součásti (74. motostřelecký pluk).¹⁵⁸

¹⁵⁶ Jednalo se o největší vojenskou operaci v Evropě od konce druhé světové války. BENČÍK, *Rekviem za Pražské jaro*, s. 9.

¹⁵⁷ HÝNA, *Československá krize*, s. 72–73.

¹⁵⁸ POVOLNÝ, *Vojenské řešení Pražského jara 1968. Invaze armád Varšavské smlouvy*, s. 107.

5.1 První den okupace 21. srpen

Již 21. srpna zhruba v 1:15 se konalo zasedání předsednictva OV KSČ v Karlových Varech, jehož se účastnili narychlo svolaní členové předsednictva. Toto zasedání probíhalo každý den až do 30. srpna.¹⁵⁹ Po více jak 20 letech komentoval tehdejší člen předsednictva OV KSČ Jiří Navara celou situaci takto: „*Krátce po půlnoci zabušil na moje dveře pracovník aparátu OV KSČ a volal: Okamžitě na sekretariát! Vzhledem k tomu, že rozhlas večer hlásil, že v Moskvě pravděpodobně zasedá ÚV KSSS, začaly se mi v hlavě skládat určité myšlenky. Když jsme za chvíli vyšli na ulici, jejíž klid narušovalo vzdálené hučení motorů, dostávaly konkrétní podobu. V budově OV se scházelo předsednictvo. Vzpomínám si, že úvodní informace vedoucího tajemníka L. Pavelky mne už příliš nepřekvapila. Zněla takto: Dnes v noci překročila vojska států Varšavské smlouvy hranice Československa.*“¹⁶⁰ Později se předsednictvo OV KSČ dozvědělo o stanovisku předsednictva ÚV KSČ, to celou akci ze strany vojsk Varšavské smlouvy odsoudilo a OV KSČ se s tímto stanoviskem ztotožnil.

Ve 2:50 dorazil do budovy OV sovětský velitelé – důstojník a záložní poručík, kteří oznámili, že sovětská armáda přijíždí do ČSSR, aby plně zabezpečila naše hranice s NSR a Rakouskem. V karlovarském okrese, podle prohlášení těchto sovětských velitelů, zůstanou menší jednotky, které mají navázat spolupráci s našimi orgány a nabídnout jim pomoc.¹⁶¹ Přítomní byli informováni, že země je v ohrožení kontrarevoluce a že vojska přicházejí na žádost nejvyšších představitelů a orgánů Československa chránit naši západní hranici a zneškodnit vnitřní

¹⁵⁹ Celkem se konalo 17 zasedání POV a 2 rozšířená zasedání pléna OV. Jednání se zúčastňovali pravidelně všichni členové s výjimkou těch, kteří byli pověřeni jinými úkoly. SOkA K. Vary, fond OV KSČ Karlovy Vary, kart. 101, inv. č. 84. Zápisy ze zasedání POV KSČ 1968, 7–12/1968. Zápisy z permanentního jednání POV KSČ 21.–30. 8. 1968, s. 1.

¹⁶⁰ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 11, s. 1.

¹⁶¹ Tamtéž, s. 3.

reakci.¹⁶² Předsednictvo upozornilo, že „se u nás nevyskytly případy, které by vyžadovaly pomoc a součinnost spojeneckých armád“.¹⁶³ K tomu Pavelka podle stanoviska ÚV uvedl, že vstup proběhl bez vědomí nejvyšších státních představitelů a orgánů Československa a je v rozporu s normami mezinárodního práva. To však sovětští zástupci odmítali. Tou dobou už dorazila sovětská vojska k hlavní poště v centru města a dokonce i na kolonádu. Ve 3:40 byl schválen text prohlášení předsednictva OV KSČ k zveřejnění občanů (pro vysílání rozhlasem a rozhlasovým vozem ve městě). Bylo vysíláno též celostátním rozhlasem. Předsednictvo OV usilovalo o ověření celkové situace a událostí u hlavní pošty. Ve 4:30 přišli opět oba sovětští velitelé na OV nabízející pomoc „v boji s imperialistickými mocnostmi“.¹⁶⁴ Oznámili, že v okrese zůstanou menší jednotky, které mají navázat spolupráci s našimi orgány a nabídnout jim svou pomoc.¹⁶⁵ Načež opět reagoval Pavelka, který zdůraznil: „Čs. strana o žádnou pomoc nežádala, že vstup vojsk je protiprávní a dodal, že občané jej pokládají za okupaci.“¹⁶⁶ Požadoval vyklizení města a odsun tanků z lázeňské zóny, čehož bylo nakonec dosaženo. Ještě později byla projednána a schválena druhá výzva k obyvatelům, odsouhlaseno organizování dvouminutové protestní stávky. Členové schůze dále oznámili zabezpečení dvou náhradních pracovišť a následné vyslání členů POV na tato pracoviště. Schválilo se prohlášení POV a MěstV k občanům, v němž vyzývaly občany k účasti na 2 minutové stávce následujícího dne: „Přesně ve 12 hodin zastavte na 2 minuty práci, dopravu, veškerý pohyb. Rozezněte sirény a píšťaly. Po 2 minutách se v klidu vraťte ke své práci.“¹⁶⁷ Ti, kteří zůstali na sekretariátě, hodnotili došlé rezoluce. Jiní se rozjeli a rozešli na pracoviště, aby mohli tlumočit

¹⁶² HYNA, *Československá krize*, s. 73.

¹⁶³ SOkA K. Vary, fond OV KSČ Karlovy Vary, kart. 101, inv. č. 84. Zápisy ze zasedání POV KSČ 1968, 7–12/1968. Zápisy z permanentního jednání POV KSČ 21.–30. 8. 1968, s. 3.

¹⁶⁴ Stráž míru 45, 1990, č. 11 (13.3), s. 1.

¹⁶⁵ Pravda, 21. 8. 1968, č. 200, zvláštní vydání, s. 2.

¹⁶⁶ Stráž míru 45, 1990, č. 11 (13.3), s. 1.

¹⁶⁷ SOkA K. Vary, fond OV KSČ Karlovy Vary, kart. 101, inv. č. 84. Zápisy ze zasedání POV KSČ 1968, 7–12/1968. Zápisy z permanentního jednání POV KSČ 21.–30. 8. 1968, s. 7.

občanům sdělení ÚV KSČ.¹⁶⁸

Obyvatelé Karlových Varů se probouzeli za silného hukotu vojenské techniky, tanků a helikoptér přelétávajících nad městem. Jako první z obyvatel okresních měst v republice poznali okupaci na vlastní kůži. Na vozovkách ležely rozjeté a zdemolované popelnice, lavičky, konstrukce stánků, vyrvané obrubníky, vytrhaný asfalt. Okolo 5 hodiny ranní se začaly v ulicích města hemžit nic nechápající Karlovaráci, za nepřetržitého projíždění tanků a obrněných vozidel. Chebský most byl zablokován úplně. V centru dění, tj. u hlavní pošty, panoval velký zmatek. Parkovala zde vojenská vozidla, postávali sovětští vojáci za přítomnosti nic nechápajících občanů. Někteří byli poměrně klidní a snažili se diskutovat, jiní v návalu emocí plakali, vykřikovali nebo vytahovali své legitimace KSČ a ukazovali je vojákům se slovy „*vidíte, my jsme členové KSČ a také vás tu nechceme, nikdo vás sem nezval, žádná kontrarevoluce tu není, jděte domů*“ nebo „*jsem komunistka od svých sedmnácti let, věřila jsem v opravdu upřímné přátelství Sovětského svazu k naší zemi, ale tohle je mi velmi špatné dílo... Uškodí to nám, vám i v jiných zemích. Počemu vy zděs, počemu? – Eto okupace*“.¹⁶⁹ Někteří vojáci byli tak drzí, že s klidem odpovídali: „*Eto naša zemija*“,¹⁷⁰ jiní občany informovali: „*Něžnáme, prikaz, kontrarevolucija*“.¹⁷¹ Někteří aktivní lidé dokonce vytvořili jakýsi improvizovaný zátaras z laviček, popelnic aj. materiálu, který byl v tu chvíli po ruce. Sovětský tank to však nezadrželo. Jiná skupinka strhla z transportéru kanystry s benzínem, polila jím srolované plachty a zapálila je, načež vojáci seskákali dolu, mířili odjištěnými zbraněmi do davu a hasili oheň.¹⁷²

¹⁶⁸ SOkA K. Vary, fond OV KSČ Karlovy Vary, kart. 101, inv. č. 84. Zápisy ze zasedání POV KSČ 1968, 7–12/1968. Zápisy z permanentního jednání POV KSČ 21.–30. 8. 1968, s. 6.

¹⁶⁹ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 35, s. 1.

¹⁷⁰ Sokolovský deník, 20. 8. 2011, č. 195, s. 3.

¹⁷¹ Karlovarský deník, 18. 8. 2007, č. 192, s. 8.

¹⁷² Stráž míru, roč. 45 (1990), č. 11, s. 1.

Bezmocné předsednictvo OV KSČ za této krizové situace urychleně vydalo svolání k občanům okresu: „*Předsednictvo OV KSČ se ztotožňuje se stanoviskem předsednictva ÚV KSČ, že tento krok není v souladu se spojeneckými smlouvami. Předsednictvo OV KSČ upozornilo, že se u nás nevyskytly případy, které by vyžadovaly pomoc a součinnost spojeneckých armád.*“¹⁷³ Dále předsednictvo vyzvalo občany k zachování klidu, k tomu aby nechali volný průchod vojskům, nepřipustili žádnou provokaci, neprováděli zbytečné nákupy, nedělali paniku a řídili se hlášením rozhlasu po drátě a městským rozhlasem. Výzva přišla včas, neboť mezi občany čekajícími na městskou hromadnou dopravu vzrůstala nervozita a neklid. Mnozí se o obsazení dozvěděli od ostatních na zastávce.¹⁷⁴ Zprávy z krajů vysílal Československý rozhlas, kam svolání zástupců OV KSČ dorazila mezi prvními. „*Stojíme pevně za Svobodou, Dubčekem, Smrkovským. Nezvali jsme cizí vojska, odejděte!*“¹⁷⁵

Mezitím postupovaly jednotky od Sokolova přes Karlovy Vary směrem na Plzeň. Přitom projížděly centrem Karlových Varů – konkrétně třídou Československé armády (dnes T. G. Masaryka), Varšavskou, Pražskou, Vítěznou, Starokysibelskou, Libušínem, okolo Lázní III směrem na kolonádu, Sadovou a předměstími Tuhnice a Rybáře. Ráno přišla zpráva, že se pod náparem tanků propadl most kapitána Jaroše spojující karlovarská předměstí Dvory a Tuhnice. Jeden z tanků se ocitl v Ohři. Přítomní občané most ihned přejmenovali na most „*československo-sovětského přátelství*“.¹⁷⁶ Postupně tanky odjížděly z města a směřovaly na jih. V 6:15 projel ještě jeden tank Sadovou třídou. Zde se mu stateční občané postavili do cesty. Posádce vysvětlovali, že jde o lázeňské území s přísným zákazem vjezdu nákladních vozidel, natož tanků. Posádka se skutečně obrátila a odjela.¹⁷⁷ Do 6:30 nedošlo v okrese Karlovy Vary k

¹⁷³ Pravda, 21. 8. 1968, č. 200, zvláštní vydání, s. 2.

¹⁷⁴ Tamtéž.

¹⁷⁵ <http://www.portafontium.cz/chronicle/soap-kv/00196-mesto-karlovy-vary-1968-3> Vyhled. 7. 3. 2013.

¹⁷⁶ FIDLEROVÁ, *Rok 1968 v Karlových Varech*, s. 233.

¹⁷⁷ <http://www.portafontium.cz/chronicle/soap-kv/00196-mesto-karlovy-vary-1968-3> Vyhled. 7. 3. 2013.

žádným vážnějším incidentům. Předsednictvo informovalo, že k žádným těžkým zraněním nedošlo. Do nemocnice v Karlových Varech byli dopraveni 2 muži s lehkým zraněním. Jeden muž byl propuštěn do domácího ošetřování. Zraněné děvčátko si vykloubilo nohu při chůzi mimo události pošty.¹⁷⁸

V 7:38 odvysílal karlovarský drátový rozhlas provolání členů MěstNV: *„Členové rady MěNV v KV posoudili situaci, která vznikla v našem městě v důsledku jeho obsazení vojsky zemí Varšavské smlouvy. Prohlašují, že nesouhlasí s tímto aktem, protože na území města byl naprostý klid a pořádek a nebylo potřeba cizí pomoci.“*¹⁷⁹ Podpořili představitele státu a obrátili se k občanům, aby se vyvarovali provokací a paniky. Požádali pracovníky na úseku zásobování města a veřejných služeb, aby zajistili své běžné denní úkoly. Vyzvali zejména mládež, aby při setkání s příslušníky cizích armád zachovala rozvahu a klid. I přes tuto výzvu se od ranních hodin začaly tvořit dlouhé fronty u obchodů s potravinami a zeleninou. Z tohoto důvodu musel být vydán příkaz tzv. „prodeje do jedné ruky“, což znamenalo omezené množství zboží na jednoho kupujícího. Toto nařízení vydaly Orgány národních výborů.¹⁸⁰ Mnoho lidí si rychle běželo vybrat své úspory do Státní spořitelny, kde se u přepážek tvořily fronty. Své vklady si bez ohledu na obnos vybírali až do základní částky.¹⁸¹

Panika propukla i mezi lázeňskými hosty. Po osmé hodině ranní zaplnili město a spěchali na nádraží, aby odcestovali co nejdříve domů. Od kavárny Toscana (dnes opravovaná budova za hotelem Poštovní dvůr) stála fronta aut s převahou zahraničních poznávacích značek až k

¹⁷⁸ SOkA K. Vary, fond OV KSČ Karlovy Vary, kart. 101, inv. č. 84. Zápisy ze zasedání POV KSČ 1968, 7–12/1968. Zápisy z permanentního jednání POV KSČ 21.–30. 8. 1968, neuspořádáno, s. 5.

¹⁷⁹ <http://www.portafontium.cz/chronicle/soap-kv/00196-mesto-karlovy-vary-1968-3> Vyhled. 7. 3. 2013.

¹⁸⁰ „Z Potravín Praha vzkazují: aby nevznikla panika v zásobování, zavedli jsme „Prodej do jedné ruky.“ Prodáváme každému kupujícímu 2 kg mouky, 1 kg cukru, půl kila másla, čtvrt kg sádla, pět vajec a jeden kus mýdla, tři konzervy a 5 kg brambor.“ Tamtéž.

¹⁸¹ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 40, s. 1.

benzinové pumpě u tenisových kurtů v Březové. U přehrady Březová ve směru na Plzeň hlídkoval obrněný vůz s kulometem v palebném postavení, parkoviště u koupaliště na přehradě bylo obsazeno vojenskou technikou.¹⁸²

Prostor okolo hlavní pošty se stal centrem dění ve městě, což dokazují i dobové fotografie. Zhruba v 9:45 zde hlouček asi čtyř set mladých lidí shodil sochu rudoarmějce, která byla umístěna na podstavci přímo naproti hlavní poště. Její trosky házeli frustrovaní lidé do řeky Teplé.¹⁸³ Později StB sbírala fotografie, identifikovala lidi, kteří se na svržení památníku podíleli, a zatýkala je. Mezi fotografy bylo totiž i mnoho agentů StB. Trestem za účast byla zpravidla ztráta zaměstnání. Poté se skupina dala na pochod městem. Nesla státní vlajku, zpívala hymnu a skandovala: „*Dubček, Svoboda*“ a „*Rusové domů*“. Minula třídu Jednotných odborů (dnes třída Dr. Bechera), dále MěstNV (Atrium) a pokračovala až k okresnímu oddělení VB v Rooseveltově ulici (dnes I. P. Pavlova). Dříve než rozvášněný dav k oddělení dorazil, sami příslušníci VB odstranili z budovy část nápisu „*Se Sovětským svazem na věčné časy*“. Ponechán byl pouze státní znak a slova „*na věčné časy*“. Neznámý příslušník VB poté promluvil k davu z okna nejvyššího patra budovy a snažil se mládež zklidnit. Skupina však pokračoval ve svém tažení městem dál. Zamířila k pomníku Karla Marxe a V. I. Lenina (nynější Divadelní náměstí). Davu se postavili čtyři pracovníci karlovarského divadla. Snažili se zabránit rozbití sochy V. I. Lenina. Po delší diskuzi dali mladí lidé bronzovému Leninovi do rukou velký transparent s nápisem „*Svoboda – Dubček*“ a náměstí postupně vyklidili.¹⁸⁴

Jiní občané už v té době odstraňovali neonový nápis na Grandhotelu Moskva (nyní GH Pupp) a nápis „*Se Sovětským svazem na*

¹⁸² <http://www.portafontium.cz/chronicle/soap-kv/00196-mesto-karlovy-vary-1968-3> Vyhled. 7. 3. 2013.

¹⁸³ Okolo přesného času shzení sochy panují nejasnosti. Pan Nykl v rozhovoru pro Sokolovský deník uvedl v roce 2011, že se tak stalo již kolem 7 hodiny ranní. Sokolovský deník, 20. 8. 2011, č. 195, s. 3.

¹⁸⁴ <http://www.portafontium.cz/chronicle/soap-kv/00196-mesto-karlovy-vary-1968-3> Vyhled. 7. 3. 2013.

věčné časy“ na Okresním národním výboru (ONV, dnes jedna z budov Magistrátu města).¹⁸⁵ Na ulicích a domech se začaly vyskytovat nápisy: „*Jděte domů!*“ a „*Okupanti domů!*“. Občané nosili na klopách trikolóru. Městem projížděla nákladní auta nesoucí obrazy A. Dubčeka, L. Svobody, vlajky a nápisy: „*Dubček, Svoboda*“ a „*Okupanti, jděte domů.*“ Hlavní ulice byly jednou velkou protestní výkladní skříní. Výlohy obchodů byly zaplněny výzvami, kresbami a vtipy.¹⁸⁶ Prázdný podstavec u hlavní pošty, kde stála socha Rudoarmějce, byl zahalen státní vlajkou. V jeho okolí se vzápětí objevily mnohé nápisy, petice a hesla. Téhož dne zde byla umístěna dřevěná plastika od Václava Lokvence. Znázorňovala rozpolcené lidské torzo s obnaženým srdcem. Toto dílo vydrželo na svém místě až do dubna 1969 a to i přes trvalý odpor okupantů.¹⁸⁷

Přesně ve 12 hodin svou činnost pozastavila všechna pracoviště v kraji na 2 minuty. Rozhoukaly se sirény a řidiči spontánně troubili. Tato krátká manifestace měla vyjádřit jednotu v odporu proti intervenci. Před hlavní poštou byly umístěny stoly s podpisovými archy: „*Nesouhlasíme s okupací.*“ Podpisové akce organizovaly dalších organizace a občanské výbory. Rezoluce a protesty byly odesílány i do zahraničí. Objevily se letáky psané v azbuce. Odvážlivci je vhažovali do okupačních vozidel a tanků: „*Sovětští vojáci a důstojníci! Náš lid stojí pevně za svojí stranou, vládou a presidentem. Máme plnou důvěru v politiku Dubčeka, Svobody, Černíka a Smrkovského. Socialismus dokážeme obhájit sami. Opustte naší republiku. OV KSČ Karlovy Vary.*“¹⁸⁸

Odpoledne byl zprovozněn městský rozhlas. Ten přinášel informace z legálních svobodných vysílačů propojených do tzv. štafety. Vysílání

¹⁸⁵ Stráž míru, roč. 45 (1990), č. 10, s. 13.

¹⁸⁶ Uveďme např.: „*Dne 21. srpna 1968 se Lenin obrátil v hrobě*“, „*Ivane, vrať se domů. Máma*“, „*Na ochranu státní banky, není třeba ruské tanky, na to hovno, co tam máme, sami sobě uhlídáme, hovna je tam malý kus, ten větší vzal bratr Rus.*“ <http://www.portafontium.cz/chronicle/soap-kv/00196-mesto-karlovy-vary-1968-3> Vyhled. 7. 3. 2013.

¹⁸⁷ FIDLEROVÁ, *Rok 1968 v Karlových Varech*, s. 233

¹⁸⁸ <http://www.portafontium.cz/chronicle/soap-kv/00196-mesto-karlovy-vary-1968-3> Vyhled. 7. 3. 2013.

především vyzývalo ke klidu, rozvaze a pořádku. Večer hrál Karlovarský symfonický orchestr v přeplněném sále Lázní III zcela zdarma Mou vlast Bedřicha Smetany. Od 23 hodin bylo ve městě vypnuto pouliční osvětlení, aby se nemohly konat demonstrace. Mezitím bylo velení okupačních vojsk západních Čech koncentrováno do prostoru města Kynšperk.¹⁸⁹

5.2 Druhý den okupace čtvrtek 22. srpna

Noc v Karlových Varech proběhla klidně a bez incidentů. Značný podíl na tom měly pravidelné hlídky mládeže, spolupracující s VB, které procházely městem celou noc. Tuto aktivitu mládeže vyzdvihlo i předsednictvo OV KSČ ve *Stráži míru*: „...lecko z moudrých kritiků byl ochoten se domnívat, že nemají smysl pro nic jiného než pro big beat a pro recesi.“¹⁹⁰ Předsednictvo OV KSČ v jednom ze svých dalších prohlášení konstatuje, že zásobování obyvatelstva probíhá bez poruch.¹⁹¹ Mapuje i situaci na drahách: „Nákladní doprava ČSD pro Karlovy Vary probíhá pravidelně. Osobní vlaky jezdí podle jízdního řádu, omezené jsou rychlíky Praha – Karlovy Vary. Nejezdí rychlíky do NDR. Zrušen byl přímý spací vůz na trase Moskva – Praha – Karlovy Vary.“¹⁹² Městská doprava jezdila jako obvykle. Za první den invaze se na OV KSČ sešly archy s podpisy 8859 občanů Karlovarska, které podporovaly čs. legální vládu a podpisové akce nadále pokračovaly.¹⁹³

Dne 22. srpna se konal XIV. mimořádný sjezd KSČ i za účasti delegátů z Karlových Varů, kteří byli zvoleni na mimořádné krajské konferenci. Ti se vypravili v brzkých ranních hodinách třemi vozy do

¹⁸⁹ Tamtéž.

¹⁹⁰ *Stráž míru*, roč. 23 (1968), č. 36, s. 1.

¹⁹¹ V karlovarském domě potravin se po prvních dnech vstupu vojsk do města nákupy plně normalizovaly. Kvůli menšímu cestovnímu ruchu a úbytku lázeňských hostů se snížily denní tržby o 10–15 tisíc korun. Základních potravin jako mouky, rýže, těstovin, másla, mléka, tuku i masa je dostatek. Stejně tak kávy, které byl nedostatek. *Stráž míru*, roč. 23 (1968), č. 37, s. 1.

¹⁹² SOkA K. Vary, fond OV KSČ Karlovy Vary, kart. 101, inv. č. 84. Zápisy ze zasedání POV KSČ 1968, 7–12/1968. Zápisy z permanentního jednání POV KSČ 21.–30. 8. 1968, s. 8.

¹⁹³ Tamtéž.

Prahy. Vedoucím delegace byl Antonín Hrotek, ředitel Městského stavebního podniku Karlovy Vary, jenž nahradil vedoucího tajemníka OV KSČ Pavelku – ten musel zůstat ve městě. Ve *Stráži míru* se dočítáme o vzpomínkách delegáta V. Bartůňka na vysočanský sjezd: „Nevěděli jsme, jaká je v Praze situace a zda se tam vůbec dostaneme. Před Prahou jsme už viděli sovětské tanky. Ve Vysočanech jsme podle směrnic zastavili kousek od závodu a po jednom se trousili do brány. V předsálí jídelny, kde se sjezd konal, byla prezentace. V sále jsme se sešli s ostatními členy západočeské delegace. Když se počet přítomných delegátů rozrostl natolik, že původní shromáždění mohlo být prohlášeno za sjezd schopný usnášení, bylo přikročeno k volbě komisí.“¹⁹⁴ Z delegace byl do návrhové komise zvolen V. Havlík, do mandátové J. Černý a do volební V. Bartůněk. Bartůňkova slova potvrzuje i Černý: „My jsme v mandátové komisi měli velkou starost o počet delegátů. Poctivě jsme počítali, kolik delegátů už je přítomno a zda je sjezd opravdu usnášení schopný. Chtěl bych připomenout, jak promyšlená byla příprava sjezdu. Pro každou delegaci byly připraveny montérky. Kdyby byl sjezd okupanty objeven, měli jsme se převléknout a rozptýlit se po fabrice.“¹⁹⁵ Poté, co byly zvoleny nejvyšší orgány a odhlasovaly se dvě významné rezoluce, sjezd v pozdních nočních skončil. Až trochu komicky může vyznít informace, že účastníci museli čekat do konce noční směny. Byly pro ně připraveny speciální dělnické autobusy, kterými ráno odjeli na oko „ze šichty.“¹⁹⁶ Z karlovarské delegace byl členem ÚV KSČ zvolen A. Hrotek, členem ústřední revizní a kontrolní komise pak dr. Zdeněk Braun z okresní prokuratury.¹⁹⁷

Na pokyn vyšších orgánů vytvořilo předsednictvo OV KSČ náhradní pracoviště. Z. Faltys (ředitel Lesního závodu Horní Blatná) doporučil vedoucímu tajemníkovi Pavelkovi, aby bylo náhradní pracoviště zbudováno v prostoru závodu v Horní Blatné. Za svého „nástupce“ vybral

¹⁹⁴ Stráž míru, roč. 45 (1990), č. 14, s. 1.

¹⁹⁵ Tamtéž.

¹⁹⁶ Tamtéž.

¹⁹⁷ Pravda, 23. 8. 1968, oblastní vydání, č. 1, s. 1.

Pavelka tajemníka M. Doubka. Ten měl za úkol vést toto náhradní pracoviště, které však nebylo nikdy využito.¹⁹⁸

Druhý den okupace vydávaly ONV KSČ a MěstNV v Karlových Varech další výzvy a prohlášení k občanům, nejčastěji formou cyklostylovaných letáků. Čelní představitelé okresu a města v nich okupaci odsuzovali. Vyjadřovali podporu prezidentovi a vládě, požadovali odchod okupantů a vyzývali občany k zachování klidu a pořádku. Na celém Karlovarsku pokračovalo podepisování archů za odchod okupačních vojsk. Vznikaly další rezoluce a protesty, kterými byly zaplaveny redakce okresních novin, krajského rozhlasu aj. Například zaměstnanci letiště v Olšových Vratech žádali zástupce města, kteří jednali s okupanty, aby jim neposkytovali pomoc a podporu v jakékoliv formě. Obdobnou rezoluci podepsalo 164 pracovníků dopravního podniku města, 2338 zaměstnanců a pacientů Československých státních lázní, funkcionáři a pracovníci OV ČSTV, zaměstnanci Okresního ústavu národního zdraví. Celý okres byl zaplaven plakáty, nápisy, letáky a vývěskami. Některé působily humorně, jiné zcela vážně. Pověštinou se vše neslo v duchu – okupanti, jděte domů! Výzvy byly v češtině i ruštině, aby sovětští vojáci viděli, že jsou nevítanými hosty. Ve výlohách obchodů se např. objevilo smuteční parte s textem: „*Oznamujeme vám, že dne 21. 8. 1968 zahynulo za tragických okolností pod pásy tanků naše draze placené přátelství k SSSR v nezralém věku 23 let.*“ nebo hesla typu: „*Na věčné časy – vyléčení*“, či „*Moskva – 4000km*“ a k tomu směřovka ukazující na východ.¹⁹⁹

¹⁹⁸ Vedle náhradního pracoviště v Horní Blatné bylo ještě jedno v Pedagogické škole v K. Varech, které bylo osazeno dvěma členy předsednictva OV KSČ – J. Navarou a Č. Otýsem, kteří byli v trvalém telefonickém spojení s OV KSČ. V závodě Karlovarské sklo – Moser bylo vytvořeno dokonce ilegální pracoviště pro vedoucího tajemníka OV KSČ vybavené na několik týdnů zásobami potravin, papírem a jinými potřebami. Není jisté, nakolik jsou tyto pozdější informace pravdivé. Výsledky šetření činnosti okresní stranické organizace v Karlových Varech v letech 1968–69. Zpracoval KK RK, OKRK a OV KSČ v Karlových Varech, Karlovy Vary 1970, s. 24–25, autoři neuvedeni.

¹⁹⁹ Stráž míru, roč. 45 (1990), č. 13, s. 1.

Stráž míru vydávala i tzv. zvláštní vydání. První se objevilo ve 14 hodin. Okolo 15:30 dorazili k budově ONV v Karlových Varech tři sovětští důstojníci se třemi doprovodnými vozidly. Jednali se členy rady ONV, s předsedou Josefem Johnem a vedoucím tajemníkem OV KSČ Pavelkou. Po hodině a půl schůzka skončila. Důstojníci odjeli a přislíbili, že vojska budou umístěna v prostoru Hroznětína. Do města již nepřijedou za předpokladu, že zde bude klid. Přesuny vojsk však vyvolávaly chaos v dopravě. Zcela musel být zrušen letecký provoz. Toho večera hrál opět KSO v Lázních III zdarma Smetanovu *Mou vlast*. Řídil jej Josef Hercl a celý koncert zahajovala státní hymna.²⁰⁰

Všudy přítomná a aktivní mládež odstraňovala v noci z 22. na 23. srpna jména ulic Karlových Varů. Zmizely názvy ulic související s okupačními vojsky – Varšavská, Bulharská, Moskevská, Hungaria aj. Sundávaly se i orientační tabule, rozcestníky, nápisy na nádražích, názvy podniků, úřadů a institucí. Občas mizela i popisná čísla domů. Ředitelství podniku Restaurace bylo přejmenováno na Výzkumný ústav kosmetiky, ONV na Lázně II.²⁰¹ V karlovarské čtvrti Stará Role se okupanti pokusili zabrat nedokončené byty a školu na sídlišti pro své účely. Duchapřítomní občané je ale za pomoci LM, VB, zástupců několika národních výborů a stranických orgánů nevydali – den poté vystavil MěstNV dekrety na byty.²⁰²

5.3 Třetí den okupace pátek 23. srpna

Dne 23. srpna se v ranních hodinách vrátili z mimořádného XIV. sjezdu KSČ v Praze delegáti Karlovarska. Dopoledne se formou letáků objevilo v karlovarských ulicích prohlášení ze sjezdu. Během dne se konalo mnoho schůzí a besed, na nichž delegáti informovali o sjezdu

²⁰⁰ <http://www.portafontium.cz/chronicle/soap-kv/00196-mesto-karlovy-vary-1968-3> Vyhled. 7. 3. 2013.

²⁰¹ *Stráž míru*, roč. 45 (1990), č. 10, s. 13.

²⁰² Tamtéž.

občany okresu. Závěry sjezdu pak prodiskutovalo předsednictvo OV KSČ spolu s Městským výborem KSČ. Kolem 11 hodiny zveřejnily výzvu občanům, v které se mj. uvádí: „*Podruhé během pouhých 24 hodin se na Vás obracíme s výzvou k zastavení práce. Je to jistě neobvyklé, ale i doba, v níž nyní žijeme, je až příliš neobvyklá. Jestliže včerejší stávka byla výsledkem spontánní iniciativy v několika krajích, dnes Vás vyzýváme, abyste se podíleli na celostátní akci vyhlášené XIV. mimořádným sjezdem KSČ.*“²⁰³ Dále uvádí, že vojska se přesunula do severní části okresu a že jediné místo, kde se mohou lidé protestně shromáždit je závod, ulice a veřejná prostranství nepřicházejí v úvahu. Z usnesení tohoto jednání vyplývá, že předsednictvo OV KSČ je ochotna jednat se sověty za předpokladu, že z území ČSSR budou stažena okupační vojska. Vzhledem k šetrnému postupu vojsk v okrese vydalo předsednictvo toto usnesení:

1. *„Dát výjimečně souhlas vedoucímu tajemníkovi OV KSČ v Karlových Varech, aby přijal pozvání představitele sovětské armády dislokované na Karlovarsku.*
2. *Toto setkání nelze uskutečnit na sovětském velitelství, ale na místě, které určí předsednictvo OV KSČ v K. Varech.*
3. *Souhlasit, aby na místě schůzky byl vedoucí tajemník OV KSČ v Karlových Varech s představitelem velení Československé lidové armády s příslušným doprovodem.*
4. *Vedoucímu tajemníku OV KSČ v K. Varech se ukládá, aby rozsah schůzky vymežil pouze na vyslechnutí stanoviska sovětské strany. Ve své odpovědi vedoucí tajemník OV KSČ se bude řídit usnesením XIV. mimořádného sjezdu KSČ.*“²⁰⁴

²⁰³ SOkA K. Vary, fond OV KSČ Karlovy Vary, kart. 101, inv. č. 84. Zápisy ze zasedání POV KSČ 1968, 7–12/1968. Zápisy z permanentního jednání POV KSČ 21.–30. 8. 1968, s. 15.

²⁰⁴ Tamtéž, s. 19.

ONV Karlovy Vary vydal tištěné Provolání poslanců ONV k občanům Karlovarska. Zde vybírám namátkou několik doporučení zveřejněné o den později ve *Stráži míru*: „*Neposkytujte dobrovolně jakoukoliv pomoc okupačním vojskům, nepokoušejte se jim nic vysvětlovat – nevidíte je, vyvarujte se provokací, jedině klidem a rozvahou reagujte na provokace jejich, vysvětlujte nebezpečí kolaborace, znemožňujte činnost kolaborantů a upozorňujte nás na ně, respektujte jen příkazy řádně zvolených orgánů strany a státu, zabezpečujte řádný chod závodů, provozoven a všech pracovišť, omezte volný pohyb dětí, aby nedocházelo k neštěstím, dodržujte maximální úspornost, hlavně v pohonných hmotách a potravinách, věřte své Československé lidové armádě a v této složité situaci ji všestranně pomáhejte.*“²⁰⁵ To, že se tímto doporučením lidé řídili, dokazuje událost, jež se odehrála poblíž sanatoria Imperial. Osádka ruského tanku zde zůstala a projevila k několika občanům přání někde se umýt a najíst. Všichni se k nim však otočili zády.²⁰⁶ Poslanci ONV v provolání ještě ujistili občany o své věrnosti a o tom, že ani pod pohružkou nebudou spolupracovat s okupanty. K tomuto dni vyčíslil ONV materiální škody v okrese způsobené okupací asi na 41 milionů Kčs, z toho asi 30 milionů Kčs na místních komunikacích. Jednalo se však o hrubý odhad, ve skutečnosti mohly být škody ještě vyšší.²⁰⁷

Téhož dne se na podstavci před hlavní poštou v Karlových Varech, kde stával Rudoarmějce, objevil obraz prezidenta Svobody s nápisem „*Ať žije Svoboda*“ a státní vlajka se smuteční páskou. Pomalu začaly být sčítány škody ve městě. U hlavní pošty byly instalovány schránky, lidé do nich hojně vraceli své legitimace Svazu československo-sovětského přátelství (SČSP), legitimace KSČ a pamětní medaile.²⁰⁸

²⁰⁵ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 35, s. 2.

²⁰⁶ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 36, č. 1.

²⁰⁷ Tamtéž.

²⁰⁸ <http://www.portafontium.cz/chronicle/soap-kv/00196-mesto-karlovy-vary-1968-3> Vyhled. 7. 3. 2013.

Přesně ve 12 hodin se konala jednogodinová celorepubliková generální stávka – všechna pracoviště v karlovarském okrese se přidala. Městem zněly sirény a řidiči hromadně využívali své klaksony. Účastníci stávky byli informováni o situaci v okrese. Tu jim podali členové OV KSČ. Dále pracovníci vyslechli projev nově zvoleného člena ÚV KSČ A. Hrotka a na závěr stávky se v odhlasované rezoluci jednoznačně postavili za závěry vysočanského sjezdu KSČ, za prezidenta L. Svobodu, O. Černíka a A. Dubčeka. Nutno podotknout, že celá tato událost proběhla v naprostém klidu. Ve 13 hodin byla stávka sirénami ukončena.²⁰⁹

Karlovaráci se nové zprávy dozvídali neustále z rozhlasu po drátě. Někde šlo navzdory rušení signálu naladit i vysílání karlovarského studia Československého rozhlasu. Velký zájem byl o tisk. Vycházela zvláštní vydání *Stráže míru, Pravdy a Svobodného slova*. Vycházely ilegální noviny pod záštitou různých organizací a institucí ve všech větších městech okresu.²¹⁰ Dne 23. srpna vyšlo v Plzni poslední číslo *Pravdy*, protože tiskárna byla obsazena vojsky. Na to reagují karlovarští novináři a vzápětí vydávají zvláštní číslo tohoto listu na Karlovarsku. Podílejí se na tom profesionální novináři, pracovníci rozhlasu, dopisovatelé a fotografové, kteří byli zrovna na léčení v Karlových Varech. Zapojili se i dobrovolní distributoři z řad občanů. Ti pak zvláštní číslo rozváželi po celém okrese, ale i mimo něj. V redakci karlovarské pobočky *Pravdy* přibývaly rezoluce od zástupců závodů, úřadů a institucí Karlovarska. Dubčekovské vedení mělo nadále silnou podporu a občané požadovali okamžitý odchod okupantů. Časté byly i požadavky okamžitého propuštění nejvyšších představitelů státu, kteří byli internováni v Moskvě.²¹¹

²⁰⁹ Pravda, 24. 8. 1968, č. 203, s. 2.

²¹⁰ Stráž míru, roč. 45 (1990), č. 13, s. 1.

²¹¹ Tamtéž.

Funkcionáři a pracovníci MěstNV v Karlových Varech se vyjádřili ve smyslu, že nesouhlasí se zrádcovským a kolaborantským postojem některých členů ÚV KSČ a že stojí plně za legálně zvolenými představiteli státu a strany, taktéž žádali okamžité propuštění internovaných představitelů. Mnozí pracovníci, závody byli dokonce ochotni stávkovat a tím si vynutit své požadavky. Zástupci některých podniků psali generálu Pavlovskému do Prahy. Na tuto adresu se obrátilo např. 2200 zaměstnanců OÚNZ Karlovy Vary, ti bez rozdílu stranické příslušnosti odmítli obsazení vlasti okupanty. Komunisté Čs. státních lázní se přidali ke všem těmto hlasům. Zároveň odsoudili a neuznali činnost kolaborantů a zrádců Indry, Koldera, Barbírka a Biřaka. Toto podpořili i zástupci karlovarského Lokomotivního depa. Všichni pracovníci požadovali okamžité zrušení internace ústavních činitelů a vyzvali pracující v zemi, aby vstoupili do generální stávky, nebude-li tento požadavek splněn.

Pracovníci Interhotelu Karlovy Vary velice ocenili obětavou práci pracovníků plzeňského rozhlasu v prvních chvílích okupace. Vyzvali své závody v Plzni, aby jejich personál pečoval o rozhlasový kolektiv tak dlouho, dokud to bude potřeba. Za čelní představitele republiky a za všechny výše zmíněné požadavky se postavil i karlovarský vojenský útvar 2071. Generála Pavlovského kontaktovali v ruském jazyce i zaměstnanci podniku Oprava v Karlových Varech – tímto podali protest proti okupaci a vyjádřili svoji věrnost současnému vedení strany. V této souvislosti se vyjádřila i jednotka milicí Československých státních lázní v Karlových Varech. *„Přijímáme rozkazy jedině od svého nejvyššího velitele A. Dubčeka a zbraně nikomu nevydáme.“*²¹²

5.4 Čtvrtý den okupace sobota 24. srpna

I 24. srpna zasedalo, v tuto kritickou dobu velmi vytížené,

²¹² Pravda, 23. 8. 1968, č. 202, s. 1.

předsednictvo OV KSČ v Karlových Varech. Jednání se konala v 8, 12, a 18 hodin.²¹³ Předsednictvo OV mělo pravidelný kontakt se stranickými organizacemi i ostatními institucemi. Ve *Stráži míru* vyšlo prohlášení předsednictva, ve kterém mj. děkuje všem obyvatelům za úspěšný průběh stávků, projevy solidarity, nabídky pomoci a podobně. Lidé se obávali, že činnost předsednictva byla pozastavena, proto jeho členové ujišťovali obyvatele města o své nepřetržité činnosti a názorové jednotě. Tou dobou se ve městě začaly objevovat nápisy proti spolupráci s okupanty, např. „§ 91 trestního zákona – VLASTIZRADA“.²¹⁴

Dopoledne se z iniciativy sovětů konala schůze vedoucího tajemníka OV KSČ Pavelky s velitelem okupačních vojsk na Karlovarsku a to podle zásad schválených o den dříve. Některé jejich požadavky byly striktně odmítnuty – např. kontrola nad tiskárnou, kde se údajně tisknou „štvavé noviny a letáky“. K tomuto Pavelka poznamenal, že u nás je svoboda tisku a tedy není důvod k žádné kontrole. Sovětům se nelíbilo ani vysílání karlovarského studia Československého rozhlasu. Pavelka však chytře reagoval, že při často přerušovaném telefonním spojení plní rozhlas funkci nutného kontaktu s obyvatelstvem v zájmu udržení klidu a pořádku. Zástupci sovětů také vznášeli protesty proti některým heslům ve městě. Trnem v oku jim byla zejména ta, která odmítala vojákům vydávat zboží, vodu a potraviny („*Rusům neprodáváme*“). Pavelka odvětil, že situace se bude normalizovat až poté, co bude u nás svobodně pracovat legální vláda. Sovětští velitelé měli i námitky proti tomu, že jejich vpád je označován za okupaci, načež Pavelka předložil potřebná fakta a

²¹³ Předsednictvo OV KSČ v Karlových Varech zasedalo od 21. 8. do 30. 8. 1968 nepřetržitě, hodnotilo situaci v okrese a vysílalo své členy do terénu. Celkem se konalo 17 zasedání a 2 rozšířená zasedání pléna OV KSČ. SOKA K. Vary, fond OV KSČ Karlovy Vary, kart. 101, inv. č. 84. Zápisy ze zasedání POV KSČ 1968, 7–12/1968. Zápisy z permanentního jednání POV KSČ 21.–30. 8. 1968, s. 7.

²¹⁴ „Co je vlastizrada? Ve spojení s cizí mocí nebo cizím činitelem jedná pachatel za těchto současně existujících podmínek, že a) navázal přímo nebo nepřímo kontakt s cizí mocí nebo cizím činitelem, přičemž nerozhoduje, z které strany vzešla iniciativa k navázání spojení, b) kontakt byl navázán k provedení některého, v tomto zákonném ustanovení uvedeného činu nebo k provedení takové činnosti, c) jestliže cizí moc nebo cizí činitel takového činu nebo páčání takové činnosti zosnuje, řídí, k tomu navádí, nebo poskytuje materiální podporu, nebo k takové činnosti radí, utvrzuje pachatele v předsevzetí, slibuje podporu po spáchání činu apod. A takový občan, který spáchá trestný čin vlastizrady, bude potrestán odnětím svobody na 12–15 let nebo trestem smrti.“ *Večerní Stráž míru*, 27. 8. 1968, č. 1, s. 2.

dokumenty o porušení Varšavské smlouvy. Na závěr vedoucí tajemník OV KSC uvedl, že celá karlovarská okresní organizace a všechen lid Karlovarska stojí jednoznačně za legální vládou a KSC a řídí se akčním programem a usnesením XIV. sjezdu. Ze schůzky se taktně vyvlékl, když prohlásil, že je již dlouho mimo své pracoviště, a proto si nepřál, aby vznikly domněnky, že byl zatčen.²¹⁵

Tento den zveřejnili pracovníci ONV v Karlových Varech poměrně ostrý dopis generálu Pavlovskému: *„Úmyslně nežádáme odchod vašich vojsk, protože víme, že si stejně provedete, co budete chtít. Přišli jsme k nám právem silnějšího a proto je zbytečné, abyste svou okupaci omlouvali řečmi o obraně socialismu. Podařilo se vám přesvědčit nás i celý svět, že agrese je vždy stejná, ať se jmenuje americká nebo sovětská. Víme, že vám je jedno, že morálku se nestydíte vyměnit za tanky a samopaly. Jste silní a jedině silou si nás budete moci podřídit. Vše, co uděláme pro vás, uděláme jen pod hrozbou vašich bodáků. Ujišťujeme vás, že vás budeme ničit pomalu a tvrdošijně. Máme v tom historické zkušenosti. Za 300 let nás nezničili Habsburkové, nezničíte nás ani vy. Zasadili jste zdrcující ránu ideám Marxe, Engelse a Lenina. Po vzoru středověkých křižáků chcete své odporné mocenské ideje rozsévat pomocí zbraní XX. století, jinak se od středověku nelišíte. Víme, že se u nás najde řada zrádců, kteří za hrst čočovice zradí národ. My stojíme pevně za dubčekovským vedením a za všechny zrádce se stydíme právě tak, jako za vaše hanebné činy. Do 20. srpna jste byli našimi velkými přáteli. Ne naší vinou jste se stali dnes v očích obou našich národů nepřáteli.“*²¹⁶

Z Karlovarska byly i nadále odesílány rezoluce, prohlášení a výzvy. Předsednictvo a pracovníci Okresního výboru Československé tělovýchovné jednoty (ČSTV) v Karlových Varech, výbor TJ Stará Role aj. zaslali Ústřednímu výboru ČSTV a Olympijskému výboru v Praze rezoluci.

²¹⁵ FIDLEROVÁ, *Rok 1968 v Karlových Varech*, s. 235.

²¹⁶ *Stráž míru*, roč. 23 (1968), č. 35, s. 1.

Žádali v ní okamžité stažení vojsk z našeho území a připojili se k výzvě manželů Dany a Emila Zátokových a dalších sportovců, aby na olympijských hrách v Mexiku nestartovali sportovci těch zemí, které se zúčastnily okupace Československa. Později odvolali sportovci karlovarského kraje všechny sportovní akce na podporu Svobody, Dubčeka, Černíka, Smrkovského a dalších.²¹⁷ Před hlavní poštou nepřetržitě probíhaly debaty o tehdejší situaci. Výbor Čs. svazu mládeže ve městě sestavil nemalou skupinu svých členů, která měla ve spolupráci s VB udržovat klid. Budovu karlovarské pobočky Čs. rozhlasu střežila hlídka LM. Někteří občané darovali krev pro raněné v Praze a Liberci.²¹⁸ Zatímco řada členů komunistickou stranu v důsledku „internacionální pomoci“ opouštěla, jiní chtěli naopak dosavadní reformní vedení KSČ podpořit svoji přihláškou. Jen v sobotu tak na Karlovarsku učinilo 45 převážně mladých lidí.²¹⁹ Od 18:45 přelétával nad městem vrtulník, z něhož byly rozhazovány letáky – jejich text obhajoval intervenci, ale vítr je odnášel mimo Karlovy Vary. Ve městě se touto dobou nacházelo minimum lázeňských hostů.

5.5 Pátý den okupace neděle 25. srpna

Dne 25. srpna vydalo předsednictvo OV KSČ opatření o pravidelném vysílání okresních zpráv přes karlovarský rozhlasový vysílač, a to vždy v 6, 8, 10 a ve 12 hodin. Na celostátní vysílání byl karlovarský vysílač napojen v 9, 15 a 19:30 hodin. Zároveň vzalo na vědomí požadavek zástupce velitele spojeneckých vojsk plk. Lochmanova o společné jednání s L. Pavelkou. Předsednictvo OV KSČ také doporučilo, aby ZO KSČ nezaujímaly stanovisko k podpisovým akcím, které se hlásily k projevu generálního tajemníka OSN U Thanta o situaci v

²¹⁷ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 36, s. 2.

²¹⁸ Přihlásilo se 102 dárců krve. SOkA K. Vary, fond OV KSČ Karlovy Vary, kart. 101, inv. č. 84. Zápisy ze zasedání POV KSČ 1968, 7–12/1968. Zápisy z permanentního jednání POV KSČ 21.–30. 8. 1968, neuspořádáno, s. 30.

²¹⁹ Pravda, 25. 8. 1968, č. 204, s. 4.

Československu. Bylo rozhodnuto, aby okresní týdeník *Stráž míru* vycházel každý den. Do funkce vedoucího redaktora byl jmenován pan Bambule. Předsednictva reagovalo i na množství zájem občanů o vstup do KSČ – členové Šinágl a Bulánek dostali za úkol zpracovat zjednodušené vzory formulářů přihlášek a schválilo opatření k posílení informačního střediska, do jehož čela byl postaven Navara.²²⁰

Někteří obyvatelé okresu nastoupili na mimořádné (tzv. Dubčekovi) směny. Zaměstnanci závodů, družstev aj. pracovali o svých volných dnech, aby pomohli ekonomické situaci. Z iniciativy Junáka a Pionýra byla zorganizovaná další podpisová akce. Zapojily se i děti, které podepisovaly zvláštní archy, čímž vyjadřovaly svůj protest proti přítomnosti okupačních vojsk v zemi. Tyto archy poté odeslaly Mezinárodnímu červenému kříži. Zastavena byla činnost Svazu Československo-sovětského přátelství. Jediné noviny, které byly tento den na stáncích k mání, byla karlovarská *Stráž míru* a sobotní a nedělní *Pravda*. Zhruba v 10 hodin mohli lidé zdarma dostat legální vydání nedělního *Rudého práva*. V průběhu prvních dnů okupace se šířilo také několik různých časopisů, letáků a zpravodajů. Zde je nutné vyzdvihnout aktivitu mládeže, která se starala o jejich šíření. Ve městě nehrálo žádné kino. Zprovozněna byla po necelém týdnu, ovšem s výjimkou nočních představení. Zavřeny byly i restaurace. V ulicích byl nadále k vidění mnoho hesel a nápisů – nově např. ruský psané citáty z Lenina a Marxe. Některá nevhodná a hanlivá hesla ale byla na pokyn OV KSČ mazána mladými dobrovolníky.²²¹

Atmosféra ve městě byla poměrně poklidná do té doby, než ji v neděli večer mezi 18:20 a 18:45 narušil průjezd nových okupačních jednotek. Přijely vystřídat unavené a vyhladovělé kolegy. V ulicích Karlových Varů se rázem ocitlo 140 tanků a další bojová technika, což

²²⁰ SOkA K. Vary, fond OV KSČ Karlovy Vary, kart. 101, inv. č. 84. Zápisy ze zasedání POV KSČ 1968, 7–12/1968. Zápisy z permanentního jednání POV KSČ 21.–30. 8. 1968, neusp., s. 23–26.

²²¹ *Pravda*, 26. 8. 1968, č. 205, s. 4.

velice podráždilo obyvatele města. Některé jednotky zabloudily a jeden tank zastavil v Pražské ulici kvůli poruše.²²² Při transportu okupačních vojsk došlo dokonce i k rabování pod pohrůžkou použití zbraní proti personálu. Stalo se tak v prodejně Jednoty v Mezirolí.²²³

Tento den uspořádalo Divadlo Vítězslava Nezvala v Karlových Varech od 19 30 večer poezie pod názvem Zemi milované. Zazněly verše K. H. Máchy, J. Nerudy, V. Dyka, F. Halase, J. Hory, F. Hrubína, J. Ortena, J. Seiferta, A. Sovy a F. Šrámka. V pozdních nočních hodinách zničila sovětská jednotka televizní vysílač pro západní Čechy v obci Krašov, který byl zprovozněn až 5. září. Škoda byla vyčíslena na 75 milionů. Ještě v nočních hodinách byl na Klínovci rozstřílen transformátor a další retranslační zařízení stanice pro dálkový přenos.²²⁴

5.6 Šestý den okupace pondělí 26. srpna

Po deváté hodině ranní se zněly městem sirény, klaksony a zvony na znamení protestu proti obsazení země. Bylo ukončeno vysílání legálních televizních stanic na Karlovarsku. Na mnoha pracovištích se uskutečnily stranické schůze. Jen za dopoledne přijal OV KSČ na 150 rezolucí. Všichni bez rozdílu stranické příslušnosti se v nich postavili za nový ÚV KSČ zvolený na XIV. sjezdu. Postavili se i za prohlášení předsednictva ÚV KSČ, které otisklo nedělní *Rudé právo*.²²⁵ Předsednictvo OV Národní fronty v Karlových Varech vydalo svolání k občanům – vyzývalo je především k tomu, aby nepropadali depresi. Lidé se stále zajímali o vstup do KSČ. Údaje OV KSČ vypovídají, že za poslední týden zažádalo o přijetí do strany více jak 150 občanů a 63 mladých vojáků okresu.²²⁶ Jako výraz boje proti intervenci se měnila i řada

²²² Pravda, 27. 8. 1968, č. 206, s. 5.

²²³ Škody za odcizené zboží činily cca 800 Kčs. Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 36, s. 2.

²²⁴ FIDLEROVÁ, *Rok 1968 v Karlových Varech*, s. 235.

²²⁵ Pravda, 27. 8. 1968, č. 1, s. 1.

²²⁶ Vstupující mladík voják J. Lacko: „Oba moji rodiče jsou členy strany, jsou dělníky. I já jsem dělník.

názvů. V Karlových Varech byl přejmenován např. hotel Moskva na hotel Pupp či Varšavská ulice na třídu Alexandra Dubčeka.²²⁷

Po dlouhých a složitých jednáních s představiteli okupačních vojsk opouštěli město poslední lázeňští hosté ze Sovětského svazu, NDR a Polska. Léčili se v lázeňských sanatoriích Imperial a Československých státních lázních. Jednalo se o skupinu zhruba 500 pacientů, kteří byli ve městě již před okupací.²²⁸

Dopoledne přelétával nad městem vojenský vrtulník s rudou pěticípou hvězdou. Shazoval letáky s dezinformacemi o okupaci. Mládež je hned spalovala.²²⁹ Do Karlových Varů dorazilo 7. zvláštní číslo Zpravodaje města Ostrova s aktuálními zprávami a v Karlových Varech vyšlo druhé číslo regionální mutace *Svobodného slova*. *Stráž míru* měla vycházet dvakrát denně – i jako večerník, což schválilo předsednictvo OV KSČ.²³⁰

Předsednictvo OV KSČ zveřejnilo pokyny pro styk s okupanty. Nedaleko Karlových Varů se totiž odehrál incident, kdy sovětské vojáky zadrželi 2 občany, kteří rozdmýchávali nepřátelské nálady vůči okupantům a vyzývali obyvatele, aby odmítli jakoukoliv pomoc vojákům. Ti byli nakonec propuštěni na žádost čs. bezpečnostních orgánů. Mělo platit toto:

1. *„Žádný člen nebo organizace KSČ ať nevstupuje do přímého styku s okupační armádou.*

Přemýšlel jsem už dříve o tom, že bych do strany vstoupil a události, které dnes prožíváme, moje rozhodnutí utvrdily.“ *Večerní Stráž míru*, 27. 8. 1968, č. 1, s. 1; SOkA K. Vary, fond OV KSČ Karlovy Vary, kart. 101, inv. č. 84. Zápisy ze zasedání POV KSČ 1968, 7–12/1968. Zápisy z permanentního jednání POV KSČ 21.–30. 8. 1968, s. 28.

²²⁷ *Večerní Stráž míru*, 29. 8. 1968, č. 3, s. 2.

²²⁸ *Večerní Stráž míru*, 27. 8. 1968, č. 1.

²²⁹ FIDLEROVÁ, *Rok 1968 v Karlových Varech*, s. 235.

²³⁰ SOkA K. Vary, fond OV KSČ Karlovy Vary, kart. 101, inv. č. 84. Zápisy ze zasedání POV KSČ 1968, 7–12/1968. Zápisy z permanentního jednání POV KSČ 21.–30. 8. 1968, s. 27.

2. *Jestliže představitelé okupační armády požádají o styk, mohou tuto žádost předložit jedině styčnému důstojníkovi Čs. lidové armády.*
3. *Každou takovou žádost projedná POV KSČ. Bez pokynu předsednictva nejednejte! Platí to pro všechny orgány organizace!*
4. *V případě, že si představitelé vynutí takový styk, ohlaste ihned tuto skutečnost nejbližšímu orgánu (NV, VB apod.). Ten se urychleně postará, aby se zpráva dostala POV KSČ, a bude vznesen protest.*²³¹

Přesuny vojáků ve městech doprovázeli čs. armádní důstojníci. Předsednictvo OV KSČ informovalo, že v jejichž případě se nejedná o kolaboraci, nýbrž o dozor. Pro styk se sovětskými veliteli byla schválena dvě místa – Rudý koutek Panelárny Otovice a Kulturní dům ve Staré Roli.²³²

Pozornost sovětů byla upřena i na vysílač ve Staré Roli. Zde se objevili okolo 18 hodiny, ale do objektu nebyli vpuštěni. Kolem 18:15 vyzvedly 2 tanky porouchaný tank u restaurace U Černého koně v Pražské ulici. Asi ve 20 hodin rozhazovali v karlovarských ulicích sověšší vojáci balíky moskevské *Pravdy* z 26. srpna v ruštině a letáky v češtině. Konali tak z terénního vozu vybaveného kulometem. Nicméně hlídkující mládež tyto materiály opět likvidovala.

V noci z 26. na 27. srpna zasedalo znovu předsednictvo OV KSČ. Řešily se hlavně hospodářské důsledky okupace v okrese. Předsednictvo vyzvalo mládež, aby se podílela na sklizňových pracích – zvláště při česání chmele²³³ a ocenila veškerou její dosavadní práci při hlídání

²³¹ Tamtéž, s. 2.

²³² Rudým koutkem se nazývala pietně upravená místnost či její část, která svojí výzdobou připomínala přední komunistické ideology či připomínala komunistická výročí. Takový koutek byl budován ve všech závodech a institucích. SOkA K. Vary, fond OV KSČ Karlovy Vary, kart. 101, inv. č. 84. Zápisy ze zasedání POV KSČ 1968, 7–12/1968. Zápisy z permanentního jednání POV KSČ 21.–30. 8. 1968, s. 27.

²³³ Z Karlových Varů odjelo 226 občanů a mladých na pomoc při sklizni chmele. Bylo mezi nimi 130člená skupina žáků z karlovarské ekonomické školy a 80 žáků z průmyslové školy v Ostrově i se

města, za což zároveň ocenilo i důstojníky, vojáky a VB.

Tento den se v noci do města vrátil člen ÚV KSČ A. Hrotek a člen kontrolní a revizní komise Z. Braun. Oba okamžitě seznámili předsednictvo OV KSČ s průběhem zasedání nově zvoleného ÚV KSČ v Praze. Uvedli, že československá jednání v Moskvě probíhala za mimořádně obtížných podmínek. Brzy ráno museli oba opět odcestovat do Prahy na zasedání ÚV KSČ.²³⁴

5.7 Sedmý den okupace úterý 27. srpna

Dne 27. srpna vyšlo v Karlových Varech pravidelné vydání týdeníků *Stráž míru*. Lidé mohli zakoupit i první číslo večerního vydání *Stráže míru*.²³⁵ To vyšlo ještě třikrát, naposledy 2. září. Od rána okrese stále bloudily kolony vojsk, které ztrácely orientaci. Z rozhodnutí státních orgánů byly doprovázeny důstojníky čs. armády, tedy nešlo o kolaboraci, jak uváděla *Stráž míru*. Není nezajímavé, že na straně Československa stáli i sovětští občané žijící ve městě či okresu. Objevil se případ, kdy sovětský občan S. G. Denisjuk odevzdával svůj pas čs. úřadům na protest proti okupaci. Ponechal si pouze průkaz „*Povolení k pobytu pro cizince*“ a zažádal o čs. státní příslušnost. Jiný občan SSSR zas spáchal sebevraždu, v dopise na rozloučenou napsal: „*Kluci, nezlobte se na mě, dál to moje nervy nemohou snést, musím odejít.*“²³⁶

Z rozhlasu se mohli občané dozvědět, že jednání v Moskvě skončilo a československá delegace se vrací do Prahy. V 9 hodin opět zněly městem sirény, zvony a klaksony a to celých 15 minut. V 9:05 zněl z rádia hlas J. Smrkovského. Kolem 15 hodiny bylo vydáno oficiální moskevské

svými učiteli. Večerní Stráž míru, 27. 8. 1968. č. 1, s. 2.

²³⁴ Večerní Stráž míru, 28. 8. 1968, č. 2, s. 2.

²³⁵ Tamtéž, s. 1.

²³⁶ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 36, s. 2; Večerní Stráž míru, 27. 8. 1968, č. 1, s. 2.

komuniké a poté rozhlas vysílal projev L. Svobody. V 17:45 promluvil k národu i A. Dubček.²³⁷

5.7.1 Moskevské dohody

Na vynucený podpis moskevských jednání reagovali i mnohé instituce. Mimořádnou aktivitu vyvíjel OV KSČ. V lázeňském sanatoriu Richmond se od 16 hodin konalo společné zasedání plén OV a MěstV KSČ, za účasti okresní a městské kontrolní revizní komise, předsedy městských, místních a celozávodních výborů a delegáty XIV. mimořádného sjezdu KSČ za celé Karlovarsko. Zasedání přijalo šestibodové usnesení vyjadřující podporu ÚV KSČ a odsoudilo moskevské komuniké.²³⁸

1. „XIV. mimořádný sjezd považujeme za zcela právoplatný a jeho závěry pokládáme za závaznou směrnici pro svou další činnost.
2. Stojíme pevně za ústředním výborem, který byl na XIV. sjezdu zvolen, i za jeho předsednictvem v čele se soudruhem A. Dubčekem.
3. Požadujeme okamžité svolání XIV. sjezdu a jeho pokračování.
4. Žádáme, aby moskevské komuniké bylo odpovědně projednáno ústavními orgány a označeno za nepřijatelné pro náš lid.
5. Požadujeme projednání otázek ČSSR na fóru mezinárodní konference komunistických a dělnických stran celé Evropy. Toto jednání by bylo možno vést na území ČSSR.
6. Učiníme vše, co bude v našich silách, abychom uchránili náš zákonný socialistický řád. Nedopustíme rovněž jakékoliv provokace, které by vedly ke krveprolití a hospodářským škodám.“²³⁹

²³⁷ FIDLEROVÁ, Rok 1968 v Karlových Varech, s. 236.

²³⁸ Večerní Stráž míru, 28. 8. 1968, č. 2, s. 2.

²³⁹ Tamtéž, s. 1.

Prohlášení předsednictva OV KSČ, které se ihned po zveřejnění komuniké sešlo spolu se zástupci OKRK, MěstV, delegátů mimořádného sjezdu aj., také reagovalo na moskevské dohody. Rovněž se objevilo ve *Stráži míru*. Vyzývalo obyvatele města, aby „byli neústupní, ale trpěliví a aby měli na paměti, že tvář v tvář hlavním tanků je jediný silný argument: jednota celého národa a jeho legálních představitelů. Její hledání a posilování je společným úkolem pro nejbližší dny“.²⁴⁰

Předsednictvo projednávalo výzvu velitele okupačních vojsk ke schůzce s představiteli okresu, armády, velitele LM a VB o některých údajných incidentech, které ohrožují veřejný pořádek. Bylo rozhodnuto schůzku uskutečnit na místě čs. stranou zvoleném, jednat pouze o konkrétních případech porušení veřejného pořádku, vyslovit prohlášení, že klid a pořádek je plně v rukou legálních představitelů strany a státní moci. Členové OV KSČ ve svém stanovisku prohlásili mimořádný sjezd za právoplatný s tím, že jeho závěry pokládají za závaznou směrnici pro svou další činnost. Okamžitě požadovali jeho pokračování a rozhodně se postavili za A. Dubčeka a ÚV KSČ. Obdobně se vyjádřili i zástupci Veřejné bezpečnosti a příslušníci Čs. lidové armády z vojenského útvaru 2071 v Karlových Varech.²⁴¹ Do rána tohoto dne nebyl v okrese hlášen žádný incident občanů s okupující armádou. Nikdo z občanů nebyl vzat uplynulý den do vazby.²⁴²

5.8 Osmý den okupace středa 28. srpna

Němečtí občané mohli v Karlových Varech kupovat oblastní noviny *Volkszeitung*, které zde vycházely a to i přesto, že ústřední redakce v

²⁴⁰ Tamtéž.

²⁴¹ SOkA K. Vary, fond OV KSČ Karlovy Vary, kart. 101, inv. č. 84. Zápisy ze zasedání POV KSČ 1968, 7–12/1968. Zápisy z permanentního jednání POV KSČ 21.–30. 8. 1968, s. 30–34; Večerní Stráž míru, 27. 8. 1968, č. 1–2.

²⁴² Tamtéž.

Praze byla okupována. Byly distribuovány na Karlovarsku, ale i jiných okresech.²⁴³ Ráno se konala schůze předsednictva OV NF v Karlových Varech. Bylo přijato prohlášení všem obyvatelům Karlovarska. V něm se mj. uvádělo, že NF bude střežit jednotu, kterou si vybuďovala, a že chce co nejrychleji splnit podmínky, které byly pro normalizaci života požadovány.²⁴⁴ Podobné rezoluce znění vznikaly téměř ve všech obcích, městech i pracovištích v okrese. Na OV KSČ přišlo 259 rezolucí z členských schůzí a 116 rezolucí z veřejných schůzí.²⁴⁵

Před budovu ONV v Karlových Varech byl nainstalován nový pomník. Jednalo se o 4 metry vysokou bílou ruku s prsty zdviženými k přísaze jako symbol přísahy věrnosti zákonným představitelům státu.²⁴⁶ Pocházela z dílny pěti karlovarských výtvarníků. V pozadí byl vidět dvacetimetrový nápis „Svoboda – Dubček“, který musel být později odstraněn.²⁴⁷ V rozhlasu zaznělo prohlášení Národního shromáždění a předsedy vlády. Členové rady a pracovníci MěstNV odeslali dopis Dubčekovi – vítali jej zpět ve vlasti a vyjádřili mu podporu ve vzniklé složité situaci.²⁴⁸ S výzvou k občanům, aby zachovali klid a pořádek se ve svém provolání obrátila i rada ONV. Velký mítink uspořádala předsednictva OV KSČ, MěstV KSČ, MěstNV v budově Lázní III. Účastnil se i zástupce čs. lidové armády a karlovarská mládež. V úvodu mítinku referoval předseda MěstV KSČ M. Syrový o politické situaci. Dále uvedl mnohá zajímavá fakta o jednání v Moskvě a v závěru svého vystupu obeznámil přítomné s průběhem a výsledky jednání pléna OV KSČ. Všechny stranické organizace v okrese ve svých rezolucích, které zaslaly, jednoznačně stály za usnesením OV KSČ. Z pléna vzešel návrh, aby na místě bývalého pomníku rudoarmějce před hlavní poštou byla postavena

²⁴³ Večerní Stráž míru, 28. 8. 1968, č. 2, s. 2.

²⁴⁴ Pojem normalizace však ještě nebyl vnímán jako naprosté popření reformního hnutí r. 1968. Tamtéž.

²⁴⁵ SOkA K. Vary, fond OV KSČ Karlovy Vary, kart. 101, inv. č. 84. Zápisy ze zasedání POV KSČ 1968, 7–12/1968. Zápisy z permanentního jednání POV KSČ 21.–30. 8. 1968, s. 36.

²⁴⁶ Stráž míru, roč. 45 (1990), č. 12, s. 1.

²⁴⁷ Večerní Stráž míru, 28. 8. 1968, č. 2, s. 2.

²⁴⁸ Večerní Stráž míru, 29. 8. 1968, č. 3, s. 1.

busta prezidenta republiky Svobody.²⁴⁹ Dále znovu nařídilo předsednictvo OV KSČ odstranit urážlivé a hanlivé protisovětské nápisy a hesla z obchodů. Téhož dne se sovětská vojska na žádost předsednictva OV KSČ stáhla od vysílače ve Staré Roli za záruku, že nedojde k žádné provokaci a u karlovarského rozhlasu byly zrušeny hlídky LM.²⁵⁰

5.9 Devátý den okupace čtvrtek 29. srpna

Velitelství vojsk se mezitím usadilo v bytové jednotce v Jaltské ulici v centru města, aby mohlo snáze navazovat kontakty se státními a politickými orgány okresu a města. Vydává ultimátum, že nebude-li hned obnoven pořádek, udělají jej vojáci sami. Po více jak týdenní okupaci se život ve městě začal pomalu ale jistě navracet do obvyklých kolejí. Postupně mizely protiokupační letáky. Objevovaly se první výzvy k normalizaci. Obchody byly na pokyn povinny obsluhovat sovětské vojáky stejně jako ostatní občany. Mládež se podílela na úklidu města, postupně byla obnovována doprava, začala hrát i kina. Na novinové stánky se vrací denní tisk. Mladí lidé, kteří ztratili práci v důsledku ochromení služeb, odjížděli na sklizeň chmele a brambor. OV KSČ zaslal KV KSČ v Plzni žádost, aby byl velení okupačních vojsk předán požadavek na okamžité uvolnění televizního vysílače Klínovec.²⁵¹ Následující den se konal mimořádný koncert v Karlových Varech. V Lázních III zazněla díla B. Smetany, V. Nováka a A. Dvořáka.²⁵²

5.10 Poslední srpnové dny

Dne 30. srpna vyšlo první číslo okupantského časopisu Zprávy,

²⁴⁹ Tamtéž, s. 2.

²⁵⁰ SOkA K. Vary, fond OV KSČ Karlovy Vary, kart. 101, inv. č. 84. Zápisy ze zasedání POV KSČ 1968, 7–12/1968. Zápisy z permanentního jednání POV KSČ 21.–30. 8. 1968, s. 29.

²⁵¹ Tamtéž, s. 30.

²⁵² <http://www.portafontium.cz/chronicle/soap-kv/00196-mesto-karlovy-vary-1968-3> Vyhled. 7. 3. 2013.

ovšem nejvyšší stranické orgány v kraji rozšiřování tohoto prosovětského časopisu nepodporovaly. Zasedalo předsednictvo OV KSČ, které informovalo o posílení hlídek ve městě o 20 příslušníků armády a zároveň bylo schváleno objednání 5000 kusů projevů Dubčka, Svobody a Smrkovského.²⁵³

Dne 31. srpna zasedalo plénum OV NF v Karlových Varech. Zazněly informace o práci předsednictva za uplynulý týden, o politické situaci a bylo přijato usnesení, které ocenilo postup organizací NF během těchto krizových dnů. Místní orgány měly na doporučení pro urychlení normalizace vyvinout co největší úsilí, aby udržely jednotu všech občanů a veřejný pořádek. Mezi nejdůležitější úkoly patřilo zajištění výroby v průmyslových a zemědělských závodech.²⁵⁴

Téhož dne zasedalo plénum ÚV KSČ. K večeru se lidé mohli dozvědět o změnách na vedoucích postech v KSČ. Do ÚV bylo doporučeno 6 zástupců z kraje, mezi nimi i A. Hrotek z Karlových Varů. Mimořádný XIV. sjezd KSČ byl prohlášen za neplatný.²⁵⁵

5.11 Škody v okrese Karlovy Vary způsobené okupací

Hlavní vlna okupace způsobila největší škody na silnicích. Ty byly silně poškozeny tankovými pásy. Poničeny byly i dopravní značky. Velký nepořádek způsobily tanky v prostoru před Becherovkou, na Bezručově náměstí povalily část stavební ohrady poblíž staveniště hotelu Thermal a poškozena byla i Bezručova třída. Silnice z Karlových Varů na Prahu byla od benzinové pumpy až za obec Hůrky plná vojenské techniky směřující k hlavnímu městu. Vojska projížděla i po nové přeložce Olšová Vrata –

²⁵³ SOkA K. Vary, f. OV KSČ Karlovy Vary, kart. 17, inv. číslo 45. Zápis ze zasedání pléna OV KSČ 1968, 1. 9. 1968, 7. zasedání, s. 14.

²⁵⁴ Večerní Stráž míru, 2. 9. 1968, č. 4, s. 2.

²⁵⁵ HYNA, *Československé krize*, s. 82; VANČURA, J., *Naděje a zklamání*, s. 95.

zadní Drahovice, silnice ještě nebyla dokončena. Vylámaná skála se díky otřesům půdy sesula do vozovky.²⁵⁶ Také celá silnice z Božího Daru do Karlových Varů byla zcela rozbitá. Zničeny byly veškeré telegrafní sloupy a přilehlé stromy. Podél silnice bylo odstaveno mnoho porouchaných vozů okupační armády, byly mezi nimi i dva tanky.²⁵⁷ Při průjezdu tankových jednotek byl v srpnu zničen také most přes říčku Bystřici u Mořičova.²⁵⁸ Celkově byly škody na komunikacích Západočeského kraje odhadovány na 277 milionů korun a na objektech 160 milionů.²⁵⁹ Hodnota zničených objektů na Karlovarsku byla k 31. srpnu 1968 vyčíslena na 51 milionů korun.²⁶⁰ Rovněž zemědělství zaznamenalo velké ztráty. Nejvíce postižena byla oblast Toužimska. Na Karlovarsku nebyly naštěstí zaznamenány žádné ztráty na životech, i když při dopravních nehodách došlo v Západočeském kraji vinou cizích vojsk k více než dvaceti zraněním.²⁶¹ Podle pamětníků výpovědí byla protisovětská nálada karlovarského obyvatelstva silnější než v jiných částech okresu a kraje.²⁶²

Jak již bylo naznačeno, obsazení Československa se negativně projevilo na v lázeňství a cestovním ruchu. Od počátku vstupu vojsk do města odjíždělo mnoho zahraničních i tuzemských hostů a pacientů z města. Ke dni 1. září byla kapacita lůžek obsazena jen ze 46,3 % a hotelová kapacita volného cestovního ruchu jen ze 2 %. Např. v Lázeňských sanatoriích Imperial je normální průměrný stav přes 700 pacientů denně, ve dnech po obsazení republiky to bylo pouhých 180.²⁶³ Pracovníci tohoto odvětví si vybírali náhradní volna a dovolené. Jezdili na zemědělské brigády. Život v lázních normalizoval teprve na začátku října.

²⁵⁶ <http://www.portafontium.cz/chronicle/soap-kv/00196-mesto-karlovy-vary-1968-3> Vyhled. 7. 3. 2013.

²⁵⁷ Pravda, 27. 8. 1968, č. 206, s. 5.

²⁵⁸ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 40, s. 2.

²⁵⁹ HYNA, *Československá krize*, s. 84; PECKA, J. a kol., *Sovětská armáda v Československu 1968-1991*. Praha 1996, s. 25.

²⁶⁰ Pravda, 31. 8. 1968, č. 209, s. 1.

²⁶¹ HYNA, *Československá krize*, s. 84.

²⁶² Ve své to výpovědi to J. Nedvědovi potvrdil i M. Syrový, tehdejší předseda MěstNV Karlovy Vary. Z rozhovoru Jana Nedvěda z 23. 4. 2013.

²⁶³ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 3, s. 3.

Lázeňské domy se začínaly plnit většinou domácími pacienty.²⁶⁴

Srpnové události měly nezanedbatelný vliv na nárůst emigrace. Z Karlových Varů se ke konci září nevrátilo ze zahraničí přibližně 120 osob.²⁶⁵ Z oddělení StB Karlovy Vary emigrovalo 6 příslušníků.²⁶⁶ Do konce roku 1968 emigrovalo přes 1200 občanů kraje a také německé obyvatelstvo Karlovarska, Sokolovska a Chebska usilovalo o vystěhování více než kdy dříve.²⁶⁷ Kvůli vstupu vojsk musel být odložen i zahajovací koncert X. Dvořákova karlovarského podzimu z 30. srpna na 6. září, ten se konal ve dnech 6.–25. září.²⁶⁸

²⁶⁴ <http://www.portafontium.cz/chronicle/soap-kv/00196-mesto-karlovy-vary-1968-3> Vyhled. 7. 3. 2013.

²⁶⁵ <http://www.portafontium.cz/chronicle/soap-kv/00196-mesto-karlovy-vary-1968-3> Vyhled. 7. 3. 2013.

²⁶⁶ <http://www.ustrcr.cz/data/pdf/projekty/srpen1968/cinnost-stb/stb-pl24.pdf> Vyhled. 21. 4. 2013.

²⁶⁷ HÝNA, *Československá krize*, s. 84.

²⁶⁸ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 37, s. 2.

6 Záříjový vývoj a následná normalizace

6.1 Plénum OV KSČ

Dne 1. září se konalo první pookupační zasedání pléna OV KSČ, rozšířené o OKRK, plénum městského výboru a kontrolní a revizní komise, delegáty mimořádného XIV. sjezdu strany, předsedy městských, místních a OV KSČ a předsedy ZO KSČ z klíčových závodů Karlovarska. Informace o závěrech jednání ÚV přinesl A. Hrotek. Zasedání akceptovalo usnesení ÚV KSČ jako jediné možné za vzniklé situace. L. Pavelka k situaci uvedl: „*Jsem přesvědčen o tom, že soudruzi v Moskvě udělali všechno, co mohli, že tam nešlo o žádnou zradu a že bychom o těchto věcech takto hovořit neměli.*“²⁶⁹ Dále byl schválen dosavadní postup předsednictva OV KSČ a vedoucího tajemníka Pavelky. Bylo vysloveno uznání složkám NF, ČSLA, VB, LM, NV, mládeži a všemu obyvatelům za jednotnost. Zasedání uložilo všem komunistům v okrese, aby se podíleli na normalizaci života – vzhled měst, hospodářství, zemědělství, veřejný pořádek aj. Plénum také dalo za úkol všem městským a místním organizacím dohlédnout na informovanost předsedů ZO, organizovat aktiva a členské schůze za účelem projednávání závěrů ÚV KSČ z 31. srpna. Na to navázat schůzemi a aktivy veřejnými za spolupráce složek NF a objasňovat politiku strany.²⁷⁰ Schůze se nesla v poněkud vypjaté a rozpačité atmosféře. Mnozí členové podporovali nadále představitele státu a plnění nařízení ÚV KSČ o normalizaci. Někteří ale vyjádřili obavy z budoucího vývoje v souvislosti s moskevskými dohodami. Delegát Mareš řekl: „*Ten 4. odstavec (moskevských dohod) je tak strašlivě nebezpečný, že si z něj může vyvodit co, kdo chce. A nemáme úniku nikam, jsme v pasti a dál nemůžeme.*“²⁷¹

²⁶⁹ SOKA K. Vary, f. OV KSČ Karlovy Vary, kart. 17, inv. číslo 45. Zápisy ze zasedání pléna OV KSČ 1968, 1. 9. 1968, 7. zasedání, s. 22.

²⁷⁰ Večerní Stráž míru, 2. 9. 1968, č. 4., s. 1.

²⁷¹ 4. odstavec Moskevského protokolu pojednával především o zavedení cenzury a zákazu činnosti různých „antisocialistických skupin a organizací“. SOKA K. Vary, f. OV KSČ Karlovy Vary, kart. 17, inv.

Závěry pléna ÚV KSČ a Moskevský protokol byla nejčastěji probíraná témata na všech zářijových členských schůzích ZO, ale i schůzích veřejných. Zejména na protokol se názory často lišily, ale nadále se všichni stavěli za čelní představitele státu a strany. Diskutovalo se také o vývoji vztahu Československa k zemím Varšavské smlouvy. Bylo kritizováno extrémní protisocialistické a protisovětské vystupování tisku, rozhlasu a televize. Účastníci schůzí ve většině případů souhlasili se zákazem činnosti KAN a K231 aj. organizací tohoto druhu. Nejasný jim byl pojem normalizace a obávali se návratu předlednové politiky.²⁷²

Karlovarská společnost byla rozpolcená. Jedni považovali stahování vojsk za úspěch a domnívali se, že bude možné pokračovat v polednovém vývoji. Druzí si mysleli, že život je nutné normalizovat. V tuto dobu má však pojem „normalizace“ ještě jiný význam, než jak jej známe my a jak si jej vynutil ustavičný sovětský tlak.²⁷³

V září se život v Karlových Varech již téměř konsolidoval a normalizoval. Letáky mizely, kresby a nápisy byly odstraňovány, dopravní značení bylo obnovováno. Ke dni 1. září vypršelo ultimátum velitele vojsk na Karlovarsku S. Štorze o likvidaci protisovětských nápisů. Nadále probíhaly Dubčekovy směny. Vojenská technika se z města úplně stáhla.²⁷⁴ Dne 2. září ale tři zabloudivší tanky porazily u vchodu sanatoria Imperiál několik stromů v parku. Poté vozy zahradu opustily.²⁷⁵

číslo 45. Zápisy ze zasedání pléna OV KSČ 1968, 1. 9.1968, 7. zasedání, s. 33.

²⁷² SOKA K.Vary, f. OV KSČ Karlovy Vary, kart. 101, inv. číslo 84. Zápisy ze zasedání předsednictva OV KSČ 1968, 6–12/1968, 20. zasedání z 8. 10., s. 7–8.

²⁷³ HYNA, *Československá krize*, s. 84.

²⁷⁴ Oproti jiným městům byla situace v Karlových Varech složitější. Podle Sovětů dosud nebyl nastolen pořádek, jinak by vojska opustila město dříve. POVOLNÝ, D., *Vojenské řešení Pražského jara 1968. Československá lidová armáda v srpnu 1968*, Praha 2010, s. 45.

²⁷⁵ <http://www.portafontium.cz/chronicle/soap-kv/00196-mesto-karlovy-vary-1968-3> Vyhled. 8. 3. 2013.

6.2 Zasedání rady ONV, MěstNV a MNV

Dne 2. září vydala zasedající Rada ONV tyto pokyny radám MěstNV a MNV v okrese:

1. „Aktivizovat činnost komisí ochrany veřejného pořádku. Za tím účelem vytvářet: a) mládežnické skupiny, které by organizovaly veřejný pořádek mezi mládeží b) z dospělých občanů vytvářet pomocné aktivity komise veřejného pořádku, c) v místech, kde je sídlo obvodního oddělení VB zřizovat 5–6členné skupiny občanů, které by pomáhaly k zajišťování jejich služby, d) ve městech a větších obcích nad 1000 obyvatel zřizovat pomocné aktivity pro zabezpečení silniční dopravy. Tento aktiv je nutno vytvořit i v místech předpokládaného přesunu cizích vojsk.
2. Uvést do provozu místní rozhlasu a nepřipustit, aby se k nim dostaly nepovolané osoby, které by je mohly zneužít pro podněcování občanů k nepředloženému jednání či provokacím.
3. Pro udržení veřejného pořádku v obci: a) nepovolovat až do odvolání pořádání tanečních zábav, b) nepovolovat nalévání a prodej těžkých alkoholických nápojů včetně vína, c) nepovolovat nalévání piva ve větším množství, d) nepovolovat shromažďování občanů na veřejných prostranstvích. Nezbytně nutná shromáždění konat v uzavřených místnostech nebo prostranstvích, e) nepovolovat až do odvolání hony a doporučit myslivcům a lesnímu personálu nevycházet do honiteb a lesů se zbraněmi.“²⁷⁶

Následné schůze ZO a podniků se většinou nesly v protiokupačním duchu. Vyjadřovaly podporu představitelům státu a vyzývaly k normalizaci. Dne 5. září se konala schůze podnikového stranického výboru Pozemních staveb Karlovy Vary. Přítomní zhodnotili situaci. Spolu s vedením

²⁷⁶ Večerní Stráž míru, 2. 9. 1968, č. 4., s. 1.

národního podniku a celopodnikového výboru ROH vyslovil stanovisko, v němž vyzval všechny dělníky, techniky, administrativní zaměstnance, inženýry a vedoucí pracovníky, aby i dále svým jednotným postojem, klidem a rozvahou a zejména usilovným plněním úkolů na pracovištích ve vlastním zájmu, v zájmu socialistické vlasti podpořili úsilí představitelů státu o normalizaci poměrů v ČSSR tak, jak to ukládalo usnesení ze zasedání ÚV KSČ.²⁷⁷

6.3 Koordinační komise

Z popudu ÚV KSČ byly zřizovány koordinační komise pro styk čs. orgánů s velením sovětských vojsk, která dohlížela na konsolidaci poměrů a dodržování moskevských dohod. Pro Karlovarsko byla koordinační komise ustanovena 5. září na pokyn náměstka předsedy KNV Josefa Fořta (tehdy předsedy KNV). Předsedou komise se stal M. Konývka. Úkolem komise bylo také neprodleně požadovat odstraňování zásahů vojsk do veřejných zájmů. Do 23. září jednala komise se zástupci vojsk v okrese třikrát. Po první schůzi byly zastaveny prohlídky osob a vozidel příslušníky vojsk v kraji, zabezpečen volný pohyb občanů do zaměstnání, uvolněny komunikace aj. Sovětští velitelé na jednáních potvrdili, že nebyl vydán žádný příkaz k obsazování bytů, škol a kulturních zařízení pro potřeby vojsk a ujistili, že budou respektovat zákony a právní předpisy Československa. Dále ujistili, že ve smyslu moskevských dohod nebudou zasahovat do vnitřních záležitostí okresu. Při následných jednáních protestovala komise např. proti omezování svobody občanů nebo proti porušování lázeňského režimu. Sdělili i některé své požadavky. Nelíbilo se jim chování příslušníků dopravní služby VB v Karlových Varech, protože neposkytovali vojákům věcné informace o průjezdu a požadovali připojení svého stanoviště k místnímu energetickému systému.²⁷⁸

²⁷⁷ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 38, s. 1.

²⁷⁸ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 40, s. 1.

Dne 6. září se konala schůze předsednictva OV KSČ za konstatování, že „*politický i hospodářský život se konsoliduje. Většina komunistů i ostatních pracujících reaguje rychle na poslední jednání ÚV KSČ, v jehož závěrech vidí jediné východisko z dané situace*“.²⁷⁹ Posuzoval se stav vysílače a příslušenství na Klínovci a zazněla i poměrně příznivá zpráva o hospodářské situaci okresu.²⁸⁰ Další schůze předsednictva se konala 10. září. Přítomní se seznámili se zprávou o politické a hospodářské situaci v okrese a se zprávou vlády o plnění moskevských dohod. Celý rok žádali především Němci o vysídlení do zahraničí, po srpnu se jejich zájem ještě zvýšil. Od prvních dnů okupace vydalo okresní oddělení VB 407 tiskopisů k vysídlení do zahraničí a z toho bylo podáno 23 žádostí.²⁸¹

6.4 Činnost Národní fronty

Své uplatnění si hledala i Národní fronta. OV NF zasedal 11. září. Kladně zhodnotil jednotné a strhující vystoupení lidu a všech jeho organizací na obhajobu suverenity. I v těchto podmínkách chtěla NF cílevědomě rozvíjet svou jednotu s vysokým stupněm demokratičnosti, rovnosti a vzájemné důvěry všech partnerů. V nově schválené dohodě uvedli členové pléna, že i v nových podmínkách budou rozvíjet jednotnou NF jako organizaci s vysokým stupněm demokratičnosti. NF si vytyčila tyto cíle:

1. *„Udržet jednotu naší společnosti v čele s KSČ především objasňováním základních otázek vývoje.*
2. *Organizovat všelidovou diskusi o federativním uspořádání státu.*

²⁷⁹ Pravda, 7. 9. 1968, č. 215, s. 2.

²⁸⁰ Tamtéž.

²⁸¹ SOkA K. Vary, f. OV KSČ Karlovy Vary, kart. 101, inv. číslo 84. Zápisy ze zasedání předsednictva OV KSČ 1968, 6–12/1968, 15. zasedání z 10. 9., s. 6.

3. *Vyrovňovat všechny ztráty ve výrobě důslednou pracovní kázní.*
4. *Sledovat provádění rehabilitace.*
5. *Ve všech městech a obcích připravit důstojné oslavy 50. výročí vzniku republiky.*
6. *Každá politická strana a organizace NF přispěje podle svých specifických podmínek k plnění Akčního programu KSČ.²⁸²*

V polovině září zůstávaly v okrese jen jednotky sovětů. Ve *Stráži míru* z 10. září se dočítáme, že některé jednotky sovětské armády prý projeví zájem besedovat s dělníky v závodech a vojáky v kasárnách. Besedy měly vyznít jako vysvětlovací kampaň. Názory na tuto kampaň se daly rozdělit to dvou skupin: 1) *„Nikoho k nám nepustíme. Pro takovéto vysvětlování jsme silně nahluchlí, a protože mimo hlavy máme i mozek, víme své; 2) jen ať přijdou – my jim to mezi ponky taky vysvětlíme.“²⁸³*

6.5 Stav lázeňství

Situace v lázeňství se v této době začala normalizovat a vracet do předsrpnového stavu. Byly obnoveny lety na lince Praha – Karlovy Vary – Praha, ovšem jen jednou denně. Stabilizovala se i situace ohledně Státní spořitelny a obnovila se i akce Fondu republiky.²⁸⁴ Opraven byl vysílač na Klínovci.²⁸⁵ O normalizaci poměrů svědčí i to, že pro lázeňské hosty a občany bylo k dispozici všech 22 taxíků.²⁸⁶ Jako další důkaz normalizace může posloužit pohyb vkladů ve Státní spořitelně v Karlových Varech.²⁸⁷

²⁸² *Stráž míru*, roč. 23 (1968), č. 38, s. 1–2.

²⁸³ *Stráž míru*, roč. 23 (1968), č. 37, s. 1.

²⁸⁴ Pracující Uhelných skladů Karlovy Vary věnovali 4700 Kčs a z pozdější sbírky darovali 5000 Kčs. Přispělo i 710 pracovníků Okresní správy spojů částkou 10015 Kčs a dva zaměstnanci odevzdali na Zlatý fond 5,66 gramu ryzího zlata. *Stráž míru*, roč. 23 (1968), č. 41, s. 1; *Stráž míru*, roč. 23 (1968), č. 42, s. 1.

²⁸⁵ *Stráž míru*, roč. 23 (1968), č. 38, s. 1–2.

²⁸⁶ *Stráž míru*, roč. 23 (1968), č. 37, s. 1.

²⁸⁷ *Stráž míru*, roč. 23 (1968), č. 38, s. 1

Lázeňství se věnovalo i plenární zasedání MěstNV z 11. září. V diskuzi hovořil např. Karel Nejd. Uvedl řadu konkrétních faktů, na nichž dokumentoval necitlivost k vytváření lázeňského prostředí. Zvláště hovořil o chaosu v parkování vozidel, *„kdy nastala v Karlových Varech situace, že si víceméně každý jezdí v lázních a parkuje, jak chce a kde chce“*.²⁸⁸ V této souvislosti byl přijat i doplňující bod usnesení: *„Aby dopravní komise ve spolupráci s komisí lázeňskou a cestovního ruchu prověřila vhodnost stávajících hlídaných i nehlídaných parkovišť a zrušila ta, která odporují lázeňskému statutu“*.²⁸⁹ Obavy o rozvoj a budoucnost lázní však panovaly neustále. Na to reagoval předseda MěstNV Josef Kocourek, který mj. řekl: *„A jestliže – když se ve světě něco děje – ukáže se to hned na návštěvnosti Karlových Varů, a jestliže v srpnových událostech křivka návštěvnosti rapidně klesla, tak jsem přesvědčen, že se bude zase prudce zvedat... Karlovy Vary je třeba nadále budovat jako lázeňské město světového významu. A od toho ani o krok neustoupíme.“*²⁹⁰ Upozorňovalo se na to, že obsluhovat pacienty ze socialistických zemí není kolaborace, ale nejrychlejší cesta, jak lázeňství opět postavit na nohy. V městě se již začínají objevovat i zahraniční hosté např. 100 zahraničních pacientů z Polska, NSR a Rakouska. Někdo pronesl: *„Při zachování důstojnosti a občanské hrdosti je naší povinností vítat u nás všechny lázeňské hosty a poskytovat jim všemožnou péči, ať jsou z kterékoliv země. Řídme se za všech okolností heslem – Lidstvu zdraví, zemi slávu, světu mír.“*²⁹¹ Dne 8. října hlásilo Lázeňské sanatorium Imperial, že je v plném provozu a že lůžková kapacita byla využita. Normální smlouvy byly dodržovány ze strany NDR a Maďarska, na 50 % z Polska. Dále se zde léčili čeští samoplátci. Sovětští partneři hodlali vysílat své pacienty až od 11. listopadu. Nadějně se rozbíhal provoz pro pacienty ze Západu. Po náborových cestách v zahraničí nastoupilo jenom v období od 1. do 6. října 46 pacientů z Rakouska, NSR a západního Berlína.

²⁸⁸ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 39, s. 2.

²⁸⁹ Tamtéž.

²⁹⁰ Tamtéž.

²⁹¹ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 42, s. 2

Organizačně bylo zajištěno plné využití lůžkové kapacity až do 23. prosince. V Čs. státních lázních byla situace také uspokojivá. Počet pacientů byl asi o 10 % vyšší proti plánu. V této době bylo v lázeňských léčebnách celkem 3360 pacientů. Co do počtu byl stav pacientů uspokojivý, nikoliv co do složení. Malé množství hostů ze Západu = malé devizové tržby.

Dne 11. září byl odstraněn podstavec, na kterém stával Rudoarmějec. Koncem září vydal na podnět sovětů Městský národní výbor trestní oznámení na neznámého pachatele, který jej zničil.²⁹²

Jako tichou manifestaci připravilo divadlo V. Nezvala na 11. září hru J. K. Tyla Jan Hus v režii Hugo Domese. Po představení lidé vstávají a dlouho tleskají výzvě ke spravedlnosti a pravdě. Přítomen byl i Č. Císař, který byl v Karlových Varech tou dobou na krátké zdravotní dovolené. Poté nastudovali karlovarští divadelníci Shakespearovu hru „Jak se vám líbí“ v režii dr. Libora Plevy. Její premiéra byla 21. září. Na 2. září byla připravena hra J. K. Tyla Drahomíra a její synové.²⁹³

6.6 Zasedání předsednictva OV KSČ

Dne 13. září opět zasedalo předsednictvo OV KSČ. Témata jsou podobná jako na předchozích schůzích – hodnocení hospodářské a politické situace v okrese. Opět je zde vyjádřena podpora závěrům pléna ÚV KSČ z 31. srpna a konstatuje se, že konsolidace je prozatím úspěšná. A. Hrotek referoval o poradě vedoucích tajemníků KV a ÚV KSČ, především o vystoupení A. Dubčka. Předsednictvo se seznámilo s dálkopisem z ÚV KSČ. Jednalo se o zákaz publikace výše škod způsobených okupačními vojsky a počtu raněných. Toto bylo možné

²⁹² Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 37, s. 1.

²⁹³ Tamtéž; Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 38, s. 2.

pouze se souhlasem prokuratury. Došlo ke kritice týdeníku *Stráž míru* a projednáván byl požadavek sovětů na zabezpečení tří místností s telefonním spojením pro potřeby štábu styčného důstojníka. V závěru bylo schváleno sedm nových členů strany.²⁹⁴

Další zasedání předsednictva OV KSČ se konalo 17. září. Účastnili se ho J. John, J. Gono a M. Vytlačil, jejichž úkolem bylo přítomné informovat o situaci v okrese na úseku státních orgánů, zemědělství a odborů. J. John (předseda ONV) konstatoval, že zásobování, služby a doprava se i nadále stabilizují. Informoval rovněž o jednání s veliteli sovětských vojsk. Gono uvedl, že úspěšnějšímu průběhu žní brání špatné počasí, vážne sklizeň slámy aj. Gono také později adresoval všem občanům výzvu, aby se na sklizních podíleli.²⁹⁵ O politické situaci referoval L. Pavelka: „*V ZO se stranický život konsoliduje, zvláště dobrým jevem je užší spojení stranických organizací s hospodářským vedením.*“²⁹⁶ V souvislosti s moskevskými protokoly zastavilo ministerstvo vnitra činnost KAN a K231. Ovšem dále rostl zájem o členství v KSČ. Mezi 21. srpnem a 6. zářím bylo na Karlovarsku vydáno 350 členských přihlášek ke vstupu do strany ve 25 základních organizací – dosud bylo přijato 111 nových členů. V celkovém počtu nebylo zahrnuto 122 vojáků, ti vstoupili do strany u svých útvarů. 116 z nich nepřekročilo věk 21 let. Od 1. září se v okrese konalo 184 členských a 71 veřejných schůzí. V souvislosti s emigrací ideologického tajemníka M. Doubka do Rakouska byl vedoucím ideologického oddělení jmenován Ladislav Bok a odpovědností za tento úsek byl pověřen Jiří Navara. Doubek byl ze strany vyloučen a všech funkcí zbaven na následujícím plénu OV KSČ dne 25. 9., „*protože v době pro národ a stranu tak těžké opustil své důležité místo a odešel do zahraničí.*“²⁹⁷

²⁹⁴ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 38, s. 1; SOkA K. Vary, f. OV KSČ Karlovy Vary, kart. 101, inv. číslo 84. Zápisy ze zasedání předsednictva OV KSČ 1968, 6–12/1968, 16. zasedání z 13. 9., s. 1.

²⁹⁵ Na sklizni se např. podíleli žáci odborných učilišť nebo vojáci. Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 41, s. 1.

²⁹⁶ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 39, s. 1.

²⁹⁷ S pomocí V. Bartůňka a jeho ženy, která pracuje na oddělení pasů a víz v K. Varech, získal M. Doubek

Aktuální téma této doby byla také federalizace Československa. Dne 20. září se konal aktiv předsednictva OV NF v Karlových Varech, kde na toto téma referoval poslanec ČNR R. Chlad. V diskuzi odpovídal na mnoho otázek z pléna a v závěru se všichni účastníci zavázali, že přispějí k popularizaci práce ČNR a k vysvětlování otázek federativního uspořádání státu.²⁹⁸

6.7 Stranický aktiv

Dne 26. září se konal aktiv stranických funkcionářů okresu. Ve velkém sále GH Pupp se sešlo asi 1200 delegátů. Jednalo se o současné politické situaci, ke které podal výklad člen sekretariátu ÚV KSČ Martin Vaculík. Hlavní část jeho projevu se věnovala uplatňování Akčního programu v současných podmínkách a mj. zdůraznil, že *„z cesty nastoupené v letošním lednu nesejdeme, především se soustředíme na pozitivní rysy naší polednové politiky, k nimž počítáme zejména vnitřní demokratizaci strany, demokratizaci společnosti, dělbu práce a odpovědnosti a ekonomický projekt národního hospodářství“*.²⁹⁹ Svou pozornost věnoval Vaculík i plnění moskevských dohod. Zdůraznil, že dohody se budou plnit a že jsou závazné pro obě strany. Na jejich plnění prý závisí normalizace života v republice. Aktuálnost tohoto tématu dosvědčuje fakt, že k němu byla vznesena většina dotazů, kterých bylo více než padesát.³⁰⁰

Do konce roku se veškeré schůze nesly v podobném duchu. Byla vyslovována podpora vedoucím představitelům KSČ a nutnost pokračovat v uskutečňování Akčního programu a ekonomické reformy. Stále častější

výjezdní doložku. Podle šetření o všem věděl i vedoucí tajemník L. Pavelka a jeho žena. Výsledky šetření činnosti okresní stranické organizace v Karlových Varech v letech 1968–1969. Zpracoval KKRK, OKRK a OV KSČ v Karlových Varech, 1970, s. 25, autoři neuvedeni; Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 40, s. 1.

²⁹⁸ Pravda, 22. 9.1968, č. 228, s. 2.

²⁹⁹ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 40, s. 1.

³⁰⁰ Tamtéž.

probíraným tématem byla zmiňovaná federalizace Československa.

6.8 Příklad 108

Signálem k normalizaci a návratu zpět k totalitnímu způsobu života ve městě dal tzv. případ „108“, pojmenován podle počtu zúčastněných na oslavě 51. výročí VŘSR, kterou pořádala 4. uliční organizace KSČ dne 5. listopadu v zasedací místnosti Městského národního výboru. Hlavním referentem na této tajné besedě byl tehdejší člen ÚV KSČ a bývalý vedoucí tajemník KV KSČ v Karlových Varech Jan Havelka, který nebyl vybrán náhodně. Byl totiž známý svými konzervativními názory a dobře znal zdejší politické klima. Všichni členové této organizace však pozvání nebyli. Na zvláštní pozvání dorazili komunisté z jiných organizací ve městě a okrese. V přijaté rezoluci se všichni přítomní přihlásili k přátelství k Sovětskému svazu a mezinárodnímu internacionalismu a odmítají kooptaci některých delegátů 14. sjezdu KSČ (O. Šik, E. Goldstücker aj.) do ÚV KSČ. Beseda byla mimořádným zasedáním OV KSČ ze dne 9. listopadu označena za frakční činnost a odsouzena. Dne 13. listopadu se konala jedna z besed, které OV KSČ pořádal k aktuálním politickým otázkám už od října. Na této besedě se sešli lékaři z kraje. Jedním z aktuálních problémů byla právě „rezoluce 108“. Tato akce byla lékaři spontánně odsouzena a označena přinejmenším za rozbíjení ideologické a akční jednoty strany. Lékaři chtěli znát jména všech účastníků besedy, protože jak formuloval jeden z nich – utajením 108 lidí se vzbuzuje nedůvěra mezi tisíci dalšími. Svůj nesouhlas s rezolucí vyjádřila mj. ještě ZO KSČ při MěstNV, prohlásila, že s organizováním besedy nemá nic společného a její činnost označila za frakční.³⁰¹

Touto aférou se zabýval i tisk. Že toto téma bylo velice frekventované, dosvědčuje článek z hlavní strany *Stráž míru*: „Kdo

³⁰¹ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 47, s. 1–2.

*podepsal rezoluci 108? S touto otázkou se setkáváme dnes a denně, lidé v Karlových Varech a obcích okresu se ptají – podepsals?*³⁰² Jména nakonec zveřejněna nebyla.

Celá aféra vyvrcholila v lednu. Stranické orgány se jí zabývaly třikrát. Do Plzně přijela kvůli tomu sovětská delegace v čele s tajemníkem ÚV KSSS K. F. Katuševem zodpovědným za mezinárodní vztahy. Informace o aféře ji poskytl M. Jakeš (v této době předseda ÚKRK ÚV KSČ), ovšem nepravdivé. L. Pavelka byl pověřen, aby informoval ÚV o skutečném stavu věci. K tomu však nedošlo. Do Karlových Varů došel Jakešův dopis s výzvou, aby se vedoucí tajemník Pavelka účastníkům schůze „108“ omluvil. Skupina „108“ se bez vědomí OV KSČ sešla ještě v lednu 1969 s opětovnou účastí Jana Havelky. Podobný aktiv svolal v březnu 1969 i vojenský útvar v Karlových Varech za účasti tajemníka ÚV KSČ Aloise Indry.³⁰³

6.9 Správa StB Plzeň oddělení Karlovy Vary – zpráva o činnosti za rok 1968

Zpráva ke dni 18. prosince uvádí, že po srpnu 1968 emigrovalo 6 spolupracovníků StB. Konstatuje, že polednový i posrpnový vývoj měl negativní vliv na výslednost práce. Projevovaly se existenční obavy a na myšlení příslušníků pak působily časté výpady proti státní bezpečnosti jako celku. Ovšem podle zprávy nic z toho nemělo vliv na kázeň a disciplínu příslušníků.³⁰⁴

Velice napilno měla StB po 21. srpnu. Plnění jejích zpravodajských úkolů bylo omezeno tím, že byla zveřejněna čísla vozů, které StB používala. To dokazují i dochované fotografie. U příslušníků nebyla

³⁰² Tamtéž, s. 1.

³⁰³ Stráž míru, roč. 45 (1990), č. 12, s. 1.

³⁰⁴ <http://www.ustrcr.cz/data/pdf/projekty/srpen1968/cinnost-stb/stb-pl24.pdf> Vyhled. 21. 4. 2013.

zjištěna ani žádná vážnější kontrarevoluční činnost a při hodnocení politické i odborné připravenosti kádrového stavu nebyly zjištěny podstatnější závady. Tudíž nebylo nutné obměňovat kádry. Drobnější projevy nekázně byly řešeny individuálně přímo vedením.³⁰⁵

Za zmínku stojí i údaj o věkovém průměru příslušníků zdejší StB. K 1. lednu 1969 činil průměr 42 let, což znamená, že muselo jít o loajální pracovníky, kteří mohli být ve straně klidně od roku 1945 a také to, že ze strany mladých lidí byl zájem o tuto činnost minimální. Z těchto všech příslušníků dosáhlo středoškolského vzdělání něco málo více jak 50 %. S neustále se zvyšujícím věkovým průměrem narůstala i nemocnost a absence (za rok 1968 činila 787 dní). Většina čelních představitelů StB v Karlových Varech ještě stíhala studovat na vysokých školách, převážně s právnickým zaměřením nebo si doplňovat vzdělání na VUML.³⁰⁶

6.10 Normalizace a důsledky

Lidem začínalo být čím dál tím více zřejmé, že obrodný proces je u konce. Víra v lepší uspořádání společnosti a ekonomické reformy byla ztracena. Pozice stranického aparátu, která byla událostmi roku 1968 značně oslabena, se začala opět upevňovat. Ozývaly se hlasy, že ti kteří nestojí dostatečně pevně za principy posrpnové politiky, mají být odstraněni. Okresní organizaci v Karlových Varech bylo vyčítáno, že nezaujala nekompromisní postoj k činnosti ČSS – rovněž nestála za novými politickými principy. Ostře byl kritizován ředitel KSO J. Navara, který k prvnímu výročí okupace připravil s orchestrem opět *Mou vlast*. Koncert byl na poslední chvíli zakázán, protože poutač na tuto akci byl ztvárněn ve formě smutečního oznámení.³⁰⁷

³⁰⁵ Tamtéž.

³⁰⁶ Tamtéž.

³⁰⁷ FIDLEROVÁ, *Rok 1968 v Karlových Varech*, s. 237.

Karlovarští poštáři odhalili ve vestibulu hlavní pošty bustu T. G. Masaryka těsně před výročím vznikem republiky. Nástup konsolidačních sil byl ve městě zahájen po zasedání OV KSČ z 29. října 1969. Bylo vydáno usnesení, v kterém se mj. píše, co všechno ruší: Provolání občanům z 1. dubna 1968, Projekt řízení okresní organizace z 24. dubna 1968, Usnesení ke kádrovému pořádku z 16. června 1968, prohlášení POV KSČ k upálení J. Palacha z 19. ledna 1969, programové prohlášení OV KSČ z 11. června 1968 a z 30. dubna 1969, usnesení ke svolání mimořádného 14. sjezdu z 24. dubna 1968, rezoluce pléna OV KSČ z 1. září 1968, usnesení předsednictva z permanentního zasedání z 21.–30. srpna 1968. Na zasedání byly vydány i významné normalizační směrnice: Obnovit stranický život na všech organizačních stupních, zajistit činnost státních orgánů tak, aby vyjadřovaly vůli lidu a při vedoucí úloze strany naplňovaly československou socialistickou zákonnost, činnost všech masových organizací vést k aktivní podpoře a realizaci stranických a státních usnesení, plně obnovit všechny formy názorné agitace a práce se stranickým tiskem, obnovit vandalským způsobem zničený památník sovětským hrdinům, kriticky zhodnotit uplynulou činnost ZO ve školství atd.³⁰⁸

Zrušeno bylo oblíbené divadlo KAPSA. Poslední doklad z kroniky divadla KAPSA nese název „*Protokol o průběhu likvidace vnitřního zařízení v prostorách bývalého divadélka Kapsa*“. Jiří Linhart píše: „*Akt, kterým byly prostory, po deset let zasvěcené poezii, předány uliční organizaci, je datován 24. března 1970...*“ Dále: „*S důkladností hodnou lepších věcí je v tomto protokolu popisováno, jak kus po kusu, místnost po místnosti ztrácí divadlo svou poetickou tvář a stává se stranickou kanceláří. Po inventurách stolků a židlí, předání rekvizit, hudebních nástrojů a osvětlovacích lamp škoře, přišla řada i na zcela prozaické šálky a podšálky, kávovou konvici a jiné drobnosti z tzv. buffetu, které byly spolu*

³⁰⁸ Tamtéž.

s koštětem, smetáčkem a lopatkou předány pro potřeby UO KSČ.³⁰⁹

Bylo nutné provést kádrové změny v OV KSČ. V první etapě bylo vyloučeno 9 členů, mezi nimi např. bývalý vedoucí tajemník OV KSČ Leopold Pavelka, který byl v roce 1970 zbaven všech stranických funkcí. Na jejich místa byli kooptováni ti, kteří „nezradili“ a zůstali věrní. Tajemníkem pro ideologický úsek byl schválen Jaroslav Toms. Postupně docházelo k mnohem zásadnějším změnám postů.³¹⁰

Po stranických špičkách se čistky dotkly i ostatních komunistů a nekomunistů, kteří byli označeni za iniciátory demokratizačního procesu a protisovětského postoje. Konají se prověrky a v komisích nezasedají pouze příslušníci tzv. zdravého jádra, ale i mnozí členové, kteří politiku Pražského jara přijali a po 21. srpnu obhajovali. Zastrášení podepisovali ortely nad svými bývalými spolupracovníky a kolegy.³¹¹

Tato opatření se velice dotkla školství. Bylo postiženo 129 učitelů a není nezajímavé, že z toho pouze 5 nestraníků. 53 pedagogů, z toho 26 mužů, muselo ze školství odejít. Důvod propuštění byl vždy takřka stejný – „§ 46, odst. 1 C“ s tímto odůvodněním: „V okrese Karlovy Vary dochází k 1. 9. 1974 v rámci úsporných opatření k organizačním změnám, které se projeví snížením počtu tříd, takže jste se stal nadbytečným. Protože nemáme možnost nabídnout vám vzhledem k vaší kvalifikaci jinou vhodnou práci, jsme nuceni s vámi rozvázat pracovní poměr s touto odpovědí.“³¹² Rozvázání pracovního poměru vždy předcházelo vypracování posudku, pod který se poté podepsal ředitel školy, předseda ZO KSČ a předseda závodního výboru ROH. Mnozí po čase žádali znovu o svá místa – marně. Takto postižení nejčastěji končili jako dělníci, topiči, skladníci a ženy jako nevyučené prodavačky. Jejich dětem bylo odepřeno

³⁰⁹ Nová Pravda, 24. 3. 1990, příloha.

³¹⁰ FIDLEROVÁ, *Rok 1968 v Karlových Varech*, s. 237.

³¹¹ Stráž míru, roč. 45 (1990), č. 9., s. 1.

³¹² Stráž míru, roč. 45 (1990), č. 16, s. 1.

studium nebo alespoň zkomplikována cesta k němu. Týkalo se to i škol středních. Postižení učitelé, kteří své zaměstnání opustit nemuseli, byli „potrestáni“ tak, že nedostávali ani korunu nad základní plat. Nesměli mít třídnictví, pracovat přesčasy aj.³¹³

³¹³ Tamtéž.

7 Výročí okupace

Dlouhodobé a bolestné střízlivění většiny československých občanů z nenaplněných očekávání a nadějí vkládaných do Pražského jara vrcholilo při prvním výročí okupace 21. srpna 1969. V mnoha městech docházelo k protestním demonstracím, lidé zapalovali svíčky za okny, nosily černé kravaty na znamení smutku, nejezdili městskou dopravou a i jinak dávali najevo, že nezapomněli. Proti těm, kteří se rozhodli demonstrovat, tvrdě zasáhly složky SNB, Lidových milicí a čs. armády. Na ulicích se opět objevila vojenská vozidla, tentokrát to však nebyla okupační, ale československá. Podobně se první výročí okupace odehrálo v Karlových Varech.³¹⁴

Před prvním výročím okupace usilovalo krajské vedení KSČ zabránit očekávaným vystoupením preventivními opatřeními. Přesto v západních Čechách probíhaly přípravy akcí na den výročí okupace. Zejména se tak dělo formou letáků. Jejich iniciátorem byl hlavně OV ČSS v Karlových Varech a také někteří členové karlovarského OV KSČ. Ti vyhotovili přes 600 letáků. Represivní složky však nezahálely. Již týden před výročím okupace probíhala cvičení VB v součinnosti s Lidovými milicemi na hřišti Rudé hvězdy v Tuhnicích. Zkoušely se různé taktiky a varianty zásahů proti připravovanému shromáždění. Tyto manévry se konaly celý týden, vždy dopoledne i po poledni. V místech nad Karlovými Vary mezi Horami a Jalovákem byla rozmístěna děla okupační armády.³¹⁵

Dne 18. 8. 1969 zasedalo plénum OV KSČ. Na programu bylo posouzení stanoviska a závěrů pléna ÚV KSČ a KV KSČ k současné politické situaci. Dále se řešila politická situace v okrese a právě opatření k zabezpečení dnů výročí okupace. Poté, co byl program schválen všemi

³¹⁴ Nedvěd, Jan. *Srpen 1969: protest umlčely obušky*. In: Sedmička Karlovy Vary, č. 19, ročník I., 20.–26. 8. 2009, s. 8

³¹⁵ Tamtéž.

přítomnými, se jednání rozeběhlo. Budu se zde věnovat výhradně plánům a diskusním příspěvkům týkajících se zajištění klidu a pořádku na den 21. 8. 1969.³¹⁶

Vedoucí tajemník Pavelka hovořil o plánované protestní manifestaci, která se měla uskutečnit od 19 hodin u hlavní pošty. Za hlavní úkoly považoval odhalit centra „antisíly“ (šíření letáků, kterých se ve městě vyskytovalo na 20 druhů). Jako hlavní cíl si OV KSČ kladl zabezpečit klid a pořádek. K této problematice přistupoval zcela vážně a byl ochoten se jakýmkoliv problémem ostře vypořádat. OV KSČ také kritizoval *Stráž míru*, protože se domníval, že neplní svou funkci a že je třeba kádrových výměn na vedoucích postech – neměli totiž záruku ve vedoucím redaktoru Hudcovi, který byl ze své funkce odvolán.³¹⁷

Mezi hlavní úkoly patřilo zachytit všechny letáky a reagovat na nacionální emoce, jako např. koncert KSO, který opět chystal *Mou vlast* 21.8. Plakát byl černě orámovaný a vstup volný. Což OV KSČ viděl jako provokaci a koncert na poslední chvíli zakázal.

Delegáti pléna byli ve velkém očekávání, co se 21. 8. vůbec bude dít. K tomu Pavelka řekl: „*Jsem přesvědčen, že antisocialistické síly v našem okrese nebudou mít tolik potencionálních možností k nějakému vystoupení.*“³¹⁸

Delegát John upozorňoval obzvláště na nedovolené shromažďování, porušování pořádku, instalaci a psaní různých urážlivých hesel, vyvěšování vlajek na půl žerdi, smuteční oznámení, instalaci státních symbolů na nevhodných místech, vyvolávání nacionalistických nálad a emocí, poškození a hanobení památníků, symbolů SSSR,

³¹⁶ SOkA K. Vary, f. OV KSČ Karlovy Vary, kart. 18, inv. číslo 46. Zápisy ze zasedání pléna OV KSČ 1969, zasedání z 18. 8. 1969, s. 4.

³¹⁷ Tamtéž, s. 5.

³¹⁸ Tamtéž, s. 6.

zneužívání obrazů státníků s nacionálními hesly, zneužívání zvukových signálů – auta, sirény, zvony, zneužívání sportovních akcí, divadel, koncertů. K tomu uvedl: „K opatřením budeme přistupovat citlivě, ale budeme-li k tomu nuceni, jsme odhodláni použít i státní mocenské prostředky. Jsou to ta dvě vodní děla i prostředky VB.“³¹⁹

Přítomný delegát Bohůnek zas prohlásil: „Situace je vážná. Ne však taková, aby se nedala zvládnout a protisocialistickým silám dát za vyučenou. Chuť by byla a jak je pro měšťáky typické, oni by rádi, aby něco bylo, ale aby to udělal ten druhý. V rodinách říkají dětem – ty nikam nechod', protože Husák hovořil o posudku, půjdeš na školu a pak by ses tam nedostal. Do značné míry to ovlivnil s. Husák, když řekl, že si každý bude psát ten svůj posudek.“³²⁰

John konstatoval, že ze strany lékařů je zde jistá nevole – „v den smutku“ nechtěli ordinovat. Obavy panovaly ze zájmu cizinců: „Píší si, že se sejdou 21. srpna u nás. Očekávají, že tu bude legrace.“³²¹ Plénem probíhala informace o plánované 24 hodinové stávce studentů a nápisy na silnicích.

Delegát Roučka: „Mohu ubezpečit okresní výbor, že jsme na okrese připraveni na to, že v případě potřeby, a když si nedají říci po dobrém, že použijeme státní moci se vší tvrdostí od pendreků až po tu vodu, pokud by se uskutečnily ty výzvy, že by se sešly nepovolené smuteční a „mírové“ manifestace v prostoru hlavní pošty, že budeme postihovat všechno, co je v rozporu se zákonem.“³²² Roučka upozornil, že zdobení aut vlaječkami = porušování veřejného pořádku.

³¹⁹ Tamtéž.

³²⁰ Tamtéž, s. 7.

³²¹ Tamtéž, s. 8.

³²² Tamtéž, s. 9.

Souhrn opatření mj.:

- 1) Získat větší podporu pro současnou politiku strany a zároveň paralyzovat pokusy protisocialistických a opozičních sil,
- 2) projednat s pořadateli různých kulturních a sportovních akcí, slavností apod., aby nebyly zneužity,
- 3) zvláštní pozornost věnovat politickým postojům mládeže a zabránit jejich zneužívání,
- 4) vést aktivní boj s antikomunistickou a antisovětskou propagandou,
- 5) znemožnit zneužití okresního tisku, závodních časopisů, místních a závodních rozhlasů apod.,
- 6) nepřipustit v těchto dnech organizování neuvážených akcí, zejména podněcování nacionalistických emocí,
- 7) postupovat vůči členům strany, kteří prokazatelně rozvíjejí opoziční činnost.³²³

Závěrečné usnesení mj. ukládalo L. Pavelkovi provést kontrolu připravenosti VB, LM, ONV, NF na srpnové dny a ostatním komunistům ve svých rezortech nastolit klid.

Tragické vystoupení v den prvního výročí okupace se odehrálo v centru města. Zde došlo večer k velkému shromáždění zejména mladých lidí u hlavní pošty. Proti němu zasáhla vycvičená pohotovostní jednotka (příslušníci VB a ČSLA) s Lidovými milicemi v zádech. Došlo ke střetu, při němž bylo použito vodních děl, slzného plynu a obušků. Demonstranti se bránili kamením a stavěním zátarasů. Represivní zásah skončil několika zraněními a předvedením desítek osob. Vážné následky pocítili zadržení i později, když ke konci roku začaly probíhat normalizační prověrky a čistky – mnozí museli změnit zaměstnání nebo byli vyloučeni ze školy.³²⁴

³²³ Tamtéž, s. 13.

³²⁴ Nedvěd, Jan. *Srpen 1969: protest umlčely obušky*. In: Sedmička Karlovy Vary, č. 19, ročník 1., 20.–26. 8. 2009, s. 8

8 Závěr

Zvolení Alexandera Dubčeka do čela KSČ v lednu 1968 bývá označováno za počátek obrodného procesu v Československu. Došlo k mnohým posunům ve společnosti i veřejném mínění. KSČ se podařilo získat u lidí nebývalou důvěru. Obyvatelé měli velká očekávání a věřili, že je KSČ nezklame a že dokáže naplnit veškerá předsevzetí, která proklamovala – svobodu shromažďování, svobodu slova aj. Ještě před zveřejněním Akčního programu se v Karlových Varech konala tzv. březnová konference celorepublikového významu, a to proto, že se na ní udály věci nikým neočekávané – zazněla ostrá kritika minulé i současné činnosti KSČ. Bylo doloženo jak a proč došlo k tak zásadní a nepřilíš očekávané výměně na vedoucích postech v OV KSČ. Není proto divu, že v době normalizace byly Karlovy Vary označeny za jedno z center kontrarevoluce v Západočeském kraji.

Téměř všichni se stavěli za obrodný proces a dávali to pořádně znát, což nejlépe dokládá dobový tisk. V návaznosti na tuto konferenci se probouzelo jak místní obyvatelstvo, které svou aktivitou chtělo podpořit tento vývoj, tak i politici. Ukázal jsem, jakým způsobem byla revitalizována kultura, jak město ožívalo a jak reagovalo okresní vedení KSČ na lednové plenární zasedání ÚV KSČ. Ve městě byly obnovovány různé spolky (KAN, K231) a organizace (Skaut). Zajímavou událostí, která se těšila vysokému zájmu karlovarské společnosti, byla tzv. tribuna otázek a odpovědí s Eduardem Goldstückerem a Otou Šikem. Následovalo vyhlášení Akčního programu, programu demokratické obrody ve straně a celé společnosti. Můžeme však konstatovat, že spontánní vývoj v zemi (na Karlovarsku snad ještě o něco více) jej předběhl, což ovšem neměnilo nic na jeho popularitě a masové podpoře. Na jednu z největších manifestací na podporu nových demokratizačních myšlenek se proměnily oslavy prvního máje v Karlových Varech. Tento vývoj byl dále podpořen

„Prohlášením 2000 slov“, které naznačovalo, že v reformním procesu je třeba usilovně pokračovat.

Karlovy Vary byly během roku 1968 také místem několika mezinárodních schůzí. Na květnovou návštěvu Alexeje Nikolajeviče Kosygina, který přijel, jak se tehdy říkalo, na ozdravný pobyt, navázal krátce před okupací Walter Ulbricht. V nadsázce můžeme říci, že v této době byly Karlovy Vary centrem celorepublikového dění. Všechny snahy o reformy a obrodu se však u našich „přátel“ z východního bloku neseťkaly s pochopením. Vše vyvrcholilo v noci z 20. na 21. srpna intervencí vojsk pěti států Varšavské smlouvy. Došlo k vynucenému podepsání Moskevského protokolu, čímž byl legitimizován pobyt vojsk v Československu; život v celé zemi se měl pomalu navrátit ke starým pořádkům během procesu s názvem normalizace.

Samotné vedení OV KSČ si již na počátku roku 1968 dobře uvědomovalo, které faktory mohou oslabit vliv strany ve městě i okrese. V Karlových Varech totiž žilo mnoho Němců, byla zde velká koncentrace zahraničních hostů a neposlední řadě to byl věkový průměr obyvatel (přibývá mládež, která stále více vzhlíží k západní kultuře). Tato specifika pomáhala asi nejvíce k uvolňování poměrů, stejně jako rozvíjející se činnost kulturních institucí. Mezi hlavní představitele obrodného procesu v Karlových Varech patřili především intelektuálové ze školských organizací, umělci (KSO, divadlo aj.), podniky (Československé státní lázně aj.). Bylo zde však i mnoho oponentů, ti většinou pocházeli z řad dříve narozených občanů.

Podobně jako březnová okresní konference, byla důležitou událostí i mimořádná okresní konference z poloviny roku 1968, ze které vzešli účastníci za Karlovarsko pro konferenci krajskou. Na této konferenci již

nebyli delegáti tak jednotní. Názorové rozpory se týkaly mj. „Prohlášení 2000 slov“ nebo další cesty obrodného procesu. Dále probíhalo mnoho schůzí a aktivit. Lidé stále věřili, že Československo bude ponecháno v klidu a že velký bratr Sovětský svaz bude respektovat vnitrostátní dění v Československu, které bylo odhodláno jít svou vlastní cestou socialismu.

Tou dobou již ale stranické vedení muselo čelit stále se zvyšujícímu tlaku nejen ze strany Sovětského svazu, ale i jiných zemí Varšavské smlouvy. V červenci obdržel ÚV KSČ dopis pěti států Varšavské smlouvy, ke kterému vydal, stejně jako OV KSČ v Karlových Varech, odmítavé stanovisko.

Posledním signálem, který předznamenal katastrofu pro všechny obyvatele Československa, byla návštěva východoněmeckého představitele Waltera Ulbrichta v Praze a Karlových Varech. Je překvapivé, že nikdo tehdy nečekal tak rychlý spád. Veřejnost byla tehdy přesvědčená, že žádná intervence nehrozí. Jen několik dní po jeho návštěvě vtrhla do Československa vojska států Varšavské smlouvy a obsadila je.

Karlovy Vary byly jedno z prvních okresních měst, které vyjednávalo se sovětskými důstojníky. Představitelům OV KSČ byla nabízena pomoc v boji proti kontrarevoluci, ti však rázně odmítali jakoukoliv pomoc. I karlovarské obyvatelstvo dalo znát svůj nesouhlas s pobytem vojsk ve městě a celém Československu. Velice důležitou roli v této době hrála např. *Stráž míru* a jiné sdělovací prostředky, díky kterým se informace mohly šířit po celém okrese. Podrobně byly rozpracovány jednotlivé dny a nastíněn vývoj ve městě v pookupační době. Ačkoliv se karlovarské vedení OV KSČ snažilo zachovat alespoň něco z polednových

demokratických hodnot, jednalo se o boj s větrnými mlýny. V této době se do hry vraceli prosovětsky orientovaní členové OV KSČ, kteří do této doby zaujímali vyčkávací stanovisko, s čímž souvisí tzv. „případ 108“.

Závěr práce je věnován procesu normalizace v Karlových Varech. Jsou zde zmíněny i některé události, překračující rok 1968 jako např. vyloučení Leopolda Pavelky ze strany nebo propouštění učitelů. Poslední událostí, které jsem se věnoval, pak bylo první výročí okupace. Poukázal jsem na to, jakým způsobem se na tyto „kritické“ dny připravoval OV KSČ a co se následně dělo ve městě. Zde je vidět největší rozkol – ještě před rokem se lidé mohli na představitele města z řad OV KSČ spolehnout, důvěřovat jim, kritizovat je, teď je místo porozumění a dialogu čekaly obušky a vodní děla.

9 Seznam použitých zkratek

ČNR	Česká národní rada
ČSL	Česká strana lidová
ČSLA	Československá lidová armáda
ČSM	Československý svaz mládeže
ČSS	Československá strana socialistická
ČSSR	Československá socialistická republika
ČSTV	Československá tělovýchovná jednota
KAN	Klub angažovaných nestraníků
KKRK	Krajská kontrolní a revizní komise
KNV	Krajský národní výbor
KOR	Krajská odborová rada
KSČ	Komunistická strana Československa
KSO	Karlovarský symfonický orchestr
KSSS	Komunistická strana Sovětského svazu
KV	Krajský výbor
LM	Lidové milice
MěstNV	Městský národní výbor
MěstV	Městský výbor
MNV	Místní národní výbor
MV	Místní výbor
NDR	Německá demokratická republika
NF	Národní fronta
NSR	Německá spolková republika
NV	Národní výbor
OKRK	Okresní kontrolní a revizní komise
ONV	Okresní národní výbor
OPK	Oddělení pohraniční kontroly
OSN	Organizace spojených národů
OV	Okresní výbor

OVHS	Okresní vodohospodářská správa
POV	Předsednictvo okresního výboru
ROH	Revoluční odborové hnutí
SČSP	Svaz československo-sovětského přátelství
SED	Sozialistische Einheitspartei Deutschlands
SNB	Sbor národní bezpečnosti
SOkA	Státní okresní archiv
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
StB	Státní bezpečnost
ÚKRK	Ústřední kontrolní a revizní komise
UO	Uliční organizace
ÚRO	Ústřední rada odborů
ÚV	Ústřední výbor
VB	Veřejná bezpečnost
VŘSR	Velká říjnová socialistická revoluce
VUML	Večerní univerzita marxismu-leninismu
ZO	Základní organizace

10 Použité prameny, literatura a jiné zdroje

10.1 Státní okresní archiv Karlovy Vary

Fond OV KSČ Karlovy Vary, karton 3, inv. číslo 18. Zápis o průběhu konference ve dnech 16.–18. 3. 1968.

Fond OV KSČ Karlovy Vary, karton 4, inv. číslo 19. Zápis o průběhu konference ze dne 30. 6. 1968.

Fond OV KSČ Karlovy Vary, karton 17, inv. číslo 45. Zápisy ze zasedání pléna OV KSČ 1968.

Fond OV KSČ Karlovy Vary, karton 18, inv. číslo 46. Zápisy ze zasedání pléna OV KSČ 1969.

Fond OV KSČ Karlovy Vary, karton 100, inv. číslo 84. Zápisy ze zasedání předsednictva OV KSČ 1968, 1–6/1968.

Fond OV KSČ Karlovy Vary, karton 101, inv. číslo 84. Zápisy ze zasedání předsednictva OV KSČ 1968, 6–12/1968.

10.2 Periodika

Karlovarské noviny, 1998.

Karlovarský deník, 2007, 2012.

Lázeňský časopis, 1966.

Nová pravda, 1990.

Pravda, 1968.

Sedmička Karlovy Vary, 2009.

Stráž míru, 1968.

Stráž míru, 1990.

Sokolovský deník, 2007.

Týdeník Karlovarska, 2001.

Večerní Stráž míru, 1968.

10.3 Tištěné prameny

HYNA, A., *Okresní konference KSČ v nástupu Pražského jara 1968 na západě Čech*. In: Věstník grantu KSČ a radikální socialismus v Československu 1918–1989. 7–8/2003, Praha, ÚSD AVČR.

LINHARTOVÁ, A., *Rok v karlovarské kultuře*. In: Lázeňský časopis, rok 1966.

Výsledky šetření činnosti okresní stranické organizace v Karlových Varech v letech 1968–69. Zpracoval: KKRK, OKRK a OV KSČ v Karlových Varech, 1970, autoři neuvedeni. (Soukromý archiv Jana Nedvěda).

10.4 Internet

10.4.1 Ústav pro českou literaturu AV ČR – Digitalizovaný archiv

<http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=RudePravo>

10.4.2 Digitalizovaná kronika Karlových Varů

<http://www.portafontium.cz/chronicle/soap-kv/00196-mesto-karlovy-vary-1968-1>

<http://www.portafontium.cz/chronicle/soap-kv/00196-mesto-karlovy-vary-1968-2>

<http://www.portafontium.cz/chronicle/soap-kv/00196-mesto-karlovy-vary-1968-3>

10.4.3 Jiné

<http://www.amaterskedivadlo.cz>

<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/192945-seminkovy-general-sejna-podvodnik-ci-politicky-uprchlik/>

<http://www.ceskyhudebnislovník.cz/>

<http://www.cibulka.net/nnoviny/nn2000/nn0400/obsah/b/04.htm>

<http://forum.valka.cz/viewtopic.php/t/83024>

http://www.galerie-chagall.cz/autori/husarikova_j_k2.pdf

<http://www.kviff.com/cz/o-festivalu/historie-festivalu/>

http://www.rozhlas.cz/zpravy/zahranici/_zprava/486176

10.5 Literatura

BENČÍK, A., *Rekviem za Pražské jaro. Důvěrná informace o přípravě a provedení srpnové intervence varšavské pětky v Československu 1968*, Třebíč 1998. ISBN 80-238-2192-X

FIDLEROVÁ, A., *Rok 1968 v Karlových Varech*. In: Historický sborník Karlovarska VI, SOkA Karlovy Vary, 1998.

HYNA, A., *Československá krize 1967–1970 a západní Čechy*. ZČU, Plzeň 2001. ISBN 80-7082-779-3

KAPLAN, K., *Československo v letech 1967–1969*, 4. část, Praha 1993. ISBN 80-04-26142-6

KURAL, V. a kol., *Československo roku 1968*, 1 díl: obrodný proces. Praha 1993. ISBN 80-901337-7-0

MENCL, V. a kol., *Osm měsíců Pražského jara 1968*, Praha 1991. ISBN 80-208-0126

PECKA, J. a kol., *Sovětská armáda v Československu 1968-1991*. Praha 1996. ISBN 80-85270-54-4

POVOLNÝ, D., *Vojenské řešení Pražského jara 1968. Invaze armád Varšavské smlouvy*, Praha 2008. ISBN 978-80-7278-470-7

POVOLNÝ, D., *Vojenské řešení Pražského jara 1968. Československá lidová armáda v srpnu 1968*, Praha 2010. ISBN 978-80-7278-4525-4

ŠIK, O., *Jarní probuzení – Iluze a skutečnost*, Praha 1990. ISBN 80-204-0208-X

VANČURA, J., *Naděje a zklamání. Pražské jaro 1968*, Praha 1990. ISBN 80-204-0179-2

VYLITA, B. a kol., *Karlovy Vary na přelomu tisíciletí*, Karlovy Vary 2001. ISBN 80-238-8547-2

10.6 Výpovědi pamětníků

Výpověď Milana Syrového, předseda MěstV Karlovy Vary v roce 1968, z rozhovoru s Janem Nedvědem 23. 4. 2013.

10.7 Fotografie

Archiv Jana Nedvěda

11 Resumé

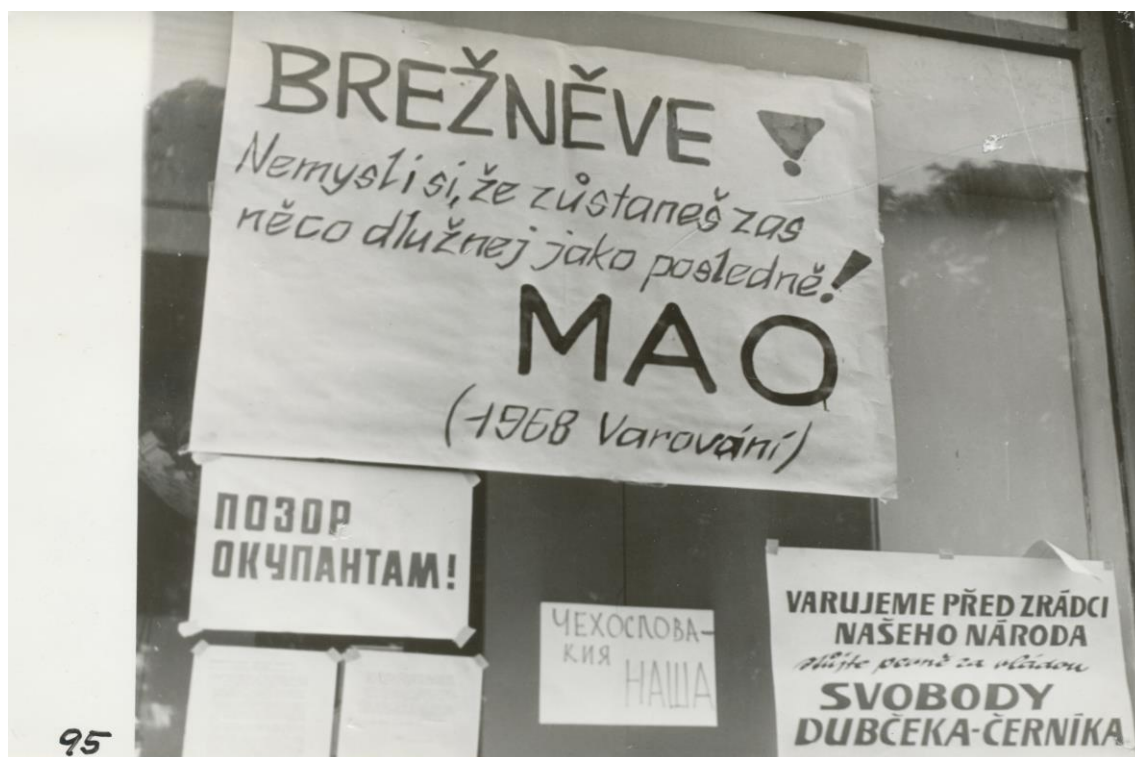
The subject of my study was to analyze the events in August, 1968 in Karlovy Vary. As is clear from the work, it was necessary to pursue and previous events and of course I could not stop their research fateful day, ie 21 srpnem1968. As a milestone that I work „opened“, I declare A. Dubcek was elected to head the Communist Party, but were also outlined some of the events from the turn of the year. The work was „closed“ the first anniversary of the occupation. I think the goal that I set up to do, I managed to accomplish, although it is clear that some issues still deserves further independent work such as: district conference in Carlsbad in March 1968 or standardization process in Karlovy Vary. I examined a large number of archival material - Minutes of meetings of the Plenary and the Bureau of the Communist Party OV in Carlsbad, shot countless articles of Guards peace to all later categorized and processed in the resulting work. It logically follows that the above sources were a key source of information. I dare say that none of topics such as: politics, culture, spa, social life, etc. has been left aside and the work is therefore complex.

At the beginning of the study, I analyzed all aspects of the democratization process in the period from about 1967 to the end of March conference in March of 1968. I showed how the culture was revitalized as the city came alive and responded to the district party leadership at the January plenary session of the Central Committee. Then the whole chapter devoted to the district conference because I believe that this conference, the results of which went around the whole country, is in the process of democratization its unshakable place. It was demonstrated how and why it was so crucial and very anticipated change in ownership headed by the Communist Party, therefore, not surprising or

follow-up activity in all aspects of social and political life. Almost everyone is built for the revival process and gave it right to know which is best illustrated newspapers of the day. I showed how the obnovány different clubs (KAN, K231) and organizations (Scout). Another important factor for the development not only in the Karlovy Vary was the adoption of the Programme of Action at the beginning of April. This period was marked by the regional conferences or visits as A. N. Kosygin in Karlovy Vary, which certainly was not solely for the purpose of treatment, as it was then officially called. As the March district conference, a separate chapter was left and extraordinary district conference in mid-1968 from which came the participants in Karlovy Vary for the regional conference. I chose conducted many meetings and activities. People still believed that of Czechoslovakia would be left in peace and that big brother Soviet Union shall respect the national affairs in our country. The last signal that heralded disaster for all citizens of Czechoslovakia, was a visit to the East German leaders W. Ulbricht in Prague and Karlovy Vary. Just a few days after his visit invaded by Warsaw Pact troops of Czechoslovakia and occupied the country. Karlovy Vary district one of the first cities that negotiated the Soviet officers. Details were worked out each day and outlines the development in the post-occupation period. The conclusion is devoted to the process of normalization in Karlovy Vary. Was interesting in my opinion Affair 108 Here are mentioned some events beyond 1968, such as the exclusion of L. Pavelka from the side or dismissal of teachers. The last event that I dealt with it was the first anniversary of the occupation. I pointed out and which way I to these „critical“ days preparing OV Communist Party and what subsequently happened in the city. You can see the greatest schism - even before people could the leaders of the Communist Party from the OV rely on and trust them now instead of waiting batons understanding.

12 Přílohy

1) Výzdoba jedné z výloh z centra K. Varů (č. 1–4: foto Archiv J. Nedvěda)

2) Doklad vysokého zájmu o tisk a informace (před hlavní poštou)

3) Okamžik těsně před svržením sochy Rudoarmějce u hlavní pošty

4) Sovětský tank v řece Ohři po zřícení mostu

5) Výzdoba výlohy nejmenovaného baru v centru města (foto: Kváča Aleš)

